

СУРМАЧ

UKRAINIAN INFORMATION SERVICE

Лондон

1979

Англія

»СУРМАЧ« — журнал Об'єднання
був. Вояків Українців у В. Британії

» S U R M A C H « — Magazine
of the Association of Ukrainian Former
Combatants in Great Britain

49 Linden Gardens, London, W2 4HG.

Редагує Колегія
Гол. ред. пор. д-р С. М. Фостун

Статті, підписані прізвищем чи псев-
донімом, не завжди відповідають по-
глядам Редакції.

Редакція застерігає собі право ско-
рочувати статті й виправляти мову.

Обкладинка: І. Волощак.

З М І С Т

СУРМАЧ

Пор. д-р Святомир М. Фостун: ПЛЕКАЙМО ПОБРАТИМСТВО	3
В НЕВМИРУЦЮ ПАМ'ЯТЬ ГЕН.-ПОР. МИХАЙЛА КРАТА	3
У 20 РІЧНИЦЮ СМЕРТИ СТЕПАНА БАНДЕРИ	5
Микола Верес: БРОДИ	5
Ген.-полк. Павло Шандрук: МОЯ ЗУСТРІЧ З ГЕН. ВЛАСОВОМ	8
Юрій Буряківець: ЗУСТРІЧ	8
Пор. Осип Я. Боднар: НАСЛІДКИ ПОЛІТИКИ ДЕТАНТУ	13
Пор. Фелікс Кордуба: ВОЄННО-ДОКТРИНАЛЬНА Й СТРАТЕГІЧ- НА ЗМІНЛИВІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ	18
Капітан Родней С. Азама: ПСИХОЛОГІЧНЕ ОБЛИЧЧЯ СТАРШИ- НИ СОВЕТСЬКОЇ АРМІЇ	23
Василь Пачовський: ОГНІ МЕСТИ	23
Василь Яшан: ПОЛКОВНИК МИХАЙЛО КОЛОДЗІНСЬКИЙ	29
Богдан Бора: Я	29
Сот. Євген Попівський: КОНОТОПСЬКА ПЕРЕМОГА	32
Микола Щербак: ЛИСТОПАД	32
Пор. Едвард Снігур-Рафальський: У СТАЛІНГРАДСЬКІЙ ОФЕНЗИВІ	36
Д. М. Г.: ПСИХІКА	37
Пор. Волод. Ващкович: РОЛЯ І ОВОВ'ЯЗОК МЕМУАРИСТИКИ	39
Інж. Петро Маслій: НА СТЕЖКАХ МИНУЛОГО	45
ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА	48
ОГЛЯД ВІЙСЬКОВОЗНАВЧИХ ВИДАНЬ	55
З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ	75
СВЯТКОВЕ СЛОВО ГОЛОВИ ОБВУ	75
»І ОСЬ ІДЕМО В БОЮ ЖИТТЄВОМУ«	76
ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ	77
ОСА	80
»НОВА ФОРТУНА«	(внутр. обкл.)

СУРМАЧ

ОБ'ЄДНАННЯ *бувших* ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

РІК 22

1979

Ч. 3-4 (66-67)

Пор. д-р Святомир М. ФОСТУН

ПЛЕКАЙМО ПОБРАТИМСТВО

В історії українського вояцтва знаходимо дуже багато прикладів дружнього побратимства. Знаходимо такі приклади в княжій раті, яка піла шоломами воду з Дону, тривожила Царгород, рубалася зі степовими ордами та загороджувала їм шляхи в Україну своїми червленими щитами. Ця княжа рать творила славний історичний епос древнього українського лицарства, що його так прекрасно оспівала старовинна пісня: «Не в вас то господинове, позолочені шеломи, плавали було по крові? Не в вас храбрая дружина ревла турами з пустині під каленими шаблями серед поля на чужині? В стремена — ж за Україну, за наругу Половчина... Бо залізні в вас попруги під шеломами, від яких земля стряслася... Тут і німці, і венедеці, тут греки і морави поют славу Святославоу»...

В лютій січі, княжий воїн, і сам порубаний, рятував важко пораненого побратима, щоб цей не попав ворогам у руки, щоб вороги не знущалися над ним, не калічили, чи осліплювали, як це залюбки робили ромені. За друзів своїх княжий воїн ішов на смерть, не вагаючись. Це були загартовані степові конкістадори, які не знали, що таке відступ перед ворогом. Вони йшли в бій, щоб перемогти, або полягти на полі слави.

Такими ж конкістадорами було й українське козацтво, з його найбільш оригінальним у світі лицарським орденом — Запорізькою Січчю, в якій виростало оте «козацьке панство», як їх звав Шевченко, що не журилося своєю приватою, але справами отчизни й мало свій кодекс чести, який виховував залізні вояцькі натури, виховував лицарів, що не знали, що таке страх і сміялися смерті у вічі. Запоріжжя це була тверда вояцька школа характеру, фізичного гарту й моральної дисципліни. Порушення кодексу чести суворо каралося. Цей кодекс чести плекав тип побратимства, глибоко традиційного й безмежно відданого. Побратимство було однією з найбільших чеснот козацтва, а його неписані звичаєві форми були наче закон для козаків. У «Марку Проклятім» Стороженка розповідається, що під час шлюбного бенкету в палаці князя Яреми, закоханий у молодій княжні запорожець Кобза крізь вікно зриває з її сукні шлюбну квітку. Його зловили гайдуки князя, але квітки при ньому не знайшли. Тоді замість нього схопили його побратима. Йому грозила кара смерті на палю. І Кобза пішов та признався, щоб тільки побратим не згинув, як невинна жертва в руках лютого князя-ренеґата.

У тому ж романі «Марко Проклятий», каже князь Ярема Вишневецький про козаків: «нічого з ними не вдієш. Сотнями вішаю, четвертую, садовлю на палі, а вони ще гірш піднімаються... Запеклий з біса народ!»...

Козацьке побратимство в тих грізних, буревійних часах — це було братерство особливого роду. *Це було єднання одного лицарського духа, єднання людей лицарської честі і шляхетної душі. Це було товариство «сильних і гордих», що творили історію, і власну свободу і свободу своєї отчизни цінували над усе.* Побратимство отих сильних і гордих степових конкістадорів, в'язали міцні, нерозривні вузли братньої дружби, посвяти, відданості, що їх так чуло й зворушливо оспівала українська художня словесність.

Коли вдарили громи першої світової війни, *лицарі червоної калини знову відновили культ традиційного вояцького побратимства.* Плекали вони його під рев гармат, у кривавих боях, в окопах, у запілля, і понесли його на широкі степи України й там закріплювали дух вояцького побратимства з братами наддніпрянцями, виступаючи разом у боротьбі за волю і державність української нації. Багата мемуаристика й література Визвольних Змагань неодноразово підкреслює лицарське, шляхетне побратимство в українських арміях.

Після Визвольних Змагань, українське вояцтво не припинило боротьби за визволення України. Воно творило підпілля, СВУ, СУМ, УВО, ОУН, гинуло у в'язничних казематах, вмирало на шибеницях, у концтаборах, на засланнях, продовжувало боротьбу в рядах Карпатської Січі, ДУН, збройного революційного підпілля і героїчної УПА. У тривожних буревійних роках другої світової війни *українське вояцтво знову піднесло культ побратимства.* Скільки прикладів такого вояцького, відданого, вірного, часто й героїчного побратимства, знаходимо в літературі того страшного часу, в якому грізні вершники Апокаліпси пролітали неодноразово українською землею, несучи смерть, пошесті, голод, руїну й воєнні жахіття. Скільки прикладів шляхетного побратимства було в рядах УПА, збройного революційного підпілля і в рядах І УД УНА?!

Бож усі вони, українські вояки, *писали своєю кров'ю і жертвою сторінки історії нашої нації у теперішньому неспокійному ХХ столітті, сколихненому двома кривавими світовими війнами.* Збройна боротьба українського вояцтва ставала легендою, і на тій легенді виростали нові переємники визвольної боротьби. Москва не перемогла історичних прагнень української нації до вільного, державного суверенного життя. *Наша доба — це доба знову героїчної боротьби українського молодого покоління на рідних землях.* Це доба боротьби молодих нескоримих борців, що люблять Україну синівською любов'ю, тривожуться її долею, і мають право сказати про себе словами Великого Кобзаря: «ми просто йшли, в нас немає зерна неправди за собою». Молоді, нескоримі борці продовжують *плекати побратимство духа й чину.* Вони плекають побратимство великої ідеї, яка велить їм боротися і перемагати, велить закликати народ до боротьби й розпалювати новий вогонь з Холодного Яру.

Як же тоді з побратимством у нас, колишніх вояків? Колишніх лише по уніформі, але й далі активних у вояцькій стійці на фронтах усеобіймаючої боротьби за визволення нашого народу й України. Роки довгого перебування на чужині, в умовинах спокійного й вигідного життя, притупили в нас відчуття потреби плекання вояцького побратимства. Проте *ця потреба існує*, так, як вона існувала вчора, у тривожних воєнних роках. Бож ми далі в боротьбі. Хоча не в уніформі, хоч і без зброї в руках, але наша вояцька служба, наше служіння Україні продовжується далі. Нас зобов'язує наша вояцька присяга на вірність нашій отчизні й нашому народові. Враз із тим нас зобов'язує теж *плекання дружнього вояцького побратимства*, про яке ми часто забуваємо серед сучасного злободення. *Тому плекаймо, дорогі побратими, цю світлу історичну традицію — вояцьке побратимство.* Хай воно існує між нами в нашій громадській праці, хай воно міцніше, головно в нашій комбатантській організації — ОбВУ, яка й ставить одним із головних своїх завдань — *плекання цього ж вояцького побратимства.* Хай ця славна традиція відгонить від нас, вояків, усякі порізнення, чвари, незгоду, еднаючи нас тісно в одну велику вояцьку сім'ю, яка повинна бути прикладом для других. Хай вояцьке побратимство робить нас отими «сильними й гордими», з того, що доля судила нам бути українськими вояками, а українське вояцтво в мирному часі завжди було передовим у всіх ділянках організованого життя спіль-

ноти — народу. Є воно таким і у нашій організованій громаді у Великій Британії, і повинно таким залишитися та залишитись напевно, коли плекатиме історичну, прекрасну традицію вояцького побратимства, так, як його плекали наші славні предки.

В НЕВМИРУЩУ НАМ'ЯТЬ ГЕНЕРАЛА ПОР. МИХАЙЛА КРАТА

У середу, 8 серпня 1979 року, в Детройті, ЗСА, відійшов у вічність на 87 році життя сл. пам. генерал-поручник Михайло Крат.

Він народився 6 серпня 1892 року в Гадячі, Полтавщина. Його рід виводився з козацької старшини Гадяцького полку. Його батько був генерал-майором російської гвардії. Бл. пам. Михайло Крат вибрав і собі військову професію. Він був у кадетських корпусах у Сумах і в Петербурзі, а в 1911 році скінчив Павлівську офіцерську школу та брав участь у фронтових боях. У грудні 1916 року мав уже рангу підполковника, а на початку 1917 року був підвищений до ранги полковника. 10 грудня 1917 року бл. пам. ген. Михайло Крат розпочав свою військову службу в українській армії. В січні і в лютому 1918 року він був помічником начальника оперативного відділу штабу Київської Військової Округи. В часі Першого Зимового Походу був начальником штабу Запорізької Дивізії.

Вийшовши на еміграцію, проживав у Польщі. В 1945 році бл. пам. ген. Крат був призначений командиром I УД, яка ввійшла тоді в склад Української Національної Армії під командуванням генерала Павла Шандрука. В Бельрії, Італія, був командантом табору полонених вояків I УД УНА. Після звільнення з полону деякий час проживав у Великій Британії, а в 1951 році виїхав до ЗСА.

Сл. пам. генерал-поручник Михайло Крат був лицарем Залізного Хреста, ка-

валіром орденів Симона Петлюри, Георгіївських хрестів, Сербської Зорі та інших військових і комбатантських відзначень.

Похорон Покійного генерала відбувся в понеділок, 13 серпня 1979 року. Похоронений на цвинтарі-пам'ятнику в Савт Бавнд Бруку.

Вічна Йому пам'ять!

У 20-РІЧНИЦЮ СМЕРТИ СТЕПАНА БАНДЕРИ

1

9

5

9

1

9

7

9

Страх перед війною з ССРСР та бажання уникнути її за всяку ціну — це той фактор, що весь час паралізує західню політику супроти московсько-большевицького імперіалізму, відбирає їй ініціативу й рішучість у всіх вузлових справах сучасного міжнародного укладу. З цієї причини лишаються невикористаними різні можливості співдії між протибольшевицькою визвольною боротьбою поневолених народів і західніми державами в їхніх намаганнях стримати дальшу експансію московського імперіалізму. Співдія зовнішніх протибольшевицьких сил і акцій із силами внутрішніми, діючими на теренах ССРСР і його сателітів, при відповідній напрузі привела б до розгромлення більшевизму-комунізму, себто — до ліквідації неволи для одних, а для других — по-

стійної загрози. Тому спільна боротьба поневолених Москвою народів і ще вільних, але вже загрожених большевицькою агресією держав є однаково необхідною як для одних, так і для других. Відхилятися від неї, покладаючись на те, що весь її тягар винесе другий партнер спільної долі — шкідливо й невідповідально не тільки супроти спільної справи, але теж і супроти власної долі.

Протибольшевицька революційна боротьба є для західніх держав таким самим важливим допоміжним чинником і доброю нагодою для знищення московсько-советського імперіалізму, як була б їхня війна з ССРСР для визвольної боротьби поневолених народів. Доцільне використання такої нагоди як одними, так і другими полягає насамперед у тому, що, розгорнувши одночасно боротьбу,

— розділяємо силу ворога на два фронти, внутрішній і зовнішній. Ні одні, ні другі не потребують тут керуватися альтруїстичними мотивами, вистачає національний егоїзм, як рушійна сила, якщо він поєднаний з правильним розумінням ситуації і неухильної історичної кінечности, що наказує прийняти боротьбу з московсько-більшевицьким імперіалізмом і вести її з повною напругою своїх сил аж до остаточної перемоги. Коли в західних народів, а зокрема в їхніх керівних політичних колах устійниться правильне розуміння положення та диктованих ним завдань, тоді прийде теж властиве трактування питання війни і протибільшевицької революції.

Підтримуючи визвольну боротьбу поневолених Москвою народів усіма засобами, західні держави можуть звільнитися від більшевицької загрози значно меншою ціною,

ніж їм треба буде скласти її тоді, коли сам СССР накинє їм вибір: війна або капітуляція. А підтримка від Заходу може бути вповні успішною тільки тоді, коли вона буде наслідком твердого рішення довести до перемоги визвольної справи і до розгромлення більшевизму-комунізму всіма можливими засобами. Риск війни і більшевицькі загрози не можуть спиняти активної допомоги революційній боротьбі поневолених народів. Якщо московсько-більшевицький імперіалізм ставить перед західними державами неутильну перспективу збройного зудару, то краще для Заходу прийняти боротьбу у вигіднішій для нього ситуації, коли більшевики заняті ще другим, внутрішнім фронтом, ніж ждати пасивно, поки Москва сама вибере найдогідніші для неї час і обставини, щоб розправитися з Заходом.

(З тисань с л.п.м. Степана Бандери: Питання атомної війни і визвольна революція. «Визвольний Шлях». Рік IV/X. кн. 7 (43) 111 за липень 1957, рік V/XI кн. 1 (49) 123 за січень і кн. 2 (50) 124 за лютий 1958).

Микола ВЕРЕС

Б Р О Д И

Коли нахмураються широти,
І в небесах ударить грім,
Зітхне вояк, загадавши всоте
Громи на обрії своїм.

Задає вишкіл, марші, коди,
Царя звірів на рукавах,
Свою Дивізію і Броди,
І побратима смерть в житах . . .

Минуло все — війна, Ріміні,
Пригас душі нестерпний біль,
І нині от — в чужій країні
Вже не вояк він, а «цивіль».

О, дні вояцькі, давні, де ви?
Згубились десь поміж доріг,
І лиши в нутрі своєму лева
Немов реліквію, зберіг,

І пронесе крізь всі негоди
До дня грядучого, в яким
Туди, на схід, на рідні Броди,
Піде у наступі новім

Сам, наче лев — крізь ліс і гори,
Орлом над морем пролетить
І в битві з ворогом суворо
Смерть побратимову пімстити . . .

Лише не спиниться у Бродах
І не спічне, бо другий раз
Його чекає вир походу
Від Бродів ген — аж по Кавказ!

МОЯ ЗУСТРІЧ ІЗ ГЕНЕРАЛОМ ВЛАСОВОМ

(Уривок із споминів)

Приблизно в половині січня 1945 р., я мав велику приємність зустрітися з генералом німецької кавалерії Е. фон Кестрінгом, колишнім ген. гвардійської кавалерії російської царської армії, який тепер був шефом адміністрації всіх чужинецьких легіонів у складі німецьких збройних сил: російського, козацького, кавказького, туркестанського, білоруського та других. Ініціатором нашої зустрічі був д-р Арльт, який разом з полковником Вольфом був на ній присутній. Фактично ця зустріч відбулася в часі обіду в якому з генералом брав участь його штаб. Найбільш видною особою поруч ген. фон Кестрінга, був його адютант, капітан Ганс ван Гоервард. Генерал говорячи по-російському, з'ясував мені коротко й виразно перебіг формування його легіонів та їхню участь у війсьній кампанії у 1941 і 1942 роках в Україні і на Кавказі. Він підкреслив свій великий респект до тих добровольців, які по волі чи по неволі, були в німецькій армії і боролися проти большевиків за визволення своїх країн. У 1942 році, під його командою був майже один мільйон чужинецьких добровольців. У 1942 році найбільший відсоток вояків під його командою, або більше як 180.000, становили українці в рядах Українського Визвольного Війська (УВВ), які носили на рукавах відзнаку — золотий тризуб на синьому щиті.

Після обіду генерал відвів мене у сторону, а коли ми були самі, обережно звирився мені, що він був членом антигітлерівської групи, й з приводу висловлювання своїх поглядів, мав багато неприємностей, зокрема зі сторони Гімлера, якого уважав не тільки ігнорантом, але цілковитим дураком, коли йшлося про військові справи. Генерал Кестрінг дуже хвалив д-ра Арльта і висловив свою віру в те, що я матиму успіх в організуванні Українського Національного Комітету (УНК), на тих засадах, які я чітко й ясно представив вищим німецьким військовим чинникам, за що здобув респект у ба-

гатьох «думаючих» німців. Ген. фон Кестрінг запевнив мене про його особисту прихильну настанову до моїх вимог, що їх я поставив німцям, але додав що його голос тепер, на жаль має тільки теоретичне значення.

Під час обіду, генерал попрохав мене з'ясувати присутнім мою оцінку положення Німеччини. Це поставило мене в дещо невідгідне становище, однак завагавшись хвилину-дві, я сказав їм, що на мою думку, Німеччина програє війну. Саме тому, потрібно негайно прослідити всі можливості домогтися гонорового миру зі західними альянтами щоб уникнути небезпеки большевицької окупації Німеччини, бо большевики напевно не схочуть вивести з неї свої окупаційні війська. Водночас я додав, що Німеччина піднесеться з тієї жахливої катастрофи, бо німці це працьовита нація. Я наводив багато історичних прикладів а особливо вказував на консеквенції першої світової війни. Я говорив по-російському, а д-р Арльт перекладав по-німецькому, подекуди вставляючи свої власні слова. Генерал фон Кестрінг, знаючи добре російську мову, крадькома посміхався як зауважував розходження в тому, що я говорив, а що перекладав д-р Арльт. Мила й свободна дружня розмова продовжувалася до пізньої ночі. Я мав враження з тієї зустрічі, що вона відбулася в атмосфері щирости, і мав відчуття, що ця зустріч відбулася конспіративно. Я не мав більше нагоди зустрічатися зі шляхетним генералом Е. фон Кестрінгом, однак ця одна зустріч дала мені нагоду впевнитися в щирому відношенні до мене д-ра Арльта.

Полковник Вольф прийшов до мене на зустріч 27 січня і сказав: «Генерале, чи не хотіли б ви зустрітися з ген. Власовом? Можливо, що дійдете до якогось порозуміння, і ми зможемо поступити вперед у справах «Українського Національного Комітету». Я відповів: «Якщо ген. Власов настоюватиме на тому, щоб УНК

був частиною Комітету Об'єднаних Народів Росії, тоді я не маю про що з ним говорити. Згідно з попередньою розмовою, того самого дня я зустрівся з полк. А. Мельником, який одобрив мій крок і одверто додав: »Генерале, ви є вояк без достатнього знання політичної і діалектичної практики, Власов може вас використати«.

Генерал-полк. Павло Шандрук.

На другий день я бачився зі Степаном Бандерою, який заступав відмінний погляд, і радив мені говорити з ген. Власовом та старатися вговорити його, щоб він не вміщувався до українських справ. Бандера сказав: »Ми не лякаємось, що він нас обдурить, ми маємо обов'язок говорити навіть з нашими ворогами, щоб довідатися що вони хочуть«. Це припало мені до серця, і діставши згоду президента Лівичького, я відчував, що сповняю бажання більшості. Викликавши до себе полк. Вольфа, я сказав йому, що погоджуюся на зустріч з ген. Власовом.

З ген. Власовом я мав зустріч 30 січня в прекрасній віллі у Дабендорфі біля Берліна. Військова процедура була строго дотримана. До просторої кімнати ввійшли — одночасно з одної сторони я з д-ром Арльтом, а з другої сторони — ген. Власов з Крегером. Після взаємного запізнання німці залишили нас у двох.

Ген. Власов зробив на мене добре враження. Високий ростом, у простій вояцькій уніформі, без відзнак, мав чистий і тихий голос. За кілька хвилин німецький старшина приніс пляшку коняку. Мимо того, що я не п'ю, але з чемності мусів випити одну чарку, а в між часі, ген. Власов постійно випивав. Відтак ми приступили до обговорення справи спільних інтересів. Я говорив дуже мало, а тим самим хотів дати нагоду ген. Власову виявити ініціативу. Вкінці він поставив мені пряме питання. »Чому я проти того, щоб Український Національний Комітет творив складову частину Комітету Об'єднаних Народів Росії, як самостійна одиниця«. Він думав про це зовсім практично, бо в КОНР уже був український відділ який мав би увійти до УНК. Ген. Власов намалював оптимістичну картину влади, яку матиме Комітет Об'єднаних Народів Росії та Український Національний Комітет як його складова частина. Він підкреслив кілька разів, що я буду його першим заступником не тільки в мілітарних справах, але і в політичних.

Я йому відповів, що в реалізації його пляну »воз'єднання«, є одна »мала« перешкода, а саме, український народ це не російський народ, а червона Москва підступом завоювала Україну, подібно, як це зробила царська Москва 260 років тому. Ген. Власов поспішно мені перервав, кажучи, що він дуже добре знає історію українсько-російських відносин, але це вже належить до минулого. »Тепер ми мусимо йти разом, — говорив Власов, — бо в роз'єднанні і ворогуванні, ми тільки витрачатимемо свої сили, що їх нам потрібно в боротьбі проти большевизму та, що всі інші національні репрезентації заступають мою лінію«. Я відразу побачив його підступ і відповів, що на жаль, Україна змушена боротися не тільки проти большевиків, але в загальному, проти московського імперіялізму, і таку бо-

ротьбу Україна буде продовжувати в майбутньому. Ген. Власов кинув у мою сторону з-поза окулярів гострий примуржений погляд, і змінив тему нашої розмови на «персональні користі» для мене. Ясно, що я здобув над ним перевагу й повторив йому те, що раніше сказав німцям, що він і я підемо окремими шляхами. Але в інтересах боротьби проти нашого спільного ворога, ми можемо координувати наші мілітарні операції.

Ген. Власов розхвилювався і заявив, що я псую цілу справу в обличчі німецьких труднощів та за мій крок я можу потерпіти консеквенції. Він сказав: «Я бачу, що ви є політиком». Після того запанувала довша мовчанка, бо я не відчував потреби йому відповідати. Коли ген. Власов запитав мене як я уявляю собі розвиток мілітарних подій, я знову побачив його намагання підступно мене підійти. Я відповів йому, що він має Комітет і штаб, тоді коли я їх не маю і напевно знає ситуацію краще за мене. Моя відповідь його спровокувала, бо він забагато випив і почав з ентузіазмом говорити, що за два-три місяці він матиме до диспозиції шість дивізій та маршуватиме в Україну. Мимо того, що продовж нашої зустрічі я намагався себе контролювати, але на такі його слова, я зірвався з крісла із запитом: «Чому в Україну?» Власов відповів: «Тому, що в Україні є кращі матеріальні ресурси, а народ ворожо наставлений до большевиків». Я йому відповів, що українська нація була ворожо наставлена проти всіх москалів без винятку. Ген. Власов схвилювано закричав: «Я поб'ю всіх ваших людей». Моя відповідь була спокійна й тиха: «Можливо що ви поб'єте нас усіх, це намагалися зробити Денікін і

Врангель». На тому Власов заспокоївся і сказав: «Якщо ви не хочете йти зі мною — не мусите. Ми не будемо сперечатись, бо все ж таки ми мали приємну розмову». Проте я не думав, що наша розмова була йому цілковито приємною, але не сказав нічого, бо відчував, що це був доказ його діалектики.

Ген. Власов закінчив нашу розмову такими словами: «Добре, що ви згодні щонайменше координувати нашу акцію проти большевиків». Тоді я ще раз підкреслив, що так далеко, як простягається наша співдія, думати про марш по через Україну, було б політичною і мілітарною помилкою. Я пригадав йому, що мілітарна історія записала всі інвазійні марші на Москву по через т. зв. Смоленські ворота, і навіть як вони всі не були успішними, то це було спричинене помилками напасників, а такої помилки напевно генерал не повторить!

Наша розмова тривала дві з половиною годин. Тоді ген. Власов подзвонив і до кімнати ввійшли і д-р Арльт і полк. Крегер. Я пустився на хитрощі, й не дав Власову прийти до слова, бо побоювався що він насвітлить фальшиво нашу розмову, а відтак пічнетесь аргументування. Тому я перший поінформував німців про наші переговори. Скінчивши, я встав і вийшов з кімнати залишивши ген. Власова і полк. Крегера. Ген. Власов ні одним словом не заперечив моєї версії наших переговорів, але додав: «Що за впертість!» Коли ми вийшли з кімнати, д-р Арльт з іронічною усмішкою сказав, що ми виграли, але ця перемога це тільки «воєнний танець».

Це встанне я бачив ген. Власова.

Юрій БУРЯКІВЕЦЬ

З У С Т Р І Ч

*Не сьогодні-завтра буде свято,
Встане слава до Дніпрових хат,
Ти нарвеш безсмертників і м'яти,
Гайдамаків вийдеш зустрічать,
Ти про брата в сотника спитаєш,
Забринить вояцький сумно сміх,
Скільки друзів у живих немає,
Не згадати у думках про всіх.*

*Пронесуться з танками обози,
Заголосить у долині ліс.
Ти могилку свіжу при дорозі
Вгледівши, схвилюєшся до сліз.
На шоломі зелень не пов'яне,
Де вояцька запеклася кров.
Кажуть, тут спочинув брат коханий,
Що з боїв додому не прийшов...*

Наслідки політики детанту

У заходах забезпечення співіснування між Америкою і державами Західної Європи та ССРСР і його сателітами, детант, або розрядка напруження, мала б бути тією чародійною паличкою, що за її помахом, повинно б зникнути мариво катклізму термоядерної війни між ССРСР, ЗСА і державами вільного Заходу. Але, чи насправді розрядка напруження, що ним позначилася фаза «холодної війни» між Советським Союзом і ЗСА та західними демократіями після другої світової війни, виправдує сподівання декотрих західних політиків, зокрема американських, щодо забезпечення миру у світі й припинення експансивної політики московського імперіалізму? На нашу думку, розрядка не розв'язує цього основного питання. Якщо розрядка не дає гарантій елімінації збройного конфлікту в майбутньому, а тільки означає, що між ССРСР і державами Варшавського Пакту з одного боку, а ЗСА та державами Атлантийського Пакту (НАТО) з другого боку, не ведеться «гаряча війна», то користі з політики детанту для вільного світу, зокрема держав Західної Європи, якщо ніякі, то дуже мінімальні.

Але незважаючи на те, декотрі політики вільного Заходу, без глибокої аналізи наслідків політики розрядки, пов'язують з нею перебільшений оптимізм щодо миру у світі й мирного співіснування капіталістичної системи вільного світу з комуністичною системою. Незважаючи на всі показники, що розрядка не міняє засадничих основ політики Советського Союзу відносно капіталістичного світу, і не дивлячись на те, що впливи ССРСР вийшли далеко поза узгіднену сферу впливів, а зокрема вони поширилися на декотрі країни т. зв. «третього світу», доволі багато західних політиків, не можуть, чи не хочуть, зрозуміти, що *розрядка, це концесії демократичного світу в користь тоталітарного ССРСР в економічній, політичній і мілітарних площинах.*

Але якщо йдеться про концесії ССРСР у користь західних партнерів у політиці детанту, то такі концесії виявляються в деякій «еволюції» зовнішньої політики Советського Союзу. Одначе не треба забувати, що гнучкість зовнішньої політики ССРСР не міняє її засадничої мети в тому, що вона має завершитися «перемогою соціалізму над капіталізмом». Дефініція розрядки прецизно з'ясована кремлівськими вождями, що *розрядка не припиняє ідеологічної і політичної боротьби ССРСР проти капіталістичного світу, але навпаки, ця боротьба посилюється в закликах до зміцнення «соціалістичної чуйності».* Незважаючи на «кращі» відносини між капіталістичними і комуністичними державами, не зменшується між капіталізмом і соціалізмом засаднича ворожнеча.

Одначе кошмарне мариво можливості термоядерної війни, не дозволяє політикам ЗСА і вільних держав Західної Європи, бачити розрядку в правдивому світлі фактів, що *розрядка напруженості не забезпечує світ перед агресією ССРСР, і не виключає конвенційного, чи термоядерного, збройного удару двох собі проти-лежних систем комунізму і капіталізму.* Розрядка не тільки підтримує відсталий від західного світу ССРСР економічно, але технологічно підсилює теж збройний арсенал Варшавського Пакту. У висліді політики розрядки, значно поправилась стратегічна позиція Советського Союзу, і поправився стан боездатності мілітарних сил Варшавського Пакту до конвенційної війни. Якщо не в цілому, то таки до великої міри, розрядка спричинилася до зменшення стратегічних військових з'єднань ЗСА, і конвенційно збройних сил держав НАТО. Період розрядки позначився тим, що мілітарний потенціал ССРСР, досягнув рівноваги, а то й перевищив, колись значно переважаючи мілітарну силу Америки. Водночас, розрядка позначилася певною детеріорацією сил

НАТО.

Детантська політика легалізувала большевицьку окупацію країн східної Європи, і дала большевикам «моральне» зобов'язання вільного Заходу і ЗСА, не вмщуватись у внутрішні справи комуністичних режимів. З розрядкою напруження, Советський Союз має більшу свободу і можливості, поширювати комуністичні ідеї і впливи у вільному світі.

Однак в опінії американських політиків не є так зле, як видається критикам розрядки. Свого часу, міністер оборони

ЗСА, Джералд Бровн заявив, що «ані Советський Союз, ні Америка, не мають мілітарної переваги сил». І такий стан, — сказав Джералд Бровн — «ми маємо намір вдержувати». Все ж таки, це не оправдує того факту, що оборонний потенціал збройних сил ЗСА і західних демократій, за минулих десять років, утратив переважачу супремачію над збройними силами СССР і Варшавського Пакту. Щоправда, наведені табелі зіставлення в цій статті, покривають баянск військ і їхнього конвенційного та нуклеарного озбро-

Табеля ч. 1

Порівняння нуклеарних ЗСА і СССР

ЗСА	1968	1976
Міжконтинентальні нуклеарні ракети (ІСБМ)	1.054	1.054
Морсько-наводні нуклеарні ракети (СЛБМ)	656	656
Далекосяжні бомбовики 6.000 миль і більше	545	387
Разом:	2.255	2.097

СССР	1968	1976
Міжконтинентальні нуклеарні ракети	858	1.527
Морсько-наводні нуклеарні ракети	121	845
Далекосяжні бомбовики	155	135
Разом:	1.134	2.507

Табеля ч. 2

Диспропорція мілітарних сил і озброєння в Європі
Сухопутні війська (в числах трьох танкових бригад до дивізії)

Роди зброї	1968-69			1976-77		
	НАТО	Варшавський Пакт	Советські війська і зброя у Варшавському Пакті	НАТО	Варшавський Пакт	Советські війська і зброя у Варшавському Пакті
	13 ² / ₃	33 ¹ / ₃	19 ² / ₃	17	37	22
Механізована летунська піхота	33 ² / ₃	60	30 ² / ₃	53	63	28
Разом:	47 ¹ / ₃	93 ¹ / ₃	50 ¹ / ₃	70	100	50
Танки	6.400	15.800	7.100	11.000	26.000	13.750
Тактичне летунство						
легкі бомбовики	50	650	600	185	275	250
Штурмовики	2.040	2.630	1.860	1.700	1.625	1.050
Винищувачі	1.000	4.360	3.000	650	2.750	1.150
Літаки для розвідки	660	490	360	425	650	450
Разом:	3.750	8.130	5.820	2.960	5.300	2.900

Табеля ч. 3

Різниця в структурі мілітарних сил і озброєння між 1968-69 і 1976-77

		НАТО	Варшавський Пакт	Советські сили
Танкові частини	більше	3 1/3	4 2/3 більше	2 1/3
Механізована піхота	більше	19 1/3	0/3 менше	2 2/3
Разом:	більше	22 2/3	7 2/3 менше	1/3
Танки середньої ваги	більше	5.600	10.700 більше	6.500
Легкі бомбовики	менше	135	375 менше	350
Штурмовики	менше	340	1.005 менше	810
Літаки для розвідки	менше	235	160 більше	990
Разом:	менше	790	2.830 менше	2.920

Табеля ч. 4

Перевага сил Варшавського Пакту над НАТО

	НАТО 1968-69	Варшавський Пакт 1976-77
Сухопутні війська (танкові дивізії) більше	19 2/3	20 більше
Механізована летунська піхота, більше	26 1/3	10 "
Разом більше	46	30 "
Танки середньої ваги, більше	9.400	15.500 "
Легкі бомбовики, більше	600	90 "
Штурмовики, більше	590	75 менше
Винищувачі, більше	3.360	2.100 більше
Літаки для розвідки, менше	170	225 "
Разом: більше	4.380	2.340 "

Табеля ч. 5

Порівняння мілітарних сил в Європі

НАТО	1968-69	1976-77
Держави Атлантийського Пакту	875.000	1.175.000
Держави Варшавського Пакту	990.000	1.305.000
Советські війська	530.000	775.000

Табеля ч. 6

Загальне число збройних сил (включно з парамілітарними
формаціями ССРСР)

	1968-69	1976-77
ЗСА	3.500.000	2.086.700
ССРСР	3.470.000	4.000.000

ення від 1968-9, і 1976-77 років, однак можна сумніватись у тому, що за минулі два роки, стан мілітарного потенціалу ЗСА і НАТО, підпав поважним змінам у пропорційності до мілітарних сил ССРС і держав Варшавського пакту.

У висліді політики розрядки, між 1968 і 1977 роками, мілітарна перевага Америки і держав західних демократій, значно послабла. Число нуклеарних ракет ЗСА не змінилось, але далеколетні літаки зменшились на 158. Советські міжконтинентальні нуклеарні ракети збільшилися на 727 одиниць. А морськонаводні ракети, збільшилися на 775. Щоправда, далеколетні бомбовики советського летунства, зменшилися на 15 машин. Але... в 1968 році, перевага нуклеарних ракет становила 1.175, то у 1976 році, советський арсенал нуклеарної зброї, перевищив америку на 410 стрілен.

Щоправда, збільшилося число військ західних демократій, але ССРС і держави Варшавського Пакту, не осталися позаду. Мимо того, що тактичне летунство зменшилося по обидвох сторонах, проте війська Варшавського Пакту, мають перевагу панцерної зброї числом 15.500 танків над військами НАТО. Советське летунство, переважає повітряні сили західних демократій на 2.340 машин. Незважаючи на те, що вже десять років велися переговори про обмеження ракетної системи зброї, проте небезпека советської агресії в Європі не зменшилась. Договір про обмеження стратегічної зброї між ЗСА і ССРС у 1972 році, не позначився значною редукацією збройного потенціалу ССРС.

Не без підстав, європейські стратеги оборони держав НАТО, побоюються, що другий договір про обмеження нуклеарно-стратегічної зброї, САЛТ-2, може дати большевикам можливість передачі ракетної технології до рук сателітів ССРС. Мимо того, що американський уряд старається, щоб основний тягар фінансування оборонних заходів держав НАТО, покривали вони самі, європейські політики побоюються, що ЗСА будуть спротивлятися всякій ініціативі в заходах до продукції незалежної, європейської ракетної системи в протизвагу советської, СС20, та їхньої нової, тактичної ракетної зброї.

Беручи до уваги, що сказав міністер оборони ЗСА і президент Картер, що Америка має намір задержувати рівновагу мілітарних сил, виглядає, що з нового договору про обмеження нуклеарно-стратегічної зброї, ССРС матиме значно більші користі, чим західні демократичні держави. На нашу думку, САЛТ-2, не зменшить у нічому небезпеку Західньої Європи у випадку війни. Оце наслідки політики розрядки, що зміцнила агресивний потенціал ССРС.

Наслідки термоядерної війни не тільки турбують політиків і військовиків демократичного світу. Тих наслідків лякаються також кремлівські верховоди. Західня технологія, що у висліді детанту, по догідній ціні доступна большевикам, є на далеко вищому рівні як советська технологія. Банкрутуюче колгоспне сільське господарство ССРС, змушує советських бюрократів купувати зерно в капіталістів. Моральний рівень советського вояка, не дорівнює стандартів моральної боєздатности американського вояка і вояків держав НАТО. Сателіти Советського Союзу, не надто надійні. Внутрі Советського Союзу, щораз більше виринають республіканські проблеми, зокрема в Україні, де процес антирежимного спрямування зростає на силах. Цей процес помітний також серед інших поневолених народів. Особливо в балтійських країнах, Литві, Латвії та Естонії. Большевики мусять рахуватися з тим фактом, що у випадку збройного конфлікту між ССРС і західніми демократичними державами, проблема поневолених народів, може мати поважний вплив на оперативну справність мілітарної машини Советського Союзу. Враховуючи спроможність вільного світу протиставитися советській агресії мілітарними силами, ненадійність сателітів ССРС; антирежимне становище поневолених народів Советського Союзу, він не може виграти конвенційної, чи термоядерної війни.

Саме тому, большевики стараються витягнути з політики розрядки якнайбільші концесії від держав вільного світу в економічній, політичній, технологічній, та мілітарно-стратегічній площинах. Безумовно, що демократичний світ має свої економічні й соціальні проблеми, але най-

більшою його проблемою, є зростання сил агресивного милітаризму ССРСР, і зростаюче проникання комуністичної гнилі у сферу впливів вільного світу. На нашу думку, вже найвищий час для американських і західноєвропейських політиків, перестати жити ілюзіями розрядки, час поробити логічні висновки з політики

розрядки.

Не рівновага сил милітарного потенціалу може бути гарантією усунення можливості термоядерної війни, але тією гарантією може бути тільки *перевага милітарних сил вільного світу над силами імперіалістичного ССРСР.*

Пор. Фелікс КОРДУБА

ВОЄННО-ДОКТРИНАЛЬНА Й СТРАТЕГІЧНА ЗМІНЛИВІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Після другої світової війни слово «доктрина» в ЗСА було докладно визначене в політичному й військовому розумінні в американській фаховій літературі. Майже кожний виступ визначного американського політика чи військовика та зокрема сформульовані ним тези чи погляди визначувалися доктриною. Так постала своєрідна політична й військова доктрина Даллеса, окрема доктрина през. Айзенгера, доктрина през. Кеннеді, през. Ніксона. Також «політика балансування на грані війни» є для себе окремою доктриною¹.

Подібна історія є зі стратегією, якої засяг багатогортаючий, починаючи від кожної окремої концепції до цілої системи поглядів і вміння вести політику й воєнні дії. В одному супровіднику для американських старшин, поняттям «державна стратегія» визначається мистецтво керування зусиллям народу для досягнення державних цілей; а воєнна стратегія — це штука застосування збройних сил державою для досягнення цілей намічених державною політикою, будь-то при допомозі зброї або залякуванням її вжиткування. Автор кількох праць про воєнну доктрину Раймонд Л. Гартгоф², в одній зі своїх книг вказує що: «стратегія має до діла з політичними цілеспрямованнями, а доктрина — з засобами їх реалізації» тобто милітарними. Такого самого погляду є також інші американські військові діячі, наприклад, колишній командуючий

і теоретик сухопутних сил ген. Віллард Г. Виман³.

На підставі вищесказаного бачимо не-однозгідність щодо визначення поняття «доктрина», «стратегія», тобто термінами що ними користуються американські політики, теоретики і військовики високих ранг. Насправді під поняттям воєнної доктрини треба розуміти ідеї, погляди, напрямні, визначаючі концепції війни, яку запланувала держава, способи її ведення та напрямок приготувань країни і її збройних сил до такої війни. Отже йдеться про теорії, які є офіційно прийняті та служать за основу для організації і будови збройних сил, розвитку зброєвої промисловості та взагалі всесторонньої підготовки до війни. Ці теорії вводяться у реґляменти, які є підставою вишколу збройних сил і для викладів у війську — у вишкільних школах і академіях. Теоретичною підбудовою, підсиленням військових теорій, обоснуванням конечності воєнних підготувань та конкретного напрямку військової політики є *політичні ідеї і соціологічні теорії*. Між іншим, це є теорії і погляди на саму істоту війни, її причини і ролі в історії суспільства. Самозрозуміло, в цій статті не можливо аналізувати ідеологічну підбудову воєнної доктрини ЗСА, бо саме тільки зреферування всіх політичних, філософських і соціологічних ідей, пов'язаних тільки з одною теорією — напр., винятковості ЗСА і її ролі у формуванні нової

міжнародної констеляції в світі — вимагало б обширнішого наświetлення окремих ідей. Водночас не можна розглядати формування американської воєнної доктрини окремо від політики, бо вирішальний вплив на розвиток тієї доктрини мають погляди, вимоги й політичні внапрямування існуючих і діючих у державі суспільних груп. Такі вимоги й напрямні можуть творити навіть систему, яку можна назвати політичною доктриною.

Звичайно, що сам розвиток американської зовнішньої й внутрішньої політики був узалежнений від ряду міжнародних і внутрішніх факторів. На розвиток впливала також специфіка і розвиток господарки ЗСА; немалий вплив мали також діючі політичні партії — демократична й республіканська, не поминаючи також громадськості. На формування воєнної доктрини мала вплив також специфіка самої військової системи, зокрема велика самодіяльність окремих родів збройних сил, які часто між собою конкурували, щодо їхнього значення у війні і військових фінансових приділів; вони мали власних теоретиків і власні воєнні теорії. Отже формування було можливе тільки на базі компромісів між найвищими полководцями окремих родів зброї. Не можна поминути також впливу на формування воєнної доктрини ЗСА змінливого укладу сил у міжнародній політичній констеляції, зокрема нестримного зростання советського воєнного потенціалу. Також не можна поминути мовчанкою впливу на формування змін у воєнній техніці, що, зокрема в атомній добі є фактором великої ваги, бо часто встановлює уклад сил не тільки воєнних потенціалів, але також прямо змушує до змінних політичних і стратегічних цілеспрямувань.

Усі вищезгадані елементи заслуговують на увагу, коли робиться спроба періодизації формування воєнної доктрини ЗСА. Самозрозуміло, це заторкує тільки післявоєнний період. Один із визначних американських теоретиків — Генрі А. Кіс-сінджер, брав до уваги відношення нуклеарно-стратегічних сил між ЗСА та ССРСР. Він розподілював повоєнну військову історію ЗСА і розвиток воєнної доктрини на наступні чотири періоди⁴:

1. Період монополію ЗСА в атомній

зброї і монополію на засоби переносування ядерного заряду до цілі (1945-49).

2. Період 1949-1953 під час якого ЗСА втратили монополію, але далі зберегли абсолютну перевагу в засобах до переносування.

3. Період 1954-1956 під час якого ССРСР розвинув власні засоби до переносування, але ЗСА все ще далі передували на цьому секторі, маючи більше стратегічних бомбовиків і розбудувавши воєнні бази довкола ССРСР.

4. Період майже збалансування в нуклеарній зброї із тенденцією ССРСР під деяким оглядом випередити ЗСА.

Колишній міністер повітряних сил ЗСА, Томас К. Фінлеттер, у своїй першій монографії про американську воєнну доктрину, яку він написав у 1954 році⁵, м. ін. передбачав, що історія військовості ЗСА і воєнної доктрини буде формуватись у трьох періодах:

Перший період 10-11 років буде поважною перевагою ЗСА на відтинку нуклеарного бомбардування противника. До 1949 р. ЗСА вдержували атомний монополію, маючи пізніше велику перевагу в кількості нуклеарних бомб і засобів їх переносування до цілі.

Другий період мав розпочатися приблизно в 1956 р., великими зброєвими зусиллями і розбудовою воєнних баз, що допоможе ЗСА вдержати стратегічну перевагу.

З початком 60 років мав початися третій період — балістичних міжконтинентальних ракет, у якому жодна з протиставних сторін вже не буде забезпечена перед небезпекою нападу противника.

Згаданий автор у своїй третій книжці, написаній 6 років пізніше признався, що його передбачування були занадто оптимістичні, бо швидкий розвиток воєнної техніки ССРСР перекреслив його обчислення і приспівив прихід другого й третього періоду...⁶. На інші фактори Фінлеттер не звертав уваги, а найважливіше було те, що швидкий розвиток воєнної техніки ССРСР і його динамічна політика радикально вплинула на зміну укладу сил у світі, викликаючи погіршення стратегічного положення ЗСА та диктуючи конечність ревізії американської воєнної доктрини.

Інший автор монографії про розвиток американської воєнної доктрини, Максвелл Д. Тейлор, яку він присвятив передусім боротьбі всередині воєнного апарату, ділить формування цієї доктрини в ЗСА на три періоди⁷:

1. Період перед «Нью Люк»;
2. Роки 1945–1952, в якому то періоді була актуальною доктрина «Нью Люк»;
3. Період 1953–1956, під час якого була вирішальною доктрина «масової відплати», і
4. Коли «Нью Люк» 1957 і дальші роки, вже «постарівся». Четвертий період автор характеризує рівновагою, бо супротивники можуть себе взаємно знищити.

На окрему увагу заслуговує факт, що деякі американські історики вже в 1953–1954 рр. з приводу балансу стратегічних сил, який саме наближався, в «Нью Люк» почали зарисовувати новий політично-військовий напрямок п. н. «стримування» комунізму новими методами. Ці історики стверджували прискорене погіршення політичного й стратегічного положення для ЗСА в роках 1957–1958, що спричинило кризу воєнної доктрини й примусило до ревізії військової політики. На підставі розгортання міжнародного положення і зовнішньої політики ЗСА, що її головними виявами були змінні фази воєнної доктрини на базі якої розвивалося також стратегічне положення Америки, різні пропозиції періодизації, накреслювані теоретиками, істориками й полководцями, можна цілий процес формування воєнної доктрини ЗСА звести до наступних періодів:

1. Період 1945–1947, аж до проголошення доктрини «стримування», був періодом застою у розвитку американської воєнної мислі та рівночасно вступних приготувань до активізації зовнішньої і військової політики й «холодної війни».

2. Роки 1947–1952 — період доктрини «стримування» комунізму, якої конкретними проявами було започаткування організації системи оборонних баз і бойових баз та війна в Кореї. У тому часі провалилася теорія зрівноваження збройних сил і особливу увагу приділено доктрині значення нуклеарно-повітряної тотальної війни.

3. Період 1953–1956 — роки доктрини «визволення» і політики балансування на «крайності війни»; період панування «Нью Люк» та доктрини «змасованої відплати»; роки кінцевого тріумфу доктрини нуклеарно-повітряної тотальної війни.

4. Роки 1957–1960 позначені кризою, викликаною погіршенням стратегічного положення ЗСА в 1957 р.

5. 1951 рік започаткував узгодження у воєнній доктрині деяких інших воєн, включаючи конвенціональні. В цьому періоді посилено всестороннє озброєння і військове будівництво та започатковано перехід до стратегії «еластичної реакції». Ця «еластична реакція» мала бути свого роду військовим відповідником усесторонньої політичної офензиви з метою повернути послаблений престиж ЗСА в світі.

6. Роки 1961–1968 позначені «стратегією миру» през. Кеннеді. В цьому періоді несподівано збільшився нуклеарний потенціал СРСР. Війна у В'єтнамі загострилася, що змусило американців застосувати нову концепцію проти супротивника.

10 червня 1963 р. през. Кеннеді виголосив промову в американському університеті, проголошуючи «стратегію миру», якої головна мета — злагіднити міжнародне напруження та запобігти можливим міжнародним конфліктам і війнам. Це був експеримент през. Кеннеді викликаний психологічним загостренням між ЗСА і СРСР. Почуття страху перед атомною війною, загрозливою конфронтацією між двома надпотугами були головною причиною відважного кроку през. Кеннеді, який від «*Гранд стратеджі*» рішився на «*апізмент*», тобто готовості на поступки, щоб уможливити обостороннє наближення, ліквідацію «холодної війни». Після багатьох обосторонніх договорів, 5. 8. 1963 року ЗСА і СРСР підписали договір частинного обмеження випробувань нуклеарної зброї. Встановлено «безпосередній телефон» т. зв. «гарячу лінію» для виминення конфронтації. Передбачено дальші консультації в справі редукції зброєнь, виміни постами-обсерваторами з метою запобігливості несподіваного нападу, поширення договору заборони підземних

нуклеарних випробувань, безпосередніх летунських летів Нью-Йорк—Москва, відкриття американського консульства в Ленінграді і советського в Чикаго. Далі «стратегія миру» през. Кеннеді передбачала також знесення обмежень у торгівлі між Сходом і Заходом, багатосторонню виміну й співпрацю на різних ділянках. Одним словом — започатковано новий період у відносинах між ЗСА і ССРСР. Цей період не приніс надійних успіхів, бо ССРСР на відтинку нуклеарного озброєння в дечому навіть випередив ЗСА. Ініціати́ва през. Кеннеді започаткувала нову доктрину, яку продовжував през. Ніксон. Його теорії велику увагу присвятили багато визначних соціологів, політиків і військовиків⁸.

7. Черговий період американської політики обоснований доктриною «Реалістiк детеренс» (реальне відстрашування), яку през. Ніксон проголосив у звіті для Конгресу ЗСА 25. 2. 1971 р. Ця доктрина є філософією стратегічної концепції ЗСА, її основна мета — посилене партнерство з ССРСР⁹. ЗСА рішилися поділити відповідальність за безпеку Заходу між союзниками НАТО. Отже ЗСА вже не хотіли бути поліцаєм світу, але водночас наріжним каменем оборонного альянсу їх стратегії залишається НАТО. Стратегія реального відстрашування є віддзеркалена в 5-річній програмі оборони ЗСА. Між іншим, у тій програмі сказано, що для реального відстрашування супротивника основою є сильні військові засоби. Для світу було б зле, коли б військова потужність ЗСА була односторонньо послаблена; тільки з позиції сили є можливі переговори з супротивником. Найважливіша мета «реального відстрашування» не тільки переборювати кризи, але зокрема не допустити до війни. Самозрозуміло, стратегія відстрашування не є гарантією миру, бо її можна стосувати тільки в можливих рамках. Такою стратегією неможливо обмежити дальшого розвитку, вдосконалювання і побільшування військового арсеналу супротивника. Отже між договором, щодо обмеження озброєння та дійсністю завжди буде існувати можливість далі розвивати власну політичну стратегію і техніку озброєння.

Так-то на протязі 20 років американ-

ська військова доктрина й стратегічна концепція достосувалася до змінного політичного клімату. Підсумовуючи цей 20-річний період, доходимо до наступних висновків:

Роки 1953–1960 (каденція през. Айсенговера) пройшли під натиском конфронтації на форумі «холодної війни». В цьому періоді, згідно з доктриною Радфорда була втримувана колективна безпека на засаді «тотального знищення». Ця доктрина в той час була правильна, бо ЗСА мали абсолютну перевагу в нуклеарному потенціалі, нагр., — бомбардувальне летунство, «Поляріс», атомні субмарини, водночас інтенсивно вдосконалювано «Мінітсмен» і міжконтинентальні ракетні системи. Конвенціональні збройні сили були зміцнені тактичною нуклеарною зброєю, виконуючи функцію немов найженого дроту. Загальна кількість збройних сил до 1960 р. — 3.6 млн. була зредукована до 2.5 млн.

Роки 1961–1968 (каденція през. Кеннеді) — збільшено нуклеарний арсенал і міжконтинентальних ракет. Конвенціональні збройні сили ще більше підсилено тактичною нуклеарною зброєю. Загальну кількість збройних сил збільшено з 2.5 млн. до 3.5 млн. Період після смерті през. Кеннеді на відтинку озброєння не послабився, а навпаки інтенсивно продовжується донині, розвиваючи окремі системи протиракетної оборони і міжконтинентальних ракет. Конвенціональні збройні сили поступово редуковані: 3.5 млн. у 1969 р. до 2.7 млн. у 1971 р., та до 2.5 млн. у 1972 р. В 1973 р. скасовано обов'язкову військову повинність у ЗСА. Водночас Вашингтон застосував інтенсивно діалектику мирної коєкзистенції, надіючись на мирну співпрацю з ССРСР.

У відносинах між ЗСА і ССРСР перемінною точкою їх дальшого розвитку був 1961 рік. У тому році дійшло до заключного домовлення між Зоріном і МакКлоєм, щоб започаткувати тривалі переговори з метою обмеження озброєнь обох потуг. 11 років пізніше в травні 1972 р. ці домовлення частково дали вислід у т. зв. договорі САЛТ-1, тобто обмеження в стратегічному ракетному озброєнні обох суперпотуг. На підставі основного домовлення рішено змагати до деякого відпру-

ження між ЗСА і ССРСР.

Кубинська криза у 1962 році, яку дехто з американських політиків трактує немов «подорожній випадок», насправді не була останньою на шляху до повного відпруження між обома надпотугами світу, вона повторилася в жовтні 1973 р. у зв'язку з арабсько-ізраїльською війною на Близькому Сході. Як відомо, през. ЗСА Ніксон поставив у винятковий стан поготівля збройні сили в цілому світі. Була це відповідь на готовість ССРСР вислати власні десантні з'єднання на допомогу арабським військам. Так-то стратегія ЗСА скерована на шлях відпруження і обмеження зброєнь, нагло переставилася на інший шлях — рішучої оборони власних інтересів у невралгічному районі Близького Сходу. Самозрозуміло, ССРСР не виявив настільки відваги щоб заризикувати, бо йому грозила війна. Перед перевагою збройного потенціалу ЗСА большевики завернули на намічений шлях у 1961 р., тобто — продовжування тривалих переговорів з метою обмеження зброєнь, співпраці з ЗСА та іншими державами Заходу, особливо зі Західною Європою. Треба мати на увазі, що в 1963 році, ССРСР хоч і відмовився від атомних випробувань в атмосфері, на землі і на воді, проте започаткував фактично новий етап на відтинку власного зброєння. Практично, цей новий етап не задержав, ані не зменшив нуклеарного потенціалу ССРСР, а навпаки в рр. 1969-1973 його нуклеарний арсенал швидко зріс, майже збалансувавшись із американським потенціалом.

През. Ніксон дійшов до висновку, зокрема до логічної послідовності з 1969 року, тому свою політику скерував із конфронтації на шлях дальших тривалих переговорів з ССРСР. Під час перших відвідин през. Ніксоном ССРСР у травні 1972 р. був виданий комунікат із переведеного діалогу ЗСА-ССРСР щодо САЛТ-1, тобто з конференції по обмеженню стратегічних зброєнь, під час якої обговорено можливість скорочення стану збройних сил, технічної співпраці і поширення торгівлі. Новий напрямок американської політики супроти ССРСР та взагалі держав Варшавського пакту вплинув також на зміну дотогочасної політики європейських союзників НАТО, в тому особливо Західної Німеччини.

Договорення у справі САЛТ-1 не дали позитивних успіхів, бо в ССРСР не було здійснене обмеження близько- й далекосяжного тактичного і стратегічного атомного ракетного озброєння. Незважаючи на те, що був підписаний обосторонній договір САЛТ-1 (26. 5. 1972 р.) в Москві, який забороняв наземні, надземні і підводні атомні випробування, а тільки виключалося вже згадану заборону атомних випробувань під землею. Також цей договір установляв кількісне число близько- і далекосяжних ракет з атомними голівками, однак технологічний дальший розвиток цієї зброї не був заборонений.

У висліді дійшло до того, що обі суперпотуги — ЗСА і ССРСР розвинули й удосконалили системи ракет ще дальшого засягу, з голівками в яких вбудовано навіть по-декілька, докладно цілеспрямованих атомних менших ракет-набоїв. Розривна й нищівна сила таких ракет самозрозуміло, набагато збільшилась у порівнянні із САЛТ-1. Тому виринула конечність, щоб також цей новий атомний арсенал обмежити щодо кількості, і щоб його збалансувати. З тією метою започатковано переговори 21. 11. 1972 р., про т. зв. САЛТ-2. Також друга поїздка през. Ніксона до ССРСР 28. 6. 1974 р. була головною метою домовитися відносно САЛТ-2. Неменш важливою є проблема «багатостороннього зрівноваження обмеження зброєнь» (БУОЗ).

Паралельно з курсом політики відпруження і співпраці з ССРСР, у стратегічній політиці ЗСА в 1973-1978 роках зайшли зміни. Ця змінність викликана постійно зростаючим воєнно-стратегічним потенціалом ССРСР і досягнення навіть переваги в баянсі нуклеарно-зброєневих арсеналів Схід-Захід, та заангажуванням Куби в Африці, як також зростанням советського морського потенціалу на всіх океанах і морях нашої плянети.

ПРИМІТКИ

1 The Joint and Combined Staff Officer's Manual. The Military Service Pub. Co. 1959.

2 Garthof Raymond L., Soviet Strategy in the Nuclear Age. New York, 1958.

3 Willard G. Wyman, The United States Army. Its Doctrine and Influence an US Military Strategy. "Military Review" No. 12, 1958.

4 Henry A. Kissinger, The Necessity for Choice. Prospects of American Foreign Policy. New York, 1960, p. 12.

5 Thomas K. Finletter, Power and Policy. New York, 1954, pp. 5-13.

6 Thomas Finletter, F. P. The Next Phase. New York, 1960.

7 Maxwell D. Tylor, The Uncertain Trumpet. New York, 1959-1960.

8 Amitai Etzioni, Das Kennedy-Experiment, Atomzeitalter. No. 3, 1966.

John W. Spanier & Joseph L. Noguee, The Politics of Disarmament, New York, 1962; M. Deutsch, Psychological Basis of Peace; Donald G. Brennan, Arms and arms control in outer space.

9 Strategy of Realistic Deterrence. 25. 2. 1971, No. 1.

Капітан Родней С. АЗАМА

ПСИХОЛОГІЧНЕ ОБЛИЧЧЯ СТАРШИН СОВЕТСЬКОЇ АРМІЇ

Свого часу, генерал американської армії Джордж С. Паттон (молодший) сказав: «Ціле своє життя я читав і студював мемуари німецьких генералів і політичних провідників. Я читав праці німецьких філософів та слухав музики німецьких композиторів; докладно перестудював деталі боїв німецьких військ. Але їх командири відносно моїх тактичних потягнень, не мають навіть найменшого поняття. Саме тому, в догідному мені часі, я їх безпощадно розторошу».

Генерал Паттон був свідомий великої ваги студювання тактики ворога і його чільних політиків, їхні характери і напрям їх думок, бо це необхідне до розкриття плянів та інтенцій противника. Головне командування військ гітлерівської Німеччини вважало генерала Паттона одним з найкращих командирів альянтських військ у другій світовій війні. Студюючи його риси характеру і його ментальний потенціал як військовика, воно пішло в тому так далеко, що зробило його біографічний нарис.

Не виключаючи можливості збройного удару з Советським Союзом, ми матимемо до діла з командирами його збройних сил, а тому ми повинні дещо про них знати. Відносно того, я поставив перед собою завдання дати нарис картини процесу формування ментальності советського старшини в його індивідуальній та збірній площинах, і як його ментальність віддзеркалюватиме його поведінку в бойових операціях. Не входитиму в глибину складних питань, лише тільки загально розглядатиму шляхи формування ментальності советського командира та її

впливи на потенційність його боездатності.

У советській армії присвячується велику вагу до бойової підготовки. Маршал А. А. Гречко говорив свого часу, що «найголовнішим критерієм вояцької боездатності, це його вишкіл в агресивному дусі. Посилення його активності і постійне намагання накинення своєї волі противникові; здобути ініціативу та успішно виконати своє завдання». А генерал-майор С. Іліїн сказав, що «незважаючи на нищівну силу модерної зброї, фізичний і духовий потенціал советського вояка, це децидуючий чинник висліду війни. Від нього вимагається контролю свої емоцій на полі бою. У передбаченні масового знищення в майбутній війні, психологічно підготовляється советського вояка. В такому вишколі гартується його дух і психічна настанова до війни. Від нього вимагається повної контролю розуму і холодного розсудку та бойової готовості в будь-яких обставинах. Виховуванням психологічних вартостей советського вояка, робиться його здібним контролювати свої думки і почування, сантименти і наміри, його волю та індивідуальний характер. Психологічно-мілітарний вишкіл советської армії, вважається невід'ємною частиною військових наук».

У великій мірі, мораль советського вояка базується на його політичній свідомості і розумінню ролі його призначення та посвяті для справи за яку він бореться, або має боротися. Виховуванням тих вартостей, позначається цілий час його вишколу. В советській армії вважається, що вояк, який не має таких вартостей, не

е здібний надійно внапрямувати свою поведінку на полі бою. Советська система весь час вишколює свого вояка в такій, а не іншій формі. Його вишколюється так, щоб він мав усі якості ментальних і фізичних вартостей.

У формуванні вояцької психіки політичні і військові чинники Советського Союзу застосовують принцип Павлова: вишкіл одними і тими самими методами весь час. Це впливає з наукового обґрунтування Леніна який вірив, що без вищої освіти є неможливо створити модерну армію. Він повзяв науковий підхід до поправки організації армії та її дисципліни. Советські правлячі чинники вважають, що інтелектуальне знання і застосування психології є необхідними для зміцнення військової дисципліни та індоctrинації.

Вишколюючи советського вояка, інструктор мусить брати до уваги психологічний і ментальний стан напруги вивчення військового модерного виряду, потребу часу на дисципліну, і осягнення бойової готовости. Командир советської армії мусить знати методи переконання та зміти їх сполучити з піклуванням і вимогами до своїх підвладних, якщо вони мають досягнути рівня свого знання. Елітарні частини советської армії доказують, що інтелектуальний підхід до вироблення дисципліни є ефективний. Крім того, советський командир мусить покладатися на опінію суспільства і на неї впливати та бути здібним аналізувати моральну настанову своїх підвладних. Советські командири мусять бути стійкими і здібними до оцінки позитивів і негативів своїх підкомандних. Бож припускається, що успіхів досягається тоді, коли вживається наукових основ до скріплення дисципліни. Якщо командир дозволяє дискусію, або відкликається до вищих інституцій влади, тоді трапляються порушення регуляміну.

Психологічний вишкіл советської армії має ширшу площину як формування психіки вояка. Він також включає селекцію і випробування її командного складу, і становить невід'ємну частину його освіти і вишколу. Три напрямні психологічного вишколу формують сильну волю советських вояків яка є необхідною у боротьбі:

рішучість, відвагу і стійкість. Психологічна заправа вояка породжує в ньому інтелектуальні здібності самоконтролі, стабільність емоцій, повздержливість і холоднокровність. Психологічна заправа породжує соціопсихологічні якості та гармонійність дії які вважаються необхідними складниками бойової ефективности. Психологічний вишкіл бере до уваги військову спеціальність і ділянки праці та обов'язків вояка котрі тісно пов'язуються з політичною освітою і моральним вихованням. Фактично, політична освіта позначає цілу систему вояцького вишколу. Командири советської армії вважають, що ідеали, світогляд і етичні принципи та праця, це база вояцької психіки.

Почерез формування високополітичних і моральних вартостей в реальних обставинах військового вишколу, виробляються сильна воля і віра в ефективність зброї советського вояка. Хемічно-воєнна площина вишколу включає науку деконтамінації терену, медичну поміч, хеміорозвідку, конструкцію і забезпечення позицій, виряду і терену. Крім плекання і гартування психологічних якостей советського вояка, ведуться також постійні намагання приготувати його до психологічно-колективного функціонування для спільних цілей. Кандидатів на старшин випробується в їхніх спроможностях розв'язування проблем і стабільности їх емоцій.

Психологічна підготовка старшин проводиться в трьох стадіях. У першій: селекція кадетів і визначення їх психологічних основних рис характеру. Під час вишколу інструктор уважно обсервує кадета і виготовляє список його наявних психологічно-старшинських вартостей. У тому списку індивідуальних здібностей, позначається також його досягнення в ділянках політичної ідеології, переконань і чести. Друга стадія старшинського вишколу, — це наука мілітарної психології і загальна підготовка в агресивности до війни і методи модерного ведення бойових операцій, у вірі сили зброї, та сильній волі здолати всі перешкоди. У цій стадії навчання, інструктори підсумовують психологічні якості кадета у зв'язку з його психологічним вишколом. А в третій стадії, підсумовується всі вартості

його психологічних кваліфікацій як майбутнього старшини. Виготовляється персональний індекс і реєструється в ньому його персональні навички й організаторські здібності та рекомендації відносно його вміння застосувати їх до своїх підкомандних.

Змагання за старшинський ступінь позначаються соціополітикою і доктринерством комуністичної ідеології, конкуренцією рівня моральної відповідальності, честі і дисципліни для загальної справи. Советський старшина вірить, що такі змагання збільшують бойову ефективність і сприяють самоіндоктринації. У змаганнях на засадах рівноправності, оголошується правильник конкуренцій, а вислід і нагороди подається до загального відомо. Недоліки кандидатів носяться, і, публічно виправляються. Головний критерій змагань, це рівень боєготовності що включає персональний рівень інтелекту і ріст духа, відношення до обов'язків, соціальна активність та моральна зрілість. Здібність виконати призначене завдання, це найважливіший фактор визначення індивідуальної спроможності і здібностей у змаганнях старшин.

Психологічний вишкіл советської армії є співвідвічальністю її командирів і комуністичної партії та комсомолу. Генерал армії Епішев, сказав, що «політична і моральна освіта, фізична і бойова справа, є співзалежними від себе у виробленні високого почуття очайдушності і бойової резолютності тих вояків, котрі відзначаються сильною волею».

Молодих старшин стажем військової служби від двох до п'яти років у танковій частині питали: «Які вартості старшини советської армії визначають його престиж?». У відповідях на те питання вони були однозгідні в тому, що високим престижем утішаються старшини, котрі у своїх відділах перевели високоякісний бойовий вишкіл і політичну науку, й досягли добре знання своїх ділянок професії військовика, мають бажання самоосвіти, та стоять на вершці компетентностей в мистецтві воєнних наук. Психологічні студії вартостей командира які впливають на бойову поведінку вояків, віддзеркалюються в тих частинах де є сильні ідеологічні переконання і політич-

на зрілість загально-технічного знання і мілітарно-технічного бойового виряду; ініціатива і власнопідметність, справність і дисципліна, сильна воля, організаторські здібності й прецизність, відвага і турбота за інших, тактовність і т. п.

Як американський старшина, я пробував зробити нарис вишколу советської армії, який не розминається з багатьма якими її командного складу. Але на наше щастя, не всі командири советської армії є такими Наполеонами, якими вони себе вважають. Я стараюся накреслити загальний портрет ментального стану советського командира. Незважаючи на те, що цей портрет не є універсальною картиною обличчя старшинського корпусу, проте він є добрим віддзеркаленням його психології.

Правлячі кола Советського Союзу вимагають від своїх вояків чуйності і відповідальності за доручення та пунктуального виконання директив і приказів. Від командира вимагається бути також вимогливим до своїх підкомандних, щоб було можна навчити їх справності. Психологічна атмосфера у відділі впливає на його справність, і влегше вироблення почуття відповідальності серед його вояків. Советський старшина є вимогливий і авторитетний, але він підчиняється послушно своїм зверхникам. Бож усі директиви і прикази мусять бути строго виконані прецизно, пунктуально і контрольно в добі модерної зброї масового знищення. Найменше порушення директив або приказів, може мати фатальні наслідки й скінчитися катастрофою. Саме тому советський командир вірить у потребу строгого додержування регулямінів, інструкційних об'їжників, приказів і директив які покращують справність і підносять рівень дисципліни.

Послаблення закріплювання регулямінів, чи порушення директив і приказів котрі покращують справність і підносять дисципліну, може довести до серйозних випадків її ламання. Недостатнє знання регуляміну, або невміле його застосування може довести до зневіри, слабого знання терену та невідповідної розробки бойового порядку. Студювання регулямінів уважається базою покращання тактичних поглядів командирів, бо це основа

принципів до підготовки організованості і гармонійної оперативності зброї. Советський командир орієнтується на боротьбу. Саме тому, ціллю його щоденної мілітарної підготовки, це бойова готовість.

Советського командира навчається, що збройний конфлікт може початися будь-коли, і до війни треба бути в постійній готовості. Командири стараються дати своїм воякам реалістичну картину і характер майбутньої війни. Маневри советських військ, мають чіткі позначки актуальних бойових операцій і психічно підготовляють вояка до війни. Навіть фізичні вправи атлетів і змагунів не вважається як спортову активність, але їх розглядається крізь призму бойової готовості.

впливає із розуміння ролі та обов'язків і переконання в їхній правильності. Тому-то присвячується увагу змаганням у вишкільній школі вояків. Їх старшини є здібні до оцінок. Компетентний старшина советських збройних сил, це еліта советського суспільства, і, такою елітою вони самі себе вважають. Від старшин вимагається вигладженої соціальної поведінки вищого культурного рівня. Їх дружини повинні б ангажуватися в соціальних функціях, а в соціокультурній поведінці, від них вимагається повної перфектності.

Старшини втішаються привілеями і вигодами, яких не мають решта советського суспільства. Головні чинники влади вважають, що кожний старшина має бути

Символіка дружби молодих старшин Варшавського Пакту.

Командири бажають, щоб їхні підкомандні для відпочинку ангажувалися у фізичних справах. Спортові вправи фізкультури, масові змагання військових секцій мали б розвинути фізику советського вояка, і його сильну волю до боротьби.

Політичний і психологічний вишкіл дає советській армії себепевного сильної волі командира, ментально сильного, стійкого та фізично загартованого. Себепевність і самополягання вважається основою багатьох цінностей, що дають як кінцевий продукт, доброго вояка. Командний склад советської армії вважає, що себепевність

взірцевим прикладом для своїх підкомандних. Вояк реагуватиме на фізичний вигляд свого командира, на його голос, еляборантність слова, майстерність і стійкість. Гідна постава до старших від нього рангою, буде віддзеркалюватися в його підкомандних. Бо незважаючи чи це буде старшина нижчої або вищої ранги, советський вояк усіх своїх зверхників уважає владою.

Старшина має не тільки служити гідним прикладом военного мистецтва, але також своєю гідною поведінкою у щоденному житті. Підкомандні засвоюватимуть собі прикмети командира та вважатимуть

честью служити під його командою. В советській армії говориться: що «вояк настільки добрий як його командир».

Советські старшини є освічені й інтелігентні. Більше як 41 відсотків з них мають вищу військову освіту або спеціалізовану. 80 відсотків командирів полків мають високу військову школу. Від старшин сподіваються мілітарних спеціалістів, учителів, виховників і передовиків комунізму. Більш як 100 академій і вищих військових шкіл розпоряджаються модерними силами інтелектуально-фахових і досвідчених учителів. Старшини навчають холодного розсудку і самоконтролі. Він є здисциплінований, і вірить у свій виряд та зброю. На нього кладеться натиск привикати кінчати розпочате діло, а його воля загартована в сумлінному виконанні своїх обов'язків і колективному почутті. Він мусить діяти згідно регуляміну, але дуже рідко за власною ініціативою. Старшина мусить брати до уваги опінію свого відділу, і сприймати його успіхи або невдачі як свої власні. Має бути майстерним і наполегливим, резолютним і компетентним, холоднокровно аналізувати критичні моменти і найти вихід з будь-якого положення. Це безпосередньо, полягає на гарті його духа і волі, компетентності і себеконтролі.

Серед командного складу советської армії, є наявною політична орієнтація. Приблизно 90 відсотків старшин, це члени комуністичної партії або комсомолу. І, завдяки інтенсивній політичній заправі під час вишколу, вони мають сильні ідеологічні переконання й інтелектуальний світогляд. Старшинський склад армії — релятивно молодий. Багато молодих старшин займають вищі пости, а більше як 65 відсотків командирів полків, це люди нижче 30 років життя.

Советські старшини є часом погані в пов'язуванні ініціативи з наказами. Їх навчається не ділити наказів на важливі та не зовсім важливі, але від них вимагається строгого їх виконання в кожному аспекті. Прикази не є предметом до дискусії, бо правильник регуляміну ясно казує, що «приказ зверхника є правом над підкомандним. Приказ має бути виконаний акуратно і на час. Це примушує

заяканого советського старшину концентрувати свої зусилля на малому і чітко визначеному відтинку його відвічальності. У висліді недовір'я комуністичної системи та її контролі, його індивідуальна ініціатива здушується у виконанні приказів зверхника в сліпому і автоматичному послуху. Старшині советської армії не залишається місця на гнучкість, бо від нього вимагають стислого і повного виконання наказу. Йому важко міняти пляни і накази тому, що його навчається застановлятися над інструкціями і наказами дуже уважно, бо кожний крок неплянованої ініціативи, чи переступлення їх повновастей, може довести до катастрофальних наслідків у зударі з воюючим.

Мабуть, тому, що москалі виводяться від азійців, вони мають нахил до недбалості в обслуговуванні механічних наколесних і гусеничних возів. Це також причина того факту, що накреслювання плянів продукції зброї, автомашин чи танків, робиться на підставах їх надійності і витривалості, та можливостей їх продукції дешевим коштом.

Проблема советської армії також у тому, що багато молодих старшин і недосвідчених командирів займають важливі командні пости. Нещодавно генерал артилерії Мільченко підкреслив ту проблему в такому наведенні: що в теперішньому часі, ефективна контрола є дуже важливою. Бо «багато молодих і недосвідчених старшин, є нездібні розрізнити того що є важливим в інструкціях їх зверхників відносно розположення війська під їхньою командою в такому порядку, щоб вони могли мати контролю над виконанням наказів їх підкомандними, — займають важливі командні пости».

Штабові старшини не все знають, що пишеться у великій навалі регулямінів і директив, що напливають від різних вищих командних центрів, і замість пересилати їх негайно підкомандним, недосвідчені командири виготовляють свої власні інструкції.

Генерал-майор танкових частин А. Жиринов, критикував свого часу командирів, особливо молодих, за брак оригінальності. Багатьом старшинам видається, що застосувавши інструкції згідно регуля-

міну, вони виконали свій обов'язок. Але вони не передбачають того, що саме знання регуляміну не може бути вистачальним для досягнення успіху. Щоб це досягнути, треба те знання застосувати в оригінальній формі, щоб можна було збагнути і оцінити та передбачити вислід бою.

Є також докази що старшини не виконують як слід своїх підстаршин. Ті старшини нарікають на велике перевантаження їхньої праці, бо їх підстаршини не виконують належно своїх обов'язків.

Генерал-полковник Амбріан, головний командир бойового вишколу сухопутних військ, гостро критикував старшинський корпус за їхню вишкільну програму. Він оскаржив советських старшин за брак реалізму, тактичний вишкіл, і ведення безглузких занять для показів, та за виготовлення невідповідних плянів забезпечення вояків перед модерною нищівною зброєю противника. А генерал-майор Б. Абрамцов, командир технічних частин, гостро критикував несприємливу психологічну настанову молодих старшин за недоліки плянування бойових орієнтацій і контролі підкомандних.

Головне командування советської армії присвячує велику вагу до психологічного вишколу, і підходить до тієї справи з наукової точки погляду. Зі становища свого походження і вишколу, советський старшина є авторитетний і послухний своїм зверхникам. Зорієнтований на боротьбу, фізично загартований і себепевний та сильної волі; прикладний для своїх підкомандних. Переважно він інтелігентний і має високу освіту. Як еліта суспільства, він політично зорієнтований, компетентний і здисциплінований, і релятивно молодий. Старшина советської армії — це продукт її культури, вишколу і доктрини. Він буде потенційним противником у боротьбі, виконає свої прикази і завдання. Але, своєю неухважністю, не щадитиме людського життя. При піддержці своїх, він буде нещадний. Одначе ізольований від своїх, йому може забракувати бойової рішеності. Советський старшина буде відважний, але обережний відносно тактичного рішення. Він буде ставити вимоги своїм підкомандним, але водночас буде також старатися виконати свої завдання з вірою у правильність свого переконання.

Василь ПАЧОВСЬКИЙ

ОГНІ МЕСТИ

І дітям нашим тугу принесуть,
Клонюсь могилам мучених в крові,
Клонюсь мерцям, де б'ють серця живі,
Клонюсь їх тіням, що між люди йдуть

І виростуть у ній наші сини,
І вдарять помстою з могил вони,
І зацвіте в тернях пролита кров,
Де потоптали нашу хоруггов.

І шестикрильми вилетить їх дух,
І втягне весь народ в великий круг,
І крильми вдарять у великий дзвін,
І вилетять орли з кривавих стін!

За кров, за рани, за печаль, за сум,
За біль земель, роздертих нам на глум,
За стоптану хоругву їх батькам —
Прийде година плати ворогам!

ПОЛКОВНИК МИХАЙЛО КОЛОДЗІНСЬКИЙ

(Закінчення)

Одночасно повели мадяри наступ на молоду українську державу. Чехи лише подекуди ставили їм легкий спротив. Вони стягали свою пограничну сторожу та жандармські станиці й відступали, забіраючи зі собою своє майно. Вони відходили не лише на захід, але також і на Тячево, а звідтіль на румунську територію. Можливо, що чехи уклали з мадярами якесь порозуміння, а тому не хотіли дати зброю січовикам, а навіть вели з ними бої.

Після того злочасного бою з чехами, треба було зайнятись раненими, похоронити вбитих та сяк-так упорядкувати знищені приміщення в боях, налагодити зв'язок. Але найважливішим завданням було роздобути зброю, щоб можна вислати підкріплення на мадярський фронт.

15 березня військові чеські частини були в повному відступі, а мадярські комбіновані з'єднання почали наступ на Севлюш уже біля другої години вранці. Чехи боронили місто при допомозі панцерних авт і танків лише доки не вивезли майна приблизно до 10 год. дня.

Опущені чехами позиції намагалися зайняти січовики. Трагедія була в тому, що чехи до останньої хвилини не хотіли зрозуміти, що січовики обороняють кордони своєї батьківщини, що вони намагаються зробити те, до чого було зобов'язане чеське військо. І замість дати зброю українцям, вони на кожному кроці їх поборювали. В такій ситуації рішився Колодзінський на єдиний можливий вихід — дав приказ відбирати від чехів зброю силою, хоч був свідомий, що через те попаде в конфлікт не лише з чехами, а й зі своїм урядом.

Загально вранці того дня було положення в Хусті сяк-так опановане. Праця проходила швидко і спокійно. Січовики забирали від чехів зброю більшими то меншими групами. Чеська команда жалувалась

перед урядом Карпатської України, а уряд давав строгі накази і доручення лишити чехів у спокою, дижурний старшина вислуховував те все і обіцяв справу прослідити, а потрібна робота йшла далі.

Того дня Карпатська Січ перестала бути організацією української молоді. Вона стала армією Карпатської України. Міністер військових справ Степан Ключурак, призначив полковника армії УНР Сергія Єфремова, начальним комендантом нової збройної сили. До його штабу покликали всіх старшин попереднього січового штабу, а крім них декілька старших військовиків-фахівців. Шефом штабу призначив полк. Єфремів Михайла Гузара-Колодзінського. Проголошено мобілізацію. Почали масово зголошуватися мобілізовані і добровольці. Їх озброювали, формували відділи і зараз же відсиляли на фронт проти мадярів.

Того ж 15 березня о год. 3.00 пополудні зібрався в будинку української державної гімназії сойм Карпатської України. Незважаючи на ультиматум мадярів, щоб до 8.00 години ввечері того дня передати їм країну, сойм відбув поважно свої наради. Він ухвалив основний закон, що постає незалежна держава Карпатська Україна. Першим її президентом обрано о. Августина Волошина, що дотепер був прем'єром. Сойм закінчив свої наради біля 7.00 год. ввечері відспіванням державного славня »Ще не вмерла Україна«.

Створено новий уряд, але фактична влада перейшла до штабу армії. На переданий по радіо мобілізаційний наказ голосилась масово українська молодь. Січовики відбирали від чехів зброю, а ті відгрожувалися, але зброю здавали. Нею поспішно озброювано нові частини і зараз же висилано на фронт.

Дехто з українців виїздив із Хусту, між ними і деякі старшини з новоімено-

ваного штабу так що остали майже самі давні січові старшини з Колодзінським на чолі. Уряд Карпатської України підвищив його до ступеня полковника і найменував начальним командантом збройних сил держави, бо С. Єфремів виїхав.

Увечері відбулась у приватному мешканні президента о. Волошина важлива нарада. Маляри вже були яких 3 кілометри від Хусту. Січовики привели малярського парламентаря, який передав на руки президента той самий ультиматум: передати до години 8.00 владу мадярам. Німецький консул дораджував піддатись без проливу крові.

На нараді було всього кількох учасників, а між ними Колодзінський. Всі їм ясно, що боротьба безвиглядна і вона напевно закінчиться перемогою мадярів. Але тут йшлося про щось більшого, що має вартість вічну, — про добре українське ім'я, про українську честь. Тому вирішено не здаватися добровільно, лише далі боронитись. Уряд мав виїхати до Бичкова.

Тим часом малярський наступ посилювався. Наступала сотисячна малярська армія, добре і модерно озброєна в панцерні авта, танки й літаки. Тій навалі ставили опір малі, аж надто малі, і слабо озброєні групи січовиків. Четар Остап Волянський у своєму споміні «В обличчі малярського наступу» оцінював сили, що ними розпоряджала Головна Команда збройних сил на 1,100 крісів і понад 50 ручних кулеметів. Якщо б прийняти, що його обчислення неточні, то все таки ця сила була дуже мала. І коли ця горстка ставила опір: кривавилася в лютих боях, то треба це вписати на рахунок високих духових вартостей січовиків; їхній великий патріотизм, безмежна любов до рідної землі і свого народу та рішуча воля боронити батьківщину аж до смерті.

Спроба уряду дійти до якогось порозуміння з мадярами не мала успіху. Д-р Юлій Брашайко і д-р Долинай переїхали були нашу бойову лінію в надії повести переговори з командою малярської армії, але їх маляри не пустили і вони вернулися з нічим.

В пожежах і крові минув той пам'ятний день — середа, 15 березня 1939 року. Водночас того самого дня на другому за-

хідньому кордоні загибаючої Чехо-Словацької республіки зайняли німецькі війська без одного пострілу Чехію і Моравію.

У четвер, вранці 16 березня 1939 р., положення виявилось настільки, що можна було поробити суттєві висновки та конкретні постанови. Неможливо було оборонити столицю Хуст. Залишався єдиний вихід, — відворот. Головна команда і штаб працювали безупинно. Січовики і далі відбирали чехам зброю. Формувалися нові відділи, які негайно і поночі й в четвер вранці, відходили як підкріплення до частин на фронті, які як могли, так стримували ворога.

Чеське військо відступало вже і в місті не було ні одного чеського вояка. Полк. Колодзінський наказав спалити архів Головної Команди. Наказав також вивезти в безпечніші місця ранених і підготувати потрібну кількість підвід для евакуації.

Зв'язок з фронтом був телефонічний, або за посередництвом зв'язкових, які послигувалися роверами або мотоциклами. Авт було дуже мало.

Біля 10.00 год. вранці почалась у місті стрілянина. Місцеві маляри — «гардисти» витягнули передану їм чехами зброю і почали свою акцію в запілля українського фронту. Приблизно в тій самій порі напали «гардисти» на січову залогоу в Тячеві і зайняли місцевість. Те саме вдалось їм у Солотвині, Рахові і в Ясіню. З Рахова пішли «гардисти» на Кваси і Бичків і коло 4.00 год. пополудні обсадили і ті місцевості.

Головний штаб був поінформований про ситуацію на фронті, але не знав докладно, що діялося в запіллі. Зокрема не знав нічого про упадок Бичкова, куди саме мав відбуватися запланований відворот.

Ще в полудне в телефонічній розмові з командантом відтинку «Іршава» пор. Свободою інформував його полк. Гузар, що уряд виїхав з Хусту в напрямку Бичкова; він наказав Свободі тримати за всяку ціну фронт, а дещо пізніше наказав його групі перебиватися на Словаччину.

Біля години 1.00 пополудні маляри підійшли під самий Хуст. На фронті посилювалася стрілянина, а «гардисти» поживлявали свою акцію в місті. Полк.

Колодзінський наказав загальний відступ. Чоло колони творив обоз з деяким військовим майном і раненими на возах, а замикав її рій січовиків з трьома старшинами штабу. Між ними був Колодзінський. Загальний відворот охороняв відділ аспіранта Гуцула, який зводив з мадярами бої аж до сумерку. Ще довше, бо аж до 6.00 год. ввечері, трималася залога в казармах. Перед 5.00 год. пополудні дзвони хустських церков сповістили, що мадяри зайняли місто.

Відділ, що з ним відступав полк. Колодзінський пішов шляхом Хуст—Данило-

Полк. Колодзінський робив враження хворої людини. Нервова напруга і безперервна праця кількох днів і ночей підряд та безвиглядність положення вичерпали його до краю. Він не тільки не міг іти пішки, але навіть на коні тримався з великим трудом. Очевидно до якоїнебудь акції був уже нездібний. На собі мав цивільний одяг. Уніформи Карпатської Січі не носив ніколи. Мабуть, і не мав її.

Не легка була дорога з Нересниці до Апші. Приходилося відбувати її гористим тереном, вузькими гірськими стежками, в додатку без їжі і без відпочинку, в без-

Один із пропагандивних плякатів Карпатської Січі в 1939 році.

во—Шандрово—Теребля або може Хуст—Крайниково—Теребля. Головні частини січовиків відступали шляхом Хуст—Сокирниця—Салбош—Буштино—Теребля. Годі було відступати на Тячів, бо виявилося, що та місцевість уже була в мадярських руках. Тому дальший шлях відступу проходив горами з Тереблі на Нересницю. Вночі з 16 на 17 березня получили в Нересниці відступаючі відділи і попрямували на Горішню Апшу.

перевній тривозі. Битого шляху, що провадив долиною Тиси не можна було триматись, бо його опанували вже «гардисти» та й кожної хвилини можна було стрінутися там з наступаючою регулярною мадярською армією.

До Горішньої Апші добилася колона десь о 11.00 годині вночі 17 березня і там дозволено їй відпочивати одну годину.

В придорожній хаті відбули старшини нараду над ситуацією. Більшістю голосів

постановили відступати на Бичків, з тим, що в крайньому випадку колона перейде кордон Румунії.

Полк. Колодзінський був до того ступеня перевтомлений, що рішився передусім хоч трохи відпочати, а щойно тоді шукати виходу. Він мав при собі німецький паспорт, так званий »фремдепас« і був переконаний, що мадяри пошанують той документ і дадуть йому можливість зв'язатися з німецьким консулом, а може вдасться йому допомогти ще і товаришам. Отже на місці лишилась невелика група січовиків з другом Колодзінського Зеноном Коссаком-Тарнавським, пор. Тацінцем, січовиком Дужим і кількома місцевими січовиками, разом 10-11 осіб.

А ціла колона, приблизно 400 січовиків, пустилася у дальшу дорогу на Бичків і 18 березня о годині 3.00 над ранком перейшла вбхід Тису біля Бичкова і на румунському боці зложила зброю.

Полк. В. Филонович, описуючи цей відступ, каже, що після відходу з Хусту Колодзінського він як найстарший рангою, на бажання старшин перебрав команду над рештками армії і вийшов з ними з Хусту. По дорозі стрінувся з Колодзінським, який був хворий і від себе просив Филоновича перебрати команду над всіма відступаючими частинами січовиків. Филонович виконував команду до трагічного кінця.

Але вже о 10.00 годині вранці 18 березня румуни передали весь відділ січовиків разом з цивільними втікачами — всі 273 особи — мадярам, перевівши їх назад через кордон мостом на Тисі до Бичкова.

Полонених мадяри примістили в місцевій школі. До них долучили також українців арештованих в околиці. Від них довідалися полонені про події, що відбувалися в околиці, а в тому і про долю групи січовиків, яка лишилась була в Горішній Апші. Невесела та доля.

Вранці 18 березня вибрався пор. Тацінець з двома місцевими січовиками до Волового шукати пристановища між своїми людьми. Полк. Колодзінський пустився з рештою товаришів у противному напрямку, йдучи до найближчої залізничної станції. По дорозі з Горішньої до Середньої Апші в лісі натрапили вони на ма-

дярську стежу, яка завела їх до Солотвини. Там їх переслухували. При тому паспорт Колодзінського подерли, а опісля всіх їх розстріляли: ані один чоловік з тієї групи не вийшов живим. Усі згинули, бо того самого дня або наступного, 19 березня 1939 року, в копальні солі над Тисою біля Солотвини.

Так жив, працював, боровся і згинув один з найкращих синів, що їх видала Городенщина. Згинув в обороні права на вільне життя всім нам дорогої Срібної Землі цей молодий герой, гарячий український патріот, палкий націоналіст, визначний знавець військового діла полковник Михайло Гузар-Колодзінський, який ціле своє життя присвятив боротьбі за волю свого народу.

Михайло Колодзінський, член Української Військової Організації (УВО), член Екзекутиви Організації Українських Націоналістів (ОУН), шеф штабу збройних сил Карпатської України користувався часто псевдами: Гузар, Кум, Бурун.

Цю працю про нього написано на підставі особистого знайомства з ним, на підставі його листів до односельців Василя Маріянського і Василя Ємчука, які перебувають у Канаді, на підставі спогадів і свідчень його співпрацівників, знайомих і приятелів, які вдалось зібрати.

Поза своєю організаційною роботою в підпіллі проявив Колодзінський неабияку публіцистичну і наукову діяльність у численних статтях і в інших публікаціях. У них часто критикував опортунізм і угодовство, а в статті »Побілені гроби« (»Новий Час« з 1932 р.) він розвивав думку, що нас побивали вороги не своєю силою, а лише нашою незгодою.

Найближчою його серцю була військова справа. Він пильно студіював усякі підручники і зібрав поважну бібліотеку з військової ділянки. Студіював основно твори Клявзевица і працював видатно у Військовому Штабі ОУН (ВШТА) разом з ген. Віктором Курмановичем, полк. Романом Сушком і полк. Володимиром Колосовським.

Під псевдонімом »Бурун« написав монографію з часів Хмельниччини »Полковник Іван Богун«. Ця праця була друкована в газеті »Новий Шлях« (чч. 10-19 з 1939 р.), а потім появилася окремою

книжкою у видавництві «Пробоем» у Празі. Багато уваги присвячував Колодзінський партизанській війні і співпрацював при складенні українського підручника про той рід війни. В справі того підручника звернулася була амбасада Абісінії (Етіопії) з Лондону до полк. Колосовського, який проживав тоді в Амстердамі. На її просьбу переклали цей підручник на французьку мову, а з неї переклали собі його абісінці на свою мову і користувалися ним у боротьбі проти італійського наїзника. Колодзінський написав працю «Партизанська війна». Вона збереглася в рукописі (около 115 сторінок ручного письма). Деякими розробленими в тій праці системами, наприклад: «Оборона окружених ворогом відділів» користувалась пізніше УПА.

До важливіших праць Колодзінського треба зачислити «Українську Военну Доктрину», в трьох частинах. Перша історично-політична частина появилася друком накладом Т-ва Кол. Вояків УПА в Торонті 1957 р. Другу частину, присвячену студіям над кордонами України з точки погляду військової географії, опрацював Колодзінський спільно з полк. Т. Омельченком. Третя частина займалася стратегією нашої визвольної війни. Доля другої і третьої частини невідома.

Під час перебування в таборі усташів в Італії зродилася в Колодзінського ідея створення балканського оперативного корпусу, який поміг би Україні здобути волю. Инж. Михайло Селешко, приятель Колодзінського, переписав на машинці цю працю, перебуваючи в Швейцарії. Її зложено в поштовій скринці в місті Люгано. Була то секретна скринка для зв'язку з хорватами. Після вбивства югославського короля і міністра Барту, швейцарська поліція помагала французькій шукати за виконавцями атентату. Вона викрила цю скритку і забрала зложену там пошту, а з нею і працю Колодзінського.

В часі перебування на Сицилії написав Колодзінський поважну працю — «Боротьба італійців за незалежність і соборність». Рукопис цієї праці, написаної на підставі джерельних матеріалів, начислює близько 500 сторінок густого, ручного письма і є в Канаді.

Колодзінський написав статтю про свого славного земляка, сина о. Івана Пісецького, пароха Корнева, — незабутнього бойовика ОУН Гриця Пісецького, що впав у бою з польською поліцією 30 липня 1930 р. при нападі на поштовий амбулянс під Бібркою. Ця праця була друквана в тижневику «Новий Шлях». Була теж теж праця Колодзінського, підписана псевдом «Бурун» «Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття». В цій праці доводив Колодзінський, яку не оцінену вартість має Карпатська Україна для оборони системи української держави.

Ця праця появилася у тому ж 1938 р. у німецькій мові в книзі «Karpathen Ukraine» («Карпатська Україна»). Вона мала прихильну оцінку німецьких військових кол. А висловленими в ній аргументами і висновками користувалися українські дискусанти в полеміці з мадярськими імперіялістами. В 1938 р. вийшов у Парижі воєнно-науковий журнал «За Збройну Україну», і в ньому надрукована праця Колодзінського: «Залізнична комунікація в СССР».

Оце в загальному науковий і журналістичний дорібок Колодзінського, не враховуючи сюди численних рефератів і статей, публікованих у легальних і нелегальних українських періодиках.

Праці Колодзінського, а передусім його «Воєнна Доктрина», мають широкий розмах і перейняті глибоким патріотизмом і динамізмом. При тому не щадить він гострої критики деяким українським провідникам і полководцям. У своєму патріотичному запалі посувався він може деколи задалеко, але вічно активний молодий чоловік мав і право помилятися.

М. Колодзінський одушевлявся творами поета Леоніда Мосендза, який учився в Карпатській Україні і з яким він заприятелював. З того часу датується знайомство його з письменником Уласом Самчуком.

В листі з 7 лютого 1936 р. згадує Колодзінський свого «доброго приятеля» Степана Бандеру у зв'язку з варшавським процесом, що в ньому засуджено Бандеру на кару смерті.

До особистих приятелів Колодзінського треба зарахувати людей, які працювали

в проводі ОУН, а між ними Сенік-Грибівський і пізніший голова УНРади Осип Бойдуник, який в 1932 р. сидів разом з ним у львівській тюрмі Бригітки.

Надзвичайно високо цинив Колодзінського голова проводу ОУН полк. Євген Коновалець, який щиро намагався примістити його десь у військовій академії, щоб він міг там завершити свої військові студії і віддати військовому визвольному українському рухові фахові прислуги. В цій справі були переговори з німцями, італійцями, а навіть з англійцями. На жаль, без успіху.

У своїх листах згадує теж Колодзінський проф. Євгена Онацького, що в нього він при нагоді перебування в Римі, якийсь час проживав. Онацький користувався серед італійців великою повагою. Вони покликали його в 1936 р. до Орієн-

тального Інституту в Неаполі викладати українську мову. Його дім і його самого вважали італійці за неофіційну українську амбасаду. Мав Колодзінський численних приятелів між німцями, особливо військовими, а також між італійцями і зокрема між хорватами.

Колодзінський — людина скромна й незвичайно солідна. В поведінці був завжди чемний і ввічливий, хоч ненадто мовний. Радше слухав що інші говорять. Визначався сильною волею і великою витривалістю. Коли брався за якусь справу, доводив її солідно до кінця. Був спокійної, зрівноваженої вдачі. В дискусіях не гарячився, хіба в дискусіях на військові теми. Був педантно обов'язковий і завжди дотримував обіцянок. Таким був сл. пам. полк. Михайло Колодзінський — борець за волю України.

Богдан БОРА

Я

*Я вояк. У шинелі й без неї.
У руках то багнет, то перо.
Якщо жити — то сонцем ідеї,
Мов налите любов'ю ядро.*

*Якщо жити — то мужньо і гордо
Перейти всі шляхи до кінця,
Прозвучати найвищим акордом,
Сколити груди й серця.*

*Якщо жити — то тільки горіти,
Роздувати огонь, де пригас,
І на згарищах сіяти квіти
Для нащадків, що прийдуть по нас.*

*Я поет. У шинелі й без неї.
У руках то багнет, то перо.
Якщо вмерти — то тільки в траншеї
За вітчизну, красу і добро.*

Сотн. Євген ПОПІВСЬКИЙ

КОНОТОПСЬКА ПЕРЕМОГА

Укладення Гадяцького договору з Польщею 16 вересня 1658 року було причиною козацько-московської війни, бож Москва затривожилась, що гетьман Іван Виговський хоче зовсім відірвати Україну від Росії. 16 грудня 1658 року, відбувся бій між військом Виговського що було під командою наказного гетьмана Скоробогатка з москалями. Цілу зиму велися обмежені воєнні дії, а на весні 10 квітня князь Трубецький виступив у напрямку Конотопу, де був вірний Вигов-

ському полк. Григорій Гуляницький з Ніжинським, Прилуцьким і Чернігівським полками, разом біля 5.000 козаків. У князя Трубецького було приблизно сто тисяч війська.

Коло міста Срібного Прилуцький полковник Петро Дорошенко перейняв їх, але його було відбито, а м. Срібне москалі-кіннотчики князя Пожарського знищили та все населення вирізали. Це було 12 квітня.

Далі Трубецький рушив на село Липни 3 км. від Конотопу, і таким чином, 19 квітня

Водночас, козаки із засідки Степана Гуляницького відкрили мушкетний та гарматний вогонь, а потім пішли в рукопашну атаку, вживаючи списів і шабель. Московські воеводи пробували боронити запліля, своє чоло і праве крило, та ґрунт розмокав далі. Коні, гармати і вози грязли, не поверталися, а навпаки перекидались, так що оборона їм не вдалася.

Остаточо їх морально добило, коли вже безпорадні, в такому стані почули гук тисяч кінських копит, татарські страшні крики: «Аллах, Аллах!». Це на них налетіли татари зліва. Тоді настала серед москалів цілковита паніка, ніхто нікого вже не слухав. Одні москалі збивалися в купи та пробували боронитися ще до останку, але безнадійно. Другі просили помилування у ворога, а треті кидалися врозтіч та пробували пробитися, продістатися через болото та поміж ворогами за річку до своїх головних сил. Як перші, так другі і треті, згнули в болоті і річці потопившись або від куль козаків, стріл татар чи холодної зброї переможців. Ніодин москаль не повернувся з війська Пожарського до головних сил Трубецького. Майже всі вони знайшли смерть на полі бою та лише небагато дісталось до неволі. Бо козаки і татари неохоче в цьому бою брали полонених, хіба значних старшин, за яких можна було взяти добрий викуп, або мати доброго «язика». Причиною цього була ненависть і помста за кривди Україні та напади москалів з Дону на татарські посілости.

Козаки зловили московських воевод і привели до гетьмана. Князь Львів, другий воевода після князя Пожарського в цьому корпусі був важко ранений, і через два тижні помер у полоні. Князь Пожарський поставлений перед гетьманом Виговським почав йому докоряти за зраду «великому государю, царю московському», та що з вини Виговського згнули чимало москалів Пожарського, тоді Виговський відіслав його в полон до хана. Там зарозумілий москаль по-

вівся брутально й хан звелів йому відтяти голову.

Гетьманові Виговському цілком удалося здійснення свого пляну, і Москва лишилася зовсім без пробоевого передового корпусу добірної кінноти.

Трубецький хотів спочатку допомогти Пожарському, але його піхота не могла продістатися так само через розлив ріки Сосновки та розм'яклий ґрунт, щоб допомогти своїй кінноті, а гармати на великій віддалі теж не могли пошкодити татарам і козакам. Зорієнтувавшись у ситуації, Григорій Гуляницький зробив вилазку з Конотопу і вдарив на Трубецького ззаду. Трубецький попав між два вогні відразу, бо козаки Виговського і татари знайшли спосіб перейти, обминути болото й річку та заатакувати Трубецького з переду.

Москалі не витримали подвійного натиску і стали тікати на північ, а за ними гнались союзні війська Виговського. До московського кордону біля Путивля, дійшли безладні залишки московської армії. Козаки і татари не давали їм передишки цілу дорогу від Конотопу, зводячи з ними бої. Насправді облягали їх цілу дорогу. Московським воеводам удалося вивести свої залишки з України тільки завдяки міцному, заслонному вогню своєї артилерії, що була в них сильна та завжди велика. Крім того їм трохи допомогло вживання скованих возів, як охорону від жінних атак козаків і татар.

Коли історики порівнюють бій під Конотопом з славетним боем під Каннами в 216 році до народження Христа та з боями Хмельницького під Жовтими Водами, Корсунем і Батогом, то цей відступ з Конотопу до Путивля можна хіба порівняти з відступом Наполеона з Москви у 1812 році. Щодо поразок і втрат, то після конотопської поразки, Москва мала пізніше такі поразки лише під Нарвою від Карла XII та під Австерліц від Наполеона.

Микола ЩЕРБАК

ЛИСТОПАД

*В ту ніч, коли поникле віття
Стиляв додолю гихий сад,
Війнув у вічі михоліттю,
Неначе буря, листопад.*

*А в світлий ранок війська лави
Мов стрепенули княжий Львів,
І прапор рідної держави
Блакитно-соняшно зацвів...*

*Диміла, наче ватра, осінь,
Земля рясніла. Ніби сад...
Той стяг*

В серцях

*Цвіте і досі,
І з шумом віє листопад!*

У СТАЛІНГРАДСЬКІЙ ОФЕНЗИВІ

З останнім поцілунком моєї дружини і маленького сина, під звуки маршової пісні «Вір машірен»¹, відаю до поїзду на станції міста Дрездену. Під сичіння паровозу і вимахування хусточками дівчат з Арбайтс Фронту² та окликами: «Ауф відерзейн камераден»³, рушаємо в далеку дорогу.

Наш поліційний відділ під мою команду, складається з тринадцяти українців і одного «німця» Збишка Германа з полоси Вартегау. Братство розміщується в чотирьох нам призначених вагонах, але у вагоні куди входимо, — я, Влодко Бойчук і Збишко Герман (нерозлучна трійка), вже сидять трьох СС-ів. Один унтерштурмфюрер і двох унтершарф-фюрерів⁴ котрі повертаються з відпустки на східній фронт. Один з унтершарфюрерів робить мені місце біля вікна вагону. Поруч мене примощується Влодко, а Збишек сідає напроти мене.

Наші співпасажири німці, з цікавістю приглядаються нашим новим уніформам але нічого не говорять. Влодко добуває з кишені свою нерозлучну гармоніюку і починає грати «Як з Бережан до кадри». Збишек послухавши хвилину-дві тужливої мелодії каже йому по польському, «Ану брате, заспівай, те що граєш». Влодко відкладає гармоніюку і починає співати гарним тенором «Там краялось серденько і з горя і з печалі» Німці плещуть у долоні й викрикують «Зег гут камерад»⁵. Герман протестує кажучи, — «Та я тебе колего нічого не розумію». На його протест польською мовою, Бойчук відповідає: «Чому ж не навчився української мови?». СС-си здивовано переглядаються між собою, а Збишек починає співати польську військову пісню «О муй розмарине»⁶.

Веселий настрій моїх товаришів чомусь не впливає на мене. Мимоволі поринаю у невеселі думки. В моїй уяві виринає картина нещодавньої розлуки з товаришкою мого військової розбитого життя, якого розірвану нитку я старався пов'язати знову на чужині. Мені увижаються заплакані очі коханої дружини, що ними вона супроводила ешелон тих, що їхали в напрямку свого вояцького невідомого завтра.

Мою глибоку задуму перериває веселий Влодко, штовхаючи мене ліктем. Показуючи на Збишка — він каже: «Дивися, ново-

спечений німець читає «Вохляндіше беобахтер»⁷ як автохтон. Але по-українському то нічого не розуміє.

Поїзд монотонно вистукує по рейках і швидко, майже не зупиняючись, мчить просторами Саксонії. П'ятого травня 1942 р., ми вже в Бресляві. Півгодинна зупинка на станції і суворий приказ не висідати з вагонів. Вечеряємо, і, далі в дорогу. Збишек задумано глядить крізь вікно, і гейби самий до себе проказує: «Зблизжайон се ойчисте строни нещенсьлівей земі»⁸.

У той момент вияву польського патріотизму вартегауського «німця» Германа, перед моїми очима виринула панорама рідного села і батьківська хата. Згадалась знову сумна картина розлуки з дружиною, а пробуджені чисто людські почуття, стиснули мені горло кліщами, і витиснули з очей гарячі, небажані сльози. «Ти чого розмазався?» — поспитав мене Влодко. Доволі засоромлений, виправдуюся порошинкою в оці, і з досадою йому відповідаю: «Та йди к чорту». Бойчук не надумуючись, відповідає — «Ми туди їдемо, чого передчасно туди мене посилаєш?».

У міжчасі наш поїзд задержується поза станцією малого містечка, і паровоз набирає води з архаїчної помпи. До мене звертається вже згаданий унтерштурмфюрер — «Пробачте, чи ви маєте сірники?». Подаю йому свої сірники. Він прижурює цигарку і питається мене, хто ми такі та куди їдемо. Відповідаю, що ми, українці, а цей камерад⁹ що сидить проти мене, це німець який володіє польською мовою, яку ми розуміємо. Відносно того куди ми їдемо, ви як старшина, повинні б краще знати як мене про це питати — відповідаю йому. Децю збентежений унтерштурмфюрер вибачається, і сідає на своє місце.

Наша «українська» поліційна чота їхала до 26 полку Вікінг дивізії в Модліні, Польща. Туди ми прибули 12 травня. Після нашого прибуття до полку, сказав мені службовий старшина зголоситися до полкового командира штандартенфюрера¹⁰ Отто Райнера. Виконую доручення, і голошую з формальним звітом до командира полку. Після службових формальностей, чемний, але діловий командир сказав мені сісти й заявив:

»Я знаю хто ви, українці. Одначе тут ви не тільки поліцаї, але заразом фронтіві вояки. У стислому розумінні того слова, ви не СС-си. Ви не підлягаєте класифікації вашої групи крові. Маєте право носити ваші поліційні уніформи, відзнаки, і ваші поліційні ступені в часі вихідного. Але на рукавах носитимете обвідку з написом «Вікінг Дивізіон». Достосування ваших поліційних ступенів до військових, ніяк не означає вашої деградації. Ваша чота, як окрема одиниця, приділена до третього батальйону нашої дивізії. Там дістанете вишкільну уніформу і будете приділені до четвертої сотні важких кулеметів (СМГ). Це все! Ідіть та відпочивайте, бо перед вами важкий етап вашого перевишколу».

На кінець його службових інформацій, прошу дозволу поставити одне питання. «Можна» — каже командир полку. Питаюся, чи тут є католицькі священики. Він здивовано поглянув на мене і відповів, що СС-си не потребують жодних, а не тільки, що католицьких священиків. Але, якщо «ви так дуже хочете молитися, то можете ходити на Богослуження до місцевих польських костелів. Одначе групою не менше десяти чоловік і при зброї», — закінчив нашу розмову полковник Райнер.

Командиром третього батальйону був штурмбанфюрер¹¹ Ришард Рохлер. Сотенним командиром, був Зигмунд Цімерман ступенем гауптштурмфюрера¹². Це був понурий тип, і доволі невдоволений з того, що до його сотні СМГ приділили цілу чоту поліцаїв, та ще й ненімців. Він свого невдоволення перед нами не скривав таки зразу після нашого прибуття до сотні. Однак незважаючи на його, мабуть, вроджену похмуру вдачу, він був дуже справедливий до своїх підлеглих.

13 травня я зголосив прибуття нашої чоти на місце призначення до четвертої сотні СМГ, де наш сотенний «привітав» нас такими словами: «Добре, що ви прибули. Я вам покажу, як з поліцаїв робиться вояків».

Того самого дня нам видали з магазину нові суконні і маскувальні польові уніформи з відзнаками СС, та повний виряд. Зі зброї мені видали пістоль, а мої вояки одержали багнети як прибічну зброю. Наша т. зв. оперативна зброя, були штурмові кріси. Нам приділили місце в казармах на передмісті Модліна в трьох кімнатах колишньої середньої школи.

Заки почався наш перевишкіл з поліцаїв на вояків, до нас прибув іще один понурий тип. Він не носив старшинських відзнак крім партійної п'ятки на рукаві уніформи ЗД. Представився мені як Ганс Дрезднер, і

заявив, що крім наших щоденних занять, вивчення кулемета та іншої автоматичної зброї, ми сповнятимемо додаткові обов'язки. Відносно тих обов'язків, він переводитиме з нами гутірки. На мій запит що це за обов'язки, відповів: «Скоро довідаєтеся».

Першу гутірку Дрезднер визначив на 3.00 годину того самого дня. На тій гутірці ми довідалися те, чого нам не сказав командир полку Райнер. Дрезднер повідомив нас, що крім наших звичайних занять, ми, як поліцаї, маємо мати нагляд і контролю станиць «гранатової поліції»¹³. Ми довідалися від нього чого від нас вимагається як від поліцаїв-вояків на окупованому терені. Але на закінчення гутірки він нас «потішив» такими словами: «Не журіться, більшість з вас це колишні польські старшини і підстаршини. Ваш перевишкіл не триватиме довго. Після перевишколу, — поїдете на східній фронт».

Нашими інструкторами по навчанню автоматичної зброї, були унтерштурмфюрери Кройцен-Завадовскі і Генрик Штендер. Ті обидва старшини були доволі товариськими. Кройцен-Завадовскі добре говорив польською мовою. Наше навчання проходило справно. Було теж досить часу для виходу в місто, але не для розривки, а в службових справах нашої специфічної служби, яка не була важкою, але авторитетною. Саме тому, нам залишалось доволі часу на дозвілля, навіть під час виконання наших обов'язків.

Приблизно два кілометри від наших казарм, знаходився прекрасний католицький костюл. Першої неділі після нашого прибуття до Модліна, ми дістали дозвіл піти на Богослужбу. З цього дозволу скористали двадцять чоловік з нашої першої чоти включно з Бойчуком і Германом. Коли ми прийшли до костюла, перелякані цивільні громадяни відступалися від нас мов від прокажених. Одначе це не зупиняло їх споглядати в нашу сторону відкрито з ненавистю. Під час Богослужби Влодко почувався ніяково, а Збишек плакав. Після Богослужби, до нас підійшов середнього віку священик, і польською мовою, поздоровив нас «Слава Ісусу Христу», і спитав: «Хто тут панове є вашим командиром», і, не чекаючи відповіді, мене питає: «Чому ви прийшли озброєні до Божого дому?». Чемно йому відповідаю, що не на акцію, але помолитися, бо ми християни, а того факту не міняє наша уніформа і зброя.

Священик каже: «Живемо в жорстоких і непевних часах», і робить над нами знак св. хреста проказуючи: «Благословення Христа нещасливі діти». Виходимо з костюла і готуємося до відмаршу до казарми, але —

немає Германа! Повертаємось з Бойчуком до костюла, але і тут ні сліду за Збишком. Колишній підхорунжий першого полку шволежерів польської армії Збігнев Гармацкі — дезертирував.

Повертаємось без Германа до казарми і зголошую його відсутність хорунжому Кройцен-Завадовському який каже мені: «Ти брате в клопоті», і негайно йде з тією вісткою до командира сотні. Десь за десять хвилин дістаю приказ негайно зголоситися до сотника Цімермана який дав мені гостру догану, і назвавши мене неухажним «швайнгундом»¹⁴, прозив військовим судом, і питався, чи я маю щось сказати на мое оправдання як чотовий. Відповідаю що так, і кажу: що дезертиром є німець а не українець. Розлючений командир закричав на мене, що це не злагідное справи, бо це вояк моєї чоти, і разом додав: «Він такий німець, як ви татарин».

Але мимо того, що на мене накричав мій сотенний, і погрожував воєнним судом, епізод дерезтирства Германа з моєї чоти, на тому закінчився. За дезертиром Збишком, вибрався в пошуки відділ ЗД, але повернувся без Германа.

На маргінесі: Я зі Збишком, — капітаном польського підпілля, зустрівся в 1944 році в доволі для мене скрутній ситуації. Завдяки нашому старому знайомству і приятельства, я завдячую йому те, що остався в живих.

У другій половині червня, закінчився наш перевишкіл і наше перебування в Модліні. На зміну нам прибули частини дивізії «Грос Дойчлянд»¹⁵, а ми переїхали до Кракова. З Модліна першим транспортом виїхала наша сотня важких кулеметів. Перша і друга сотні нашого полку, мали виїхати до Кракова в перших днях липня.

У нашій сотні поширилася вістка, що наш 26 полк дивізії «Вікінг» вкортці буде відправлений на східній фронт, і будемо приділені до шостої армії під командою генерала фон Павлюса. 6 липня, краківська (до того часу тільки поголоска), стала дійсністю. Виїжджаємо до Львова. Командиром нашого транспорту є наш курінний Рохлер, а його адьютантом наш знайомий Дрезднер з ЗД, тепер уже з відзнаками оберштурмфюрера.

До Львова ми приїхали в надвечір'я того самого дня. Занесло пахощами липового цвіту який зміщувався із запахом вугільного диму паровоза і гарячою оливою, та ароматом рідної землі. Бойчук на своїй гармонійці починає грати мелодію старого польського танга, «І зацвіли знову ясьміни», і вдивляється в проміння заходячого за обрій сонця від якого червоніє небо на заході, а до мене

підходить наш нещодавний інструктор Штендер, і каже: «Стоятимемо тут одну годину, можете пройтися».

Вискакуємо з Бойчуком з вагона і прямуємо до виходу на вулицю. Нам заступає дорогу польовий жандарм і питається наїжений, куди?! Відповідаю, що пройтися. Заборонено — гаркнув з-під шолома. Нема ради — повертаємось на станцію. Бойчук соковито клине: «А щоб тебе с...ий сину катюша громом спалила!». Я розсміявся, бо такого прокльону ніколи не чув, і питаюся Влодка де він навчився такого прокльону.

Час скоро минає. Лунає свисток і лунає команда всідати до вагонів. Поїзд прямує на лінію Станиславів, Монастириська, Бучач, Чортків і Гусятин. Є між нами двох монастирчан і один з Станіславава. Вони радіють, що переїжджатимуть родинними містами. Йду до Штендера поспитати, чи він знає де зупинимось. Він каже, що в Станіславові до нашого транспорту дочіплятимуть вагони з СС-ми та ще один паровоз. Так, що безумовно, там буде довша зупинка.

До Станіславава ми прибули вранці 7 липня. Тут на нас чекала мила несподіванка. Оберштурмфюрер Дрезднер заявив, — що ви, українці, можете свобідно ходити по місті, бо тут стоятимемо два дні. Він додав, що нам вірить, що з нас українців, ніхто не «пропаде», так як «пропав» Герман у Модліні. Я йому подякував і пригадав, що Герман німець. Він зробив кислу міну і відповів, що Герман був моїм другом.

Це було в суботу перед обідом. Після обіду, ми наділи наші поліційні уніформи, і запросили Кройцен-Завадовського піти з нами до міста. Він з охотою погодився, однак заявив, що він не командує нами, бо це наш день. Наш Стефко зі Станіславава дозволяючись відвідати свою родину, запропонував мені з Бойчуком, піти до нього в гостину з Кройцен-Завадовським. Ми радо погодилися. Я передав команду чоти десятникові Мережкові, й визначив нашу збірку на п'яту годину на Гетьманських Валах, бо Станіславів, це було мені місто не чуже. Тому, що ми мали бути не пізніше як на сьому годину при нашому ешелоні, ми гостювалися в родини Стефка недовго. Але ми там довідалися, що в неділю на другий день, відбудеться посвячення спільної могили жертв, що їх помордували большевики при відступі в червні 1941 року.

Пропоную Кройцен-Завадовському піти з нами до церкви, і взяти з нами участь у поході на цвинтар де знаходилась спільна могила жертв большевицького терору. Він погодився, якщо дістанемо дозвіл нашого сотенного. Він каже, що мое прохання він

йому зголосить. Клопоту з одержанням дозволу ми не мали, і на другий день ми пішли до церкви недалеко міської ратуші. Подібно, як у Модліні, до церкви ми прийшли озброєні. Але ніхто на нас не дивився ворожо. Як ми почали разом з вірними співати, плакали люди, цивільні й вояки.

Після Служби Божої, священник нас благословив, і сказав, що буде дуже радий якщо ми підемо в похіді на цвинтар при вулиці Сапезинській де відбудеться посвячення могили і зложення вінків. Ми звичайно, тільки на таке запрошення і чекали, і радо погодилися.

На широкій площі між церквою і польським костелом, ми стали на чоло походу з Кройцен-Завадовським. За нами Бойчук і Стефко несли синьо-жовтий і німецький прапори. За ними йшла ціла «українська» чота, а за нею відділ української поліції зі своєю оркестрою. Відтак священник у супроводі хреста і хоругов, а за ним дівчата в народніх строях несли шість вінків. На одному вінку був напис: «Від німецьких і українських вояків». Довга колона походу вирушила вздовж попри Гетьманські Вали на Сапезинську вулицю. Колона йшла під звуки пісні «Ви жертвою впали в нерівнім бою», що її грала оркестра української поліції.

Після посвячення могили, Кройцен-Завадовські зложив наш вінок. Відтак склали вінки на спільній могилі комендант української поліції, ветерани УГА і УСС та представники різних установ, яких уже не пригадує собі. Сумна церемонія зложення вінків на спільній могилі жертв большевицького терору в Станиславові, відбувалася під тихі звуки оркестри «Коли ви вмирали». Після зложення вінків, були короткі промови священника, ветеранів Визвольних Зма-

гань, коменданта української поліції, і понімецькому промова Кройцен-Завадовського, котру я перекладав на українську мову. Він глибоко зворушений, говорив дуже коротко. Між іншим, він сказав: «Оце тут з вами стоять ті, ваші сини, брати, що йдуть з нами підстити смерть помордованих українців. Моліться за них, і за наших усіх вояків, щоб розпромили катів вашого народу, і повернулися з війни живими і здоровими».

Старенький священник, на закінчення сумної церемонії, зі сльозами на очах благословив нас і бажав нам вояцької витривалости та над нами, опіки Божої.

О п'ятій годині пополудні ми повернулися до нашого транспорту під враженнями перешитого постою у Станиславові в нашій дорозі на східній фронт. Того самого вечора ми виїхали зі Станиславова в дальшу дорогу, і наш ешелон зупинився аж у Гусятині на дві години постою. Вояків з дивізії «Тотенкоф», яких долучено до нашого транспорту в Станиславові, ми побачили аж у Дунаївцях, за Збручем на короткому постою.

ПРИМІТКИ:

1. Вір машинен — Ми маршуємо. Нім. військ. пісня.
2. Арбайтс Фронт — Робітничий фронт. Зобов'язані в часі війни до різної праці мужчини і жінки.
3. Ауф відерзейн камераден! — До побачення друзі.
4. Унтерштурмфюрер — хорунжий військ СС, унтершарфюрери — десятники військ СС.
5. Зер гут камерад — Дуже добре, друже.
6. О муй розмарине — польська популярна військова пісня.
7. Вохляндіше беобахтер — нім. часопис друкований регіональною мовою полюс Вохлянд у Саксонії біля Дрездену.
8. Збліжайон се ойчисте строни нещасливей землі — Наближаються сторони нещасливої батьківської землі.
9. Камерад — нім. друг.
10. Штандартенфюрер — полковник військ СС.
11. Штурмбанфюрер — майор військ СС.
12. Гауптштурмфюрер — сотник військ СС.

(Далі буде)

Д. М. Г.

Чи ще одна загроза людству?

Цьогорічний Світовий Конгрес Психіатрів відбувався в Польщі. В ньому були заступлені майже всі передові країни Західної Європи, репрезентуючись найкращими знавцями, цієї, так наразі маловідомої ділянки науки. В пресових звідомленнях подано, які досяги вже зроблено по цій ділянці, а сама конференція проходила у вимінах дослідів та досягнень поодинокими державами.

Найчисленніше був заступлений на конференції ССРСР та його сателіти. Легковір-

ність Заходу, про щирі й дружню виміну досягнень, як завжди, використала Москва. В загальних дискусіях, большевики довідалися від західних знавців доволі багато, не даючи нічого від себе.

Досягнення в ділянці науки психіки, повинні б служити людству в медичних цілях. Але, дуже часто, досягнення в науці психіки використовуються на його шкоду. Вже від самих початків студій та досліджень психіки, деякі країни, а передусім Советський

Союз, почав застосовувати психічні методи у своїй брудній роботі, а головню розвідці, контррозвідці та шпигунстві.

Психічне шпигунство, це оминати всякі комплікації, і, найти якнайкоротший шлях до наміченої цілі. В доброму застосуванні психіки, можна вирішувати політичні, економічні чи воєнні намічення у свою користь. У ділянці застосування психіки, жодна держава, покищо, не зробила такого «поступу» як СССР. У цьому напрямку ведеться інтенсивну працю, видається в СССР великі суми грошей, водночас, большевики заставляють сателітів Советського Союзу працювати в цій ділянці.

На Заході відомо, що в СССР існують під військовою контролею дослідчі центри психіки, парапсихіки, гіпнози та телепатії у Москві, Ленінграді, Хабаровську, Іркутську, Саратові, Омську, Херсоні та Владивостоці. Крім названих центрів, існує також ряд таємних дослідчих лабораторій під наглядом і контролею органів КГБ.

Серед сателітів СССР, передову ролю в цьому веде болгарська таємна служба, котра розпоряджає найкращими телепатичними експертами. В Болгарії досліди та вивчення психіки проводять спеціальні наукові інститути, як, наприклад, інститут сугестології в Софії, та інститут парапсихології в Патрічі. В Польщі, інтенсивну працю в цій ділянці, проводить лабораторія ім. «Стефана Оссо-вецкого». В Чехо-Словаччині, наполегливо ведуть досліди таємні дослідчі лабораторії біля Праги.

Західні держави до недавня, не присвячували цій ділянці достаточної уваги. Щойно в минулих двадцяти роках, особливо після вбивства президента Дж. Ф. Кеннеді почалось певне заінтересування щодо застосування психічних метод большевиками, хоча вже на Заході були докази вбивства д-ра Л. Р. Ребета і Степана Бандери агентом Москви Б. Сташинським, який у своїх зізнаннях перед судом ствердив, що крім атенатного вишколу, він також переходив про-

цес психологічної обробки. У висліді такого вишколу, Сташинський зізнавав, що в деяких випадках, він узагалі не знав, що робив.

Найбільш переконливі факти психічної загрози большевиками вільному світові, подав чеський втікач на Захід д-р Мілян Ризль, котрий був заангажований у цій ділянці в Чехо-Словаччині. Він накреслив доволі широку картину, як далеко большевики застосовують методи психіки, починаючи від перевиховання інакшесдумаючих телепатією, аж до застосування парапсихіки військовою розвідкою, контррозвідкою та органами КГБ.

Секція розвідки КГБ широко використовує методи «контролі поведінки», що цілком мінє характер людини. Це у великій мірі, дає їм спроможність контролювати своїх агентів, і, використовувати зрадників інтересів і безпеки західнього світу.

Медичні досліди психіки в західніх державах проходять повільно. Найбільш посилені праці в дослідах всіх галузей психіки, ведуться в Ізраїлі. До цього жидів заставляє життєва конечність малої держави, що стоїть в обличчі постійної загрози. В основному виглядало б, що це маловажна ділянка, проте, це є дуже поважний чинник у боротьбі, бо не все її допоміжним чинником є знати силу ворога та його спроможності, але, головним критерієм оборони державної незалежности, найти найпростіший шлях до нівеляції плянів ворога, і витворення такої ситуації, щоб він не був спроможний використати всіх своїх агресивних можливостей у свою користь.

Розвідки західніх держав стверджують, що методи психіки були вже використовувані в модерних війнах і конфліктах минулих двадцять років. Без сумніву, ці методи дали позитивні висліди тим, що їх застосовували.

Над дослідами психіки доволі успішно, працюють також у Південній Африці, а з арабських країн, тільки Єгипет ангажується в дослідах психіки.

ПОБРАТИМИ!

ПРИЄДНУЙМО НОВИХ ЧЛЕНІВ

НАШІЙ КОМБАТАНТСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

— ОБВУ!

різними шляхами. Але спогад про них живе, бо ж це був час молодости. Найкращий час, що його на жаль, прийшлося пережити не на волі й не на своїй рідній землі.

Щоб ще більше згадати цей час, я вирішив відвідати Горблінг. Для відвідин я вибрав звичайно гарний літній час і вибрався туди влітку цього року.

*

Була гарна літня днина. На полях колосилася золота пшениця, ячмінь і овес. Тут і там розкинулися поля з цукровим буряком. Сонце золотило своїм промінням усе довкілля. Здавалося, що це наче в нашій рідній Україні. Дороги майже ті самі, тільки поправлені. При летовищах і в селах такі ж самі написи й таблиці. В селах ті ж самі церквочки й більш змодернізовані вже пивні. Церквочки часто запущені й потребують віднови. Мабуть, бракує потрібних фінансових засобів для реставрації Божих храмів. Але на віднову пивних такі засоби знаходяться. Сумно... Згадалась мені військова пісня, що її вчили мене на вишкочі. «Айн Геллер унд айн Батцен». В одній стрічці співалось: «Во фрїгер станден Кірхен, штет гойте Бруверрай».

В дорозі з Лінколну до Сліфорду напис показує на Веллінгтор. Там також був табір. Перебували там м. ін. Ярослав Деремєнда, Ярослав Фатерина та другі. Летовище Кранвел... Спогади... спогади...

Концерти, змагання, зустрічі, прийняття...

Село Лезінггам. Дорога не веде у село, а його обминає. Це вже щось нового. Саме село всередині мало що змінилось. Таке воно, як було тридцять років тому. Церковця, базарна площа, кінотеатр, невеличка залізнична станція і базар для худоби. Повертаю машину в напрямку Трікінггаму на Горблінг—Біллінгборо. Знані мені тут усі закрути, дороги, поля, мости й доми. Закарбувалось чітко все в пам'яті. Тридцять років тому, вели нас тими дорогами під конвоем та ще й підганяли: «коман», «коман». Зараз я їду тими дорогами новим своїм автотом, з коло мене сидять дочка і зять. Правда, як усе змінилось. Тридцять років тому ніхто з нас, таборовиків не мав ніякого майна. Але була в нас сильна віра, рішеність і настанова, що слава не пропала. Чим ближче до табору, тим більш починаю хвилюватися. Сиджу за рулем, мов на шпильках. Цікавість... цікавість. Нікого з прохожих не впізнаю. Доїжджаю до роздоріжжя, і напис вказує, що Горблінг за дві милі. Їдемо. Всі стежки, живоплоти, загороди стають знайомі. Такі, як вони були. Звичайно, поста- рішали.

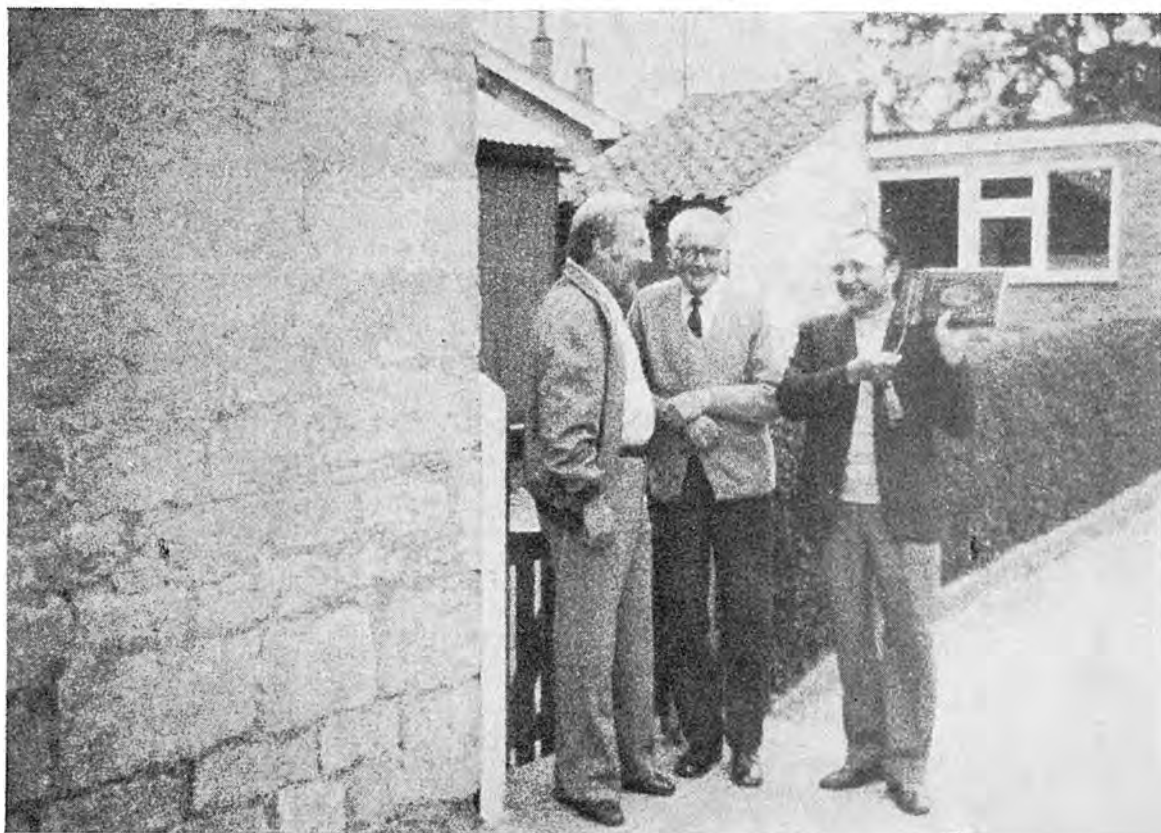
Ось і Горблінг. Церковця, пошта, що її мали п-во Гарріси, пивна. Все, так, як і було. Але Гаррісових дочок не видно. Проїхавши попри цвинтар я попрямував на місце табору. Мало не сплакнув. З табору ані сліду. На його місці стоять помешкання для пенсіонерів. Ходжу хідниками, гублюся в структурі нових будинків. Нічого не знайшов навіть найменшого знаку по таборі. Ходжу по хідниках, а в середині плачу. Шукаю старого ясеня, що під ним колись робив світлину. Його вже немає. Зрізали. Старенькі емерити спостерігши мене цікавляться... Одна старенька бабуся навіть відчинила двері. Підійшов я, представився. Вона зраділа: так, так, перше були тут італійці, німці, а потім українці. Вони були найкращі. Ми їх пам'ятаємо... Добрі були робітники... Старенька раділа такою зустріччю. Зараз же потелефонувала директорці п-ні Веслей. Ця запросила нас до вітальні. При чаю розговорилися. Вона говорила, що тут часто приїжджають італійці, німці й українці. Приїжджають з дітьми, дружинами і розказують їм про минуле, тут пережите.

Довкола будинків, децо здаля від них пасовиська. Є ще та сама ферма, але старого Люїса вже немає в живих.

Давно помер. Нема в живих і п. Гарріса, Гресвела і багатьох знайомих. Помер і священик. У церковці зберігається ще й досі образ Матері Божої з нашої таборової каплички. Про це розповіла мені п-ні Джанет, старша дочка поштаря.

Так. Усюди зміни. На спортивній площі тепер новозбудована модерна школа. Звичайно, що ані вчителі ані учні не знають, що тут тридцять років тому наша футбольна дружина «Юкреїнієн Юнаїтед» відбувала свій тренаж і футбольні змагання. Так, так. Розчарований я попрощався з директоркою, зробив декілька світлин, забрав адресу і подався далі селом. Дочці й зятєві розповідав про різні фрагменти з давніх часів. По дорозі пройшли ми попри колишнє футбольне грище в Біллінгборо. Тепер це спортивний стадіон. Зустрівся несподівано з п. Гудейкером. Живе в тому самому місці, що й колись, продає годинники та інші речі. Спершу мене ніяк не впізнав, але коли я пригадав йому себе, сердега аж заплакав, обнявши мене з радощів. Усе пам'ятає. Він був тоді агентом праці й приділював нас, таборовиків фермерам на працю. Добре пам'ятає п. Мирона Матчака. Розповів мені, що в Біллінгборо залишилися деякі українці й живуть з родинами. Наприклад, Володимир Федоришин з Ходорова. Має свою крамницю і фризієрню.

Пішов я його відвідати. Ніяк не впізнав. Коли ж я сказав, хто я, він неймовірно зра-

В. Федоришин держить у руках альбом чоловічого хору і балету з табору в Горблінгу.

дів. Тридцять років розлуки. Ми ж були наче рідні брати в таборі. Пішли ми з крамниці додому. Його дружина також мене не впізнала. В них двох синів. Живе сім'я непогано. Свій дім, авто, крамниця і малесеньке підприємство. Поки дружина готувала вечерю для несподіваних гостей, я з Володимиром пішли провідати старенького Джака Скарборо, що його дружина акомпаньювала нашому хорові під диригентурою В. Б. Будного. Старенькому 89 років. Він удівець. Порався він у городі. Привіталися. Володимир представив мене, як українця, який був у таборі в Горблінгу. Старенький зрадів і поквалпно сказав: «Стривайте, я вам щось покажу» — й пішов у хату. За хвилинку вийшов і показав нам альбом, що його подарував його покійній вже тепер дружині хор з підписами всіх хористів. Альбом у різьблених обкладинках. «Пам'ятаю всіх хористів. Диригента. Гарні це були часи. Не забув я Пітера, що приходив до нас до хати. Він бавився з нашою дочкою. Цей альбом це мій великий скарб. Це мені тепер замість моєї дружини»...

Коли ж я сказав старенькому, що цей самий веселий Пітер, що бавився з його дочкою стоїть перед ним, старенький прослезився. Покотились сльози й у мене. Ми здається дуже емоційні. Але ніде правди діти. Все таки це зворушливе. Старенький англієць береже як найбільшу пам'ятку — альбом хору з полонених українських вояків. Умираючи, його дружина заповіла, щоб цей альбом нікому не дав і беріг як святу річ. Що це значить?! Чи не вказує це на силу української пісні, її чар, що наче магнетом притягає людські серця. Такого емоційного англієця я ще не зустрічав. Вони звичайно зрівноважені й холоднокровні. Й ця моя несподівана зустріч зі стареньким Джаком Скарборо заохотила мене написати про цей наш хор у якому я співав, що існував у таборі Горблінгу й пропагував красу й славу української пісні.

Повернувшись з поїздки, повний вражіння, я взявся писати про наш хор, відтворюючи з пам'яті, все, що не забулось, а що й забулось, те пригадала мені відбута поїздка.

*

Все почалось з часу приїзду нас, українських вояків, до табору військовополонених ч. 80, що приміщувався в Горблінгу, недалеко містечка Сліффорду в графстві Лінколншир. У перших днях липня 1947 року, зродився задум зорганізувати хор і танцювальний ансамбль. Знайшлося достатнє число хористів, що співали в хорі «Б» у Ріміні, а також і танцюристи з рімінського танцювального ансамблю, що існував при хорі «А» під мистецьким керівництвом І. Кушніренка. Диригентом хору став Всеволод Богдан Будний.

Автор цієї статті, після звільнення з полону.

Перші проби хору виявили, що крім деяких хористів з гарними голосами і хорошим знанням, прийшли охочі, що були новиками. Їх треба було вчити, вирівнювати голоси, виправляти дикцію. Словом наполегливо з ними працювати. Для диригента була велика проблема — брак нот. Довелось відтворювати хорові партії з пам'яті, або прямо гармонізувати відомі мелодії.

У тому часі в таборі ще перебували полонені німці. Вони мали свою танцювально-джазову оркестру, що втішалася популярністю серед німецьких полонених і серед

англійського населення. Після деякого часу німці підготували свій черговий виступ для англійців, і в програму цього виступу включилися теж наші групи. Наш виступ, що був інновацією, прийняли англійці з великим задоволенням. Це була наша «культурна» перемога над німцями, яка звичайно, їм не подобалась. Але вони вже виїжджали додому, а нам треба було здобувати симпатію серед англійського населення. Все було добре, але недовго. Після першого концерту наш диригент виїхав до Лондону, працювати в централі СУБ. Частина хористів виїхала до Німеччини, між ними і брати Антін і Лев Руданські, що мали дуже добрі голоси. Щоб утримати хор, диригентуру перебрав Іван Джиджора. Танцювальна група залишилась без змін. Її мистецьким керівником був І. Кушніренко, а танцювали: Петро Перегінець (Яницький), Степан Саїк і Петро Семенюк. Грали — Роман Безтільний і Печкан. Десь в початках 1948 року коли керівник групи виїхав з табору, щоб приєднатися до хору «Бурлака», Степан Саїк перебрав мистецьке керівництво групи, до якої належали тоді Василь Бориславський, Микола Бойчук, Петро Сіврук і Василь Федорак. Хор, що ним диригував Іван Джиджора, розробив свій репертуар, а що найважливіше вивчив Службу Божу. Хор брав участь у культурній праці таборового життя. Найважливішим моментом було вітання Батька Скитальців Кир Івана Бучка та концерт серед англійських достойних гостей на гостині в таборі.

Реорганізація сільського господарства і надання залишеним німцям цивільного статусу, змусили англійців перевезти нас до нового табору Вульфокс-Льодж біля Стамфорду. Щоб піддержати «завзяте вояцтво» на дусі, дня 22. 2. 1948 року відбуто на новому місці концерт «Співу, Музики і Танку». На концерті виступила вперше новозорганізована оркестра під керівництвом Любомира Цепинського. Хор і балет дали декілька концертів, щоб познайомити довколишнє населення про «нових гостей-сусідів».

Довго однак не втішався славою хору І. Джиджора. Судьба, чи, як ми кажемо, гірка доля полоненого, перекинула його, як санітаря, до 231 лічниці. Та нема нічого злого, щоб не вийшло на добре. З Лондону, почерез Велінгор, повернув до нас диригент-основоположник В. Б. Будний. Після взаємних подяк, стиснення рук та найкращих побажань, диригенти помінялись функціями. «Новий» диригент В. Б. Будний, побувавши «у світі» привіз зі собою деякі хорові партитури, що й допомогло розбудувати репертуар, його поширити і поглибити. Прикрасою програми концертів перед чисто українською публікою була деклямація «Ода до пісні» Романа Куп-

чинського, виконуваної блискуче солістом хору Климом Роснецьким на музичному тлі двох патріотичних пісень. У програму самостійних концертів входили пісні релігійного характеру, історичні, інвенційні на слова українських поетів, народньо-побутові, вояцькі та інші. Точки хору переплітано виступами танцюристів у репертуарі яких були «Аркан», «Іхав козак за Дунай» та «Запорожець».

читав Апостола. В такий спосіб хор закінчив перший етап.

Другий етап почався, коли таборовики перейшли медично-лікарську комісію в Лестері і вийшли на волю. Великий і вдалий концерт «Прощай табір» закінчив старий етап, а почав новий. Маючи більшу волю і «валюту» хор почав роз'їжджати майже по всій Англії. Всюди, де тільки були потреби. Виступав він у Лондоні, Манчестері, Ноттінггемі, Лес-

Час утік стрілою, а вояцтву вривався терпець за жіночим серцем-кохання. Капельмайстер Л. Цепинський одружився і дав ногам знати. За його прикладом пішли більші і менші романтики. Всі щасливі. Нещасні держались своєї судьби, жили надією. Розраду шукали в українській пісні. У власному таборі хор виступав 4-5 разів у році у програмах національних свят. Рівнож давав власні концерти, а члени хору брали участь у різних інсценізаціях та ревіях. У таборі Вульфакс-Лодж хор співав щонеділі Літургійні пісні під час Служби Божої, переважно читаної, котру відправляв на доручення Ноттінггемського єпископа Елліса, англійський латинський священник із конвенту. Коли ж час-до-часу прибував до табору український священник, переважно всч. о. А. Маркевич, тоді хор зрозуміло співав до Служби Божої. Хорист Василь Глухан із фаховою дяківською освітою співав тропарі та кондаки і

тері, Пітерборо і других містах. Для підсилення і збагачення програми до хору долучувались «Тріо» сестер Дубляниць з Ноттінггему та маестро Григорій Шведченко зі своїм акомпаньатором піяністом Казимиром Олешкевичем (уже покійний). Із бігом часу хор мусів вивчити також і Панахиду, щоб, зберігаючи український похоронний обряд, відправити на вічний спочинок сл. п. Івана Махенка, що згинув трагічно в автомобільному випадку і зівстав похоронений на кладовищі у Стамфордї, а пізніше — члена хору й оркестри Мирона Чмира, котрого похоронено у місті Грентгемі.

Хорові доводилось виступати по різних англійських сценах на запрошення різних церковних та світських організацій. Нагоди ці використовувалось, щоб інформувати англійців про Україну, про окремішність українського народу та про його боротьбу за суверенітет, волю і свободу. Ролью цю викону-

ПОЛЬСЬКА ГАРМАТОМАШИНА М1974

У розпорядимості польської армії знаходиться самонапрямна 122 мм гартомашинна, яку перший раз большевики показали на параді у Варшаві 1974 року. Ця нова гусенична й семиколесна амфібійна гартомашинна М1974, покищо в розпорядимості СРСР і Польщі.

КИТАЙСЬКІ РАКЕТИ

Пrawdopodobно, Китай диспонує важкими міжконтинентальними ракетами ЦССЗ, які мають засяг до 6.000 миль. Вони можуть досягнути в глибину території Советського Союзу, однак не досягнуть північної Америки. Припускається, що Китай має між 30 до 40 важких ракет засягом до 700 миль. А крім того має на складі кількості нуклеарних ракет.

Згідно обчислення західних джерел, Китай витрачає річно на оборону країни 35 біл. дол.

НОВА ПРОТИТАНКОВА ГАРМАТА

Торішнього року почались у ЗСА випробування нової протитанкової гармати (155 мм.). Стрільно цієї гармати оснажена магнетним пристроєм розривається об танк у найчулішому його місці. Нова протитанкова гармата це відносно найновіший американський винахід у військовій техніці.

ЯПОНСЬКИЙ ВИНИЩУВАЧ СУБМАРИН

Агенція оборони Японії законтракувала продукцію і доставку високоякісної електронної вартості винищувачів субмарин. Із замовлених 45 літаків американського типу Локгід ПЗС Оріон, ЗСА доставили Японії 10 цього року. Доставка решти замовлення, протягатиметься до кінця 1988 року. Загальний кошт винищувачів субмарин становитиме 31 біл. доларів.

ПОСТАЧУВАЧ ЕЛЕКТРОСТРУМУ ДЛЯ ОБСЛУГИ ПОЛЬОВИХ ШПИТАЛІВ АРМІЇ ЗСА

Мобільний апарат постачання електроструму, холодної і гарячої води та компресованого повітря, є знаний під назвою самовистачальника запотребувань польових шпиталів (МУСТ). Цю систему різноманітного застосування для медичної обслуги польових шпиталів, продукує фірма Емертіч Корпорейшен.

ЗАХІДНЬОНІМЕЦЬКА ПРОТИТАНКОВА ЗБРОЯ МВІ

Західнонімецька компанія Мессершміт-Бельков-Бльом випродукувала нову конвенційну протитанкову зброю, звану Мерцверкфаффе I (МВІ). Вона призначена головно для знищування танків, і має форму ракет, міні-бомб і мін, що їх можуть скидати на танки бойові літаки типу Торнадо. Згадану зброю можна вживати також і в різних інших бойових операціях.

ТАНКОВИЙ ТРАНСПОРТЕР ВАРШАВСЬКОГО ПАКТУ

Для вжиткування в польській армії віддано танковий транспортер (ГУС АСВ). Цей транспортер є вже кілька років у користуванні советської армії, але поза кордонами СРСР його вжито перший раз. Його швидкість є 110 км. на годину й може перевозити від 30 до 40 вояків і одного танка. Довжина транспортера — 21 метрів. Згаданий транспортер випробовувано на спільних маневрах Варшавського Пакту в імпровізованому наступі на Східню Німеччину.

НОВИЙ ПІХОТНИЙ ГРАНАТОМЕТ

Головна команда сухопутних військ Америки, випробовує британський гранатомет легкої ваги кал. 81 мм. Його розглядається як можливість нового виряду піхотних відділів американської армії. Залежно від пробних дослідів, у початковій стадії замовлення, Велика Британія доставить Америці 300 гранатометів і 150.000 стрілен високоексплозивної сили. Перевага нових британських гранатометів над американськими гранатометами М29А1 кал. 81 мм. у тому, що вони мають довший засяг і більшу вогнебійну спроможність.

НОВІ РАДІОАПАРАТИ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ЗСА

На замовлення команди морськоелектронної системи вираду (НЕС), американська фірма Гюз Ейкрафт, продукує нові високофреквенційні радіоапарати АН/ПРС104 коштом 22 млн. доларів. Повноавтоматичні апарати, перейшли стадію посиленого випробування. Команда сухопутних військ Америки випробовує їх як альтернативу досі вживаних більших і важчих радіоапаратів типу АН-ПРС74.

ОГЛЯД ВІЙСКОВОЗНАВЧИХ ВИДАНЬ

Пор. Ф. КОРДУБА

Peter Gosztony, HITLERS FREMDENHEERE Das Schicksal der nichtdeutschen Armeen im Ostfeldzug. Econ Verlag, Düsseldorf 1976. Стор. 545. Ціна в твердій оправі 38.- н.м.

Історична книга військового історика д-ра Петра Гощтоні є вартісним документом із німецької кампанії проти ССРСР, започаткованої в червні 1941 року. Книга, на підставі документів віддзеркалює історію тих чужонаціональних армій, які брали участь у кампанії під аспектами політичним, соціальним і воєнним. Ідеться про військові формації Албанії, Румунії, Словаччини, Італії, Фінляндії і Мадярщини. Автор розкриває також різні дипломатичні заходи й політично-пропагандивні поштовхи, які заважали на активній участі згаданих армій чи частин у війні.

Книга має 9 розділів із мапами східного фронту в періоді найбільш завзятої боротьби та ілюстраціями, Гітлера серед німецьких генералів і достойників вищезгаданих країн.

У першому розділі під наголовком: «Від Зее-лева до Барбаросса», автор накреслив картину взаємовідносин III Райху—СССР напередодні другої світової війни. Для націонал-соціалістичного руху большевицька Росія була ворог число один. Гітлер і його однодумці вбачали в російському комунізмі «спробу жидівства, при допомозі комунізму, опанувати світ». Ідеолог націонал-соціалізму Альфред Розенберг, міністер окупованих східних земель, постійно пригадував таке порівняння: «Росія—большевизм—жидівство». Однак від самих початків протиставності постали не тільки в ідеологічних різницях, але зокрема в імперіалістичних і господарсько-політичних цілеспрямованнях. Підставою цілеспрямовання націонал-соціалізму була книга А. Гітлера «Майн Кампф» («Моя боротьба»), з якої пригадаємо відступ із сторінки 726, на який також українські політичні діячі перед і під час війни не звертали уваги. Там пише:

“Einem Volk, wird die Freiheit des Daseins nur durch eines gesichert: Lebensraum... Wir Nationalsozialisten müssen unverrückbar an unserem ausen-politischen Ziele festhalten, nämlich dem deutschen Volk den ihm gebührenden Grund und Boden auf dieser Erde zu sichern... Diese Aktion ist die einzige, die vor Gott und unserer deutschen Nachwelt einen Bluteinsatz gerechtfertigt erscheinen läßt. Wenn wir aber von neuem Grund und Boden reden, können wir in erster Linie nur an

Rußland und ihm untertanen Randstaaten denken”.

Першу частину програми націонал-соціалістичної партії «Майн Кампф» А. Гітлер написав у в'язниці в Ляндсбергу 1923 р., а другу, після звільнення в 1925-1927 рр. Ця програма була обоснована расовою політикою германської нації з настановою, на протязі 100 років створити 250 млн. націю, яка запевнила б вирішальну ролю III Райху в цілому світі. У зв'язку з тим, усі народи Східної Європи мали бути «білими невільниками» на службі «пануючої германської нації». А щоб здійснити такий плян, найперше поставлено мету, здобути т. зв. «лебенс-раум» у Східній Європі, тому «Остполітік» була основою для германської експансії, що в «Майн Кампф», на сторінці 757 обосновано так:

“Nicht West- und nicht Ostorientierung darf das künftige Ziel unserer Aussenpolitik sein, sondern Ostpolitik im Sinne der Erwerbung der notwendigen Scholle für unser deutsches Volk”.

Отже, Гітлер дійшовши до влади в 1933 р., негайно почав підготовляти III Райх до війни проти ССРСР, розраховуючи на те, що Велика Британія буде по його стороні, а Франція, головний союзник Советського Союзу, мусить бути знищена. Автор книги заторкує взаємовідносини між III Райхом і ССРСР. Незважаючи на обосторонню нападливу ідеологічну пропаганду, націонал-соціалізм послідовно наслідував большевизм, що зрештою ствердив Герман Раушнінг, колишній президент сенату Данцігу, у своїй книзі «Революція нігілізму». Він також звернув увагу на те, що гітлеризм не тільки не забезпечував німців перед комунізмом, а навпаки, підготовляв їх до комунізму. Гітлеризм знищив у Німеччині рештки латинської цивілізації, з психіки мас усунув християнський світогляд, вирвав свідомість приналежності до європейської культурної спільноти, зматеріялізував расизм, убив поняття людської гідности, розпалив кровожерні, старі германські інстинкти і затроїв серця ідкістю расової ненависти, пересадною гордістю і зарозумілістю. Істотної різниці між гітлеризмом і большевизмом немає. «Сам Гітлер признавав, — лише Раушнінг, стор. 25), — що є тільки кепським наслідувачем Сталіна, а його «новий порядок» є копією большевицького устрою, зокрема, коли йдеться про організацію терору, тайної поліції, концтаборів примусової праці і монопартійного устрою, а завершенням усього того є передусім сама доктрина революції». З цинізмом він повторяв, що гітлерівська Німеччина і комуністична Ро-

сія »себе доповнюють у чудний спосіб.

Еліта націонал-соціалістичної партії завжди повторювала, що «між націонал-соціалізмом і більшевизмом існує близька спорідненість» (там же, стор. 150). Така ж сама настанова була Гітлера: «між нами й більшевиками є більше подібностей ніж різниць, а передусім той самий, дійсно революційний дух... тому я дав наказ, щоб негайно прийняти до партії давніх комуністів» (там же, стор. 153). Так Сталін, як і Гітлер, знищили всі ті моральні вартості, які є підставою здорових міжнародних взаємовідносин. Гітлеризм убив у німецькому суспільстві почуття людської гідності («ти є ніщо, твій народ є все»), розложив сім'ю, розбив подружжя, заступив виховання годівлею, переіменював людину в невільника держави. Таке всеціло подібне обличчя націонал-соціалізму до більшевизму. В такому дусі рішився Гітлер побудувати «Нову Європу», вимагаючи від усіх європейських народів підпорядкування одній тільки пануючій германській расі, або т. зв. «геренфолькові». Самозрозуміло, все це відбивалося також на ненімецьких союзниках, зокрема воляцтві, яке було трактоване німцями як звичайне гарматне м'ясо. Пізнавши, що воно є змушене воювати не за власні національні інтереси, воно бунтувалося, послаблюючи лінію фронту оборони перед советською армією. Цій саме проблемі історик Гоштоні присвятив у книзі найбільше уваги.

Залишаючи на боці старі традиції опівтраці з Росією (які також сьогодні не без значення), автор тільки дещо заторкнув, як то було перед вереснем 1939 р. А варто пригадати, що саме ота співпраця III Райху з ССРСР допомогла Гітлерові започаткувати другу світову війну, до якої його підштовхував Сталін. Багато про це є вже надруковано в різних публікаціях, для прикладу у книзі William L. Bullitt: «The Great Glob Itself», Лондон 1947 р., є зібрані докази й дипломатичні документи, які мають інформації Раушнінга з його книги «Hitler m'a dit» видання друге з 1945 р. Раушнінг твердить, що між гітлерівцями й Москвою був постійно втримуваний зв'язок, незважаючи навіть на переслідування Гітлером німецьких комуністів (стор. 150). І більше того, проєкт явного німецько-советського союзу був постійно плянований Гітлером (стор. 151), а також плян здійснення розбору Польщі (вже після підписання договору з тією країною) був дискутований від довшого часу між Гітлером і Сталіном (стор. 139). Цей плян був здійснений на підставі договору Ріббентроп-Молотов у серпні 1939 р.

У політичному світі вже є устійнена опінія, що передусім завдяки Росії Гітлер рішився на війну, бо щойно таємний договір Гітлер-Сталін із серпня 1939 р., дав поштовх III Райхові до

нападу на Польщу й поширення війни в Європі. Хто знає, чи вже в той час III Райх не був до деякої міри звичайним засобом перебіглої і поступової політики Кремля і, чи властиво не Сталін був отим spiritus movens катаклізму 1939-1945 рр.?

Фактами вже доказано, що ССРСР допомагав III Райхові, не тільки політично в підготові до війни, але також економічно й мілітарно. Інформації історика Гоштоні в тих ділянках є обмежені до кількох прикладів, а варто про них згадати дещо обширніше, бо советська історіографія їх промовчує.

Ревеляційні дані про допомогу ССРСР III Райхові дав свого часу Кравченко в книжці: «J'ai choisi la liberté», Париж, 1947 р. На сторінці 489-554 Кравченко пише, що господарська допомога Сталіна вможливила III Райхові не тільки підготуватися до війни на Заході і її проводити в перших роках, але й пізнішу агресію проти Росії, що можливо було наслідком несвідомого інстинктивного відчуття Гітлера, що Німеччина була передусім засобом політики Кремля. А щоб з тим закінчити, він рішився звести нанівець пляни Сталіна. Сталін — твердить Кравченко — не сподівався німецького нападу (стор. 452-453). Сталін також із недовір'ям ставився до пересторог американських і англійських дипломатів, які йому звертали увагу на те, що Гітлер готується до нападу на ССРСР (стор. 474). Він розраховував на те, що з-зовні опанує революцією не тільки Німеччину, ослаблену війною, але також усі окуповані нею європейські країни. Тому заохочував Гітлера до війни й давав йому велику господарську допомогу. Про це докладніше подає праця проф. Gautherot: «Derniere le rideau de fer», Париж, 1946. Про цю співпрацю є багато даних у восьмитомному збірнику таємних німецьких документів: «Nazi Conspiracy», Вашингтон, 1947 р. Між іншим у збірнику є надруковані записи бюра адм. Редера, які віддзеркалюють період приятних взаємин між III Райхом і ССРСР. І так, під датою 25. 11. 1939 р. є такий запис: «Як довго при владі Сталін, певне є позитивне становище (до Німеччини)... Північні держави (скандинавські) під натиском Німеччини і невраільністю Росії... Перший раз на протязі 50 років можливою є війна на одному фронті».

Під датою 24. 1. 1941 р. є така нотатка: «Немає безпеки так довго, як живе Сталін»...

«Визволення країн Прибалтики Сталін здійснив насильно, без найменшого спротиву III Райху. Як це «визволення» переведено, припадає для історії.

18. 9. 1939 р. **Естонія** підписала з ССРСР пакт взаємної допомоги. 16. 6. 1940 р. Москва вислала

ультиматум, вимагаючи зміни естонського уряду на більш «прихильний» до Росії. Ультиматум був узгоджений; відбуто нові вибори. Новий парламент, опанований комуністами, вислав 21. 7. 1940 р. прохання до ССРСР, щоб приєднати Естонію до Советського Союзу. 25. 8. 1940 р., приєднання ратифіковано.

15. 10. 1939 р., Латвія також підписала з ССРСР пакт взаємної допомоги. 17. 6. 1940 р. Москва вислала ультиматум вимагаючи зміни латишського уряду на більш «прихильний» до Росії. Ультиматум був прийнятий. 15. 7. 1940 р. відбулися вибори до нового парламенту, який опанували комуністи. 21. 7. 1940 р. цей парламент вислав прохання до ССРСР, щоб Латвію приєднати до Советського Союзу. 25. 8. 1940 р. приєднання ратифіковано.

10. 10. 1939 р., Литва підписала з ССРСР договір про взаємну допомогу. 14. 6. 1940 р., ССРСР вислав ультиматум вимагаючи зміни литовського уряду, більш «прихильного» до Советського Союзу. Ультиматум був прийнятий. 15. 5. 1940 р. советські війська вмаршували на литовську територію. 14. 7. 1940 р., відбулися вибори нового парламенту, який опанували комуністи. 21. 7. 1940 р. цей парламент звернувся до ССРСР за приєднання Литви до Советського Союзу. 25. 8. 1940 р. приєднання було ратифіковане.

Так Москва окупувала Прибалтику, загрожуючи Фінляндії. З цим фактом Гітлер був змушений погодитися, бо був узалежнений від господарської допомоги ССРСР. Ріббентроп запропонував Молотову, щоб ССРСР погодився на ще додаткові два договори взаємодопомоги й приязні з Італією і Японією. Молотов що пропозицію відкинув, рівночасно заявляючи заінтересування тими районами в Європі, які в політичній стратегії Гітлера для III Райху мали особливе значення. Молотов, пізніше Сталін, були згодні приєднати ССРСР до пакту вищезгаданих двох потуг під умовою здійснення таких передумов:

1) Негайне відтягнення німецьких військ з Фінляндії;

2) Запевнення безпеки ССРСР окремим договором ненападу в прикордонних полосах географічного кордону на Чорному морі, а йшлося про Болгарію і протоки Босфор і Дарданели. Сталін вимагав погодження на створення окремої бази для советських наземних і морських сил;

3) Погодження на признание району абсолютних інтересів ССРСР на південь від Батум і Баку, в напрямку Перської затоки.

Також Сталін не погодився на те, щоб разом з III Райхом, об'єднаними військовими операціями змусити Англію до капітуляції.

Незважаючи на пригадки Молотова, советські передумови не діждалися навіть відповіді уряду III Райху. Гітлер остаточно рішився вже 31. 7. 1940 р. заатякувати ССРСР. 12. 11. 1940 р., під час відвідин Молотова в Берліні Гітлер доручив передискутувати «Напрямі ч. 18», які охоплювали основні завдання Головного Командування збройних сил III Райху під час воєнних дій, згідно з наміченими. В цьому документі під поз. 5 є мова про Росію, яку наразі залишалось до вяснення. Вислід дискусії вже був відомий. Гітлер доручив інтенсивно готуватися до походу на Схід, щоб чимскорше перешкодити Сталінові опанувати цілу Прибалтику і Балкани. Сталін розраховував на те, що йому вдасться на довший час заангажувати III Райх у війні з Англією і ЗСА, що обезсилить його військовий потенціал і щойно тоді буде сприятливий момент змусити Німеччину до капітуляції. Гітлер завчасу зорієнтувався до чого прямує Сталін і використовує ще дуже сильний військовий потенціал III Райху, зрезигнував із плану «Зее-левек», яким заплановано окупацію Англії, наказавши сконцентрувати увагу на підготовку плану «Фріц». Цей план, опрацьований ген.-майором Марксом установляв «блискавичну війну» проти ССРСР, якого збройні сили мали бути знищені на протязі 17 днів, а Гітлер розраховував таке знищення за 21 до 22 тижнів. У висліді військових нарад опрацьовано «Напрямі ч. 21» (план «Барбароса») та рішено всі приготування до походу здійснити до 15. 5. 1941. Автор студії Гоштоні докладно віддзеркалив у першій частині книги всесторонні операційні плани ген. штабу збройних сил III Райху, які мали завдання вдарити з найбільшою швидкістю і силою, щоб унеможливити Москві переведення мобілізації. Збройні сили ССРСР план «Барбароса» оцінював на 151 стрілецьку дивізію, 32 кавалерійські дивізії і 32 моторизовані (зглядно механізовані) бригади, все разом мало творити коло 147 великих з'єднань. По стороні III Райху було приблизно 100 дивізій.

Друга частина книги (стор. 53-102) під наголовком: «Як Гітлер здобув союзників проти Росії» присвячена констеляції в Східній Європі після того, як ССРСР окупував країни Прибалтики й частини Румунії — Північну Буковину й Бессарабію. План ген. Маркса від 5. 8. 1940 р. не передбачав приєднання будь-яких союзників до кампанії проти ССРСР. Легковажно трактуючи збройний потенціал ССРСР, і великі простори, згаданий план передбачав скорий, сконцентрований удар і ліквідацію в найкоротшому часі будь-якого спротиву советських армій. Гітлер, маючи на увазі приблизно 1,800 км довжини кордон з ССРСР у Північній і Південній Європі, наказав у плані «Барбароса», тобто «Директиві ч. 21», від 6. 12. 1940 р., не поминати також Фінляндії і Румунії. За участь у війні проти ССРСР, Фінляндія мала одержати як рекомпен-

сату район Карелії, який на підставі Московського миру від 12. 3. 1940 р. був окупований сов. військами. Також королівський уряд Румунії був упевнений в тому, що своєю участю у війні проти ССРСР одержить рекомпенсату — Північну Буковину й Бесарабію, утрачені на підставі ультиматуму Молотова від 26. 6. 1940 р.

Взаємовідносини між Фінляндією і III Райхом з початком 1940 р. були холодні, бо пакт Гітлера з Сталіном з 1939 р., яким поділено інтереси в Східній Європі, змушували Берлін до строгої нейтральності. Після капітуляції Франції влітку 1940 р., і окупації Норвегії військами III Райху, Фінляндія була ізольована від Заходу, який в попередніх місяцях їй допомагав. Анексія Московщиною країн Прибалтики літом 1940 р. та повторні погрози Сталіна ще більше загрожливо вплинули на положення Фінляндії. Уряд III Райху передбачав, що Москва є рішена окупувати Північну Фінляндію, щоб захопити копальні нікелю в Петсамо, тому Гітлер зарядив відповідні оборонні заходи, зміцнивши сили армійського командування «Норвегія» і поставив їх у стан поготівля. Окупація Північної Фінляндії ССРСР для воєнної господарки Німеччини була б дошкільною. У зимовій війні (1940) Фінляндія втратила 24.923 забитими і 43.577 раними. 422.000 втікачів находилися під страхом дальшої советської агресії. І незважаючи на те, що фінський уряд був змушений піти на найдальші уступки Москві, головнокомандуючий збройними силами Фінляндії пол. маршал Карло Густав Маннергайм був упевнений в тому, що ССРСР вирішив окупувати цю країну. Так не сталося. Щойно з початком 1941 р., взаємовідносини між III Райхом і Фінляндією почали поглиблюватися. На запрошення шефа ген. штабу збройних сил III Райху ген.-полк. Гальдера, який остаточно рішився приєднати також Фінляндію до війни проти ССРСР, 18. 12. 1940 р. до Берліну прибув шеф ген. штабу фінських збройних сил ген.-лейт. Еріх Гайндріх. Під час тих відвідин обговорено завдання фінської армії, яка мала прислонювати похід німецьких військ із Норвегії та опісля спільно переводити бойові операції. Самозрозуміло, ген.-лейт. Гайндріх після повороту з Берліну, поінформував про те рішення президента Фінляндії, маршала Маннергайма й генерала Пааво Талвела.

Події на Балканах на весні 1941 р. та зміцнення положення III Райху в Європі були поштовхом для фінців мобілізувати власні сили проти ССРСР. Сотні молодих фінців залишили свою батьківщину, добровільно золосилися в Німеччині до зброї СС. Одночасно офіційна політика фінського уряду була дуже стриманою з причини геостратегічного положення країни, відмовляючись від співучасті в конфронтації великодержав. Коли в травні 1941 р. до Тельсінків прибув міністер Карл Шнурре від німець-

кого міністерства зовнішніх справ, щоб остаточно здобути згоду приєднатися до походу проти ССРСР, през. Фінляндії Риті 20. 5. 1941 р. офіційно заявив, що Фінляндія «так обезсилена Московським миром, що до агресивної війни взагалі, а тим більш у війну великодержав не думає вступати. Тільки на випадок нової агресії країни буде боронитися також без союзників, але буде також вдячною за допомогу».

Автор докладно подав усі старання німців, щоб приєднати Фінляндію до коаліції держав осі проти ССРСР. Однак ці заходи були безуспішні, бо фінський уряд рішився на оборону, а не офензивну війну, різними аргументами обоснувавши таке рішення. В кінцевій стадії підготовки, 17. 6. 1941 р., уряд мобілізував 200.000 вояків і зорганізував усього 18 дивізій. Також летунство із 200 літаками було поставлене в алярмове поготівля. Тимчасом у Берліні вирішено, що під командою армійської команди Норвегії має бути приєднана фінська армія до німецької, під одним командуванням ген.-полк. Н. Ф. Фалькенгорста. Та армія була поділена на три групи й одержала окремі директиви від Головного Командування Вермахту. Так-то військові проблеми були легко розв'язані, зате політичні натрапили на різні труднощі. Ген. Ерфурт з Берліну мав завдання координувати напад з великою офензивою. Президент Фінляндії був проти того, щоб фінські з'єднання ще перед німецьким нападом були поставлені в поготівля. Було упередження до офензивної війни, уряд Фінляндії хотів зберегти концепцію оборони як продовження зимової війни.

Також Румунія була тією другою країною, після Фінляндії, яку Гітлер хотів від самих початків заангажувати у війну проти ССРСР. Уже в пляні ген. Маркса від 8. 8. 1940 р. була згадка про південносхідноєвропейське королівство. Гітлер був зацікавлений Румунією з двох причин: по-перше, Румунія була поставачником нафти, без якої III Райх не міг провадити довготривалої війни; по-друге, ця країна була основою південного фронту проти ССРСР, тому мала велике стратегічне значення для ген. штабу III Райху. Політичне положення в Румунії напочатку було для Німеччини несприятливе. Румунія належала до переможців І світової війни, була активним членом Малаї Антанти й виступала проти будь-яких перемін у Дунайському районі. Після вирішальних місяців перед і після Мюнхену 1938 р., Румунія рішилася на нейтралітет, а на випадок військової загрози від Мадярщини, була узалежнена від допомоги Англії і Франції. Мадярщина вичікувала нагоди, щоб силою знову здобути втрачений в 1920 р. Семигород (102.000 кв. км.). Коли, після «Мюнхену» встановлені Версальським договором, кордони були дещо змінені, Румунія поробила заходи, щоб себе

забезпечити. Британсько-французькі гарантії весною 1939 р., були першим кроком у тому напрямку. Далі німецько-румунський торговельний договір був доповненням згаданих гарантії.

Воєнні успіхи Вермахту в Західній Європі весною 1940 р., вплинули також на політичне положення Румунії. Гітлер рішився забезпечити румунські родовища нафти та внеможливити напад англійців із східньої частини Середземноморського району. З такою метою він доручив Головному Командуванню збройних сил підготувати плян розгортання проти Румунії, який мав бути здійснений не скорше перемоги над Францією. Коли ж три місяці пізніше ССРСР виступив із територіальними претенсіями супроти Румунії і почав погрожувати воєнною інтервенцією, постав новий запальний район. Після окупації країн Прибалтики, Москва сконцентрувала свою увагу на Румунію. 23. 6. 1940 року уряд ССРСР подав до відома Берлінові, що він вимагає звороту від Румунії Бесарабії і Буковини. Три дні пізніше ця вимога була повторена ультимативно. Берлін запропонував супроти таких ультимативних претенсій Москви, вказуючи, що Буковина належала до Габсбургів від 1833 до 1916 рр., тому не може бути предметом претенсій. У зв'язку з тим ССРСР обмежився тільки до окупації частини Буковини і Бесарабії 28. 6. 1940 р. Вже 27. 6. 1940 р. король Карло просив Гітлера, щоб він гарантував нові кордони Румунії й вислав до Букарешту військову місію. На тому справа не закінчилася. В чергових місяцях Румунії поставили вимогу звороту таких територій: для Мадярщини — Семигороду, для Болгарії — Півд. Добруджі (т. зв. Кадрілатер) силою румунами приєднаний в 1913 р. Назривала нова війна в цьому районі, а щоб запобігти їй вибухові, ІІІ Райх разом із Італією змішалися в заторкнені справи й 30. 8. 1940 р., т. зв. «Другим Віденським рішенням» і 7. 9. 1940 р. договором у Крайовій, призначено Болгарії район Кадрілатер плюс Півд. Добруджа, а Семигород поділено між Румунією і мадярами. Такі великі територіальні втрати спричинили в Румунії урядову кризу. Король опинився в безвихідному становищі з якого його врятував 58-літній ген. Іон Антонеску, який організував новий коаліційний уряд. Король Карло II на домагання Антонеску залишив Румунію. Далі Антонеску у вересні 1940 р., звернувся до німецького уряду за допомогою для реорганізації румунських збройних сил. Ген. Антонеску показався ідеальним партнером Гітлера під час походу проти ССРСР. Автор Гоштоні, в хронологічному порядку накреслив картину співпраці уряду Антонеску з ІІІ Райхом, зокрема на відтинку реорганізації й озброєння румунської армії. Все це відбувалося під наглядом і допомогою німецьких військових до-

радників і вишкільників. Мадярщину в стратегію Гітлера не було враховано, як союзника в поході проти ССРСР. Тож після капітуляції Польщі в 1939 р., Мадярщина мала спільний кордон з ССРСР. Перед Мюнхенським договором Гітлер уважав Мадярщину за країну, яка прямувала до того, щоб здобути втрачені після першої світової війни території всіма засобами, отже спільна закордонна цілепрямованість указувала на природнього союзника ІІІ Райху. В серпні 1938 р., Гітлер був змушений змінити свої переконання. Під час зустрічі з регентом Горті був зацікавлений військовим розбиттям Чехо-Словащини, але відкинув воєнну участь Мадярщини, вважаючи, що деякі перемини теперішніх кордонів буде можна вирішити при допомозі дипломатії. Також пізніше, коли Гітлер заатакував Польщу й вимагав вільного перемаршу німецьких військ через Мадярщину, Горті і уряд графа Телекі не погодився на таке домагання. Також під час початку пляну «Барбаросса», мадярський уряд хотів приєднати до себе Галичину, з родовищами нафти в Дрогобичі, нащо Гітлер не міг погодитися. Отже, згадані факти насторожили Гітлера, тому він маючи на увазі, що уряд Телекі змагав до того, щоб з воєнної конфронтації в Європі залишитися осторонь, нейтрально, був проти того, щоб збройні сили Мадярщини були охоплені пляном «Барбаросса». Мадярський уряд рівнож не був задоволений, ані зворотом частини Семигороду, ані Карпато-Україною, а вимагав звороту дослівно всіх територій, які мадяри втратили після першої світової війни. Тільки з Югославією втримували мадяри добрі взаємовідносини, так що 12. 12. 1940 р., уряд Телекі заключив з Београдом пакт приязні, який в лютому 1941 року, був ратифікований парламентом. З уваги на політичне положення на Балканах напередодні німецького походу (березень 1941) для Берліну Мадярщина, під воєнно-політичним оглядом, була важливою країною. Вона була немов зв'язковою країною між Німеччиною і балканськими країнами, тому виринала konieczність, щоб вона також дала свій воєнний причинок до війни. Мадярські гонведи (піхота) були відомі німецьким старшинам з першої світової війни.

Значення Мадярщини, як зв'язкової держави на Балканах — особливо з Румунією і Болгарією — перший раз було заторкнене в жовтні 1940 р. Уряд Телекі не робив перешкод німецьким військовим місіям, які переїздили через Мадярщину до Румунії, 20 листопада 1940 р., на запрошення Гітлера, мадяри приєдналися до договору, отже нейтральність була ліквідована. І незважаючи на це, уряд Телекі, який очолював «невоюючу потугу», безсумнівно був прихильником британців, не приятелем Гітлера, тому далі змагав до того, щоб країну втримати поза конфронтацією великодержав. Взаємовід-

З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ В ЛОНДОНІ

Згідно з наміченим планом праці Головної Управи ОБВУ у В. Британії, у неділю, 8 квітня 1979 р., в пополудневих годинах, відбулась у приміщеннях Лондонського Відділу СУБ, Округна Конференція ОБВУ з участю представників Відділів ОБВУ Лондонської Округи.

Округну Конференцію відкрив о год. 3.15 пополудні побр. Маріян Д. Гайва, голова Округи, вітаючи всіх присутніх, і зачитав письмове привітання від ГУ ОБВУ за підписом голови пор. В. Микитина та ген. секретаря д-ра Святомира М. Фостуна. Із черги голови або представники Відділів Лондонської Округи звітували про загальну діяльність своїх клітин: Відділ ОБВУ в Лондоні — загальна діяльність задовільна. Членів Відділу нараховує 105. Касове сальдо — 700 ф. Відділ у Слав нараховує 18 членів, діяльність задовільна. Касове сальдо 38.00 ф. За діяльність Відділу ОБВУ в Гай Викомбі звітував довголітній голова того Відділу побр. Ф. Козак. Про діяльність Відділу ОБВУ в Редінгу звітував побр. Я. Панас, відмічуючи, що Відділ тепер посилив свою працю і має перспективи дальшого її розгорнення.

Голова Округи побр. М. Д. Гайва, який і провів Конференцію, висловив подяку за звітування, відмітив, що загалом діяльність Округи є задовільною та реферуєчи широко про діяльність і планів Головної Управи ОБВУ, вказав, що під теперішню пору ГУ ОБВУ розгортає діяльність у напрямку здійснення таких чергових завдань: спорудження могили-пам'ятника всім поляглим за волю України в Тарасівці, вмуровання пропам'ятної таблиці в храмі св. Софії у Римі, підготовка чергового Крайового Вояцького З'їзду, вступні заходи для вмуровання пропа-

м'ятної таблиці у катедральному храмі УАПЦ у Лондоні, участь ОБВУ у відзначеннях 100-ліття з дня народження Симона Петлюри Голови Директорії і Головного Отамана, 50-ліття ОУН, висилка делегації на воєнні цвинтарі в Австрії на щорічне вшанування пам'яті поляглих вояків І УД УНА, координація дій в обороні прав України, заходи для скликання світового з'їзду українського колишнього вояцтва, виготовлення фільму про поїздки на воєнні цвинтарі в Австрії.

Учасники Округної Конференції висловили вдовolenня з проробленої діяльності і планів та заходів Головної Управи в цілі реалізації різних проектів. Вони дуже активно обговорювали різні порушені важливі питання та аспекти загальної діяльності, а розглядаючи питання діяльності Лондонської Округи ОБВУ намітили проводити в себе на місцях такі акції: а) приєднувати в ряди ОБВУ українців кол. вояків, без різниці хто в яких арміях служив та реактивізувати пасивних; б) заохочувати молодих юнаків, щоб вступали до військових формаций, кадетських частин і здобували військоове знання; в) сповняти членські фінансові зобов'язання супроти ГУ ОБВУ; г) підтримувати ідею скликання світового з'їзду українського кол. вояцтва; ґ) плекати побратимство, гідно й належно сповняти всі обов'язки й працювати активно на 'своєї воляцькій стійці, до якої всіх нас, вояків, зобов'язує присяга на вірність Україні, від якої ніхто нас не звільнив.

Після вичерпання ділового порядку нарад Округної Конференції, голова Округи подякував усім за участь у Конференції, що її закінчено прспіванням національного славня.

М. Ткачук

У ПАМ'ЯТЬ ДРУЗІВ З-ПІД БРОДІВ

Небо вкрилось олив'яними хмарами. Росить весняний дощик. Асфальтовими шляхами й дорогами мчать авта й автобуси до Тарасівки, затишного кутка української землі у Великій Британії. Спішать дивізійні ветерани, так, як колись спішили на фронтіві позиції.

Пригадуєте, побратими, як радісно вітала нас батьківщина, як червоніли червоними маками пшеничні поля, як радісно сяяло сонце з голубого неба, як мавив до себе, а водночас і тривожив гуркіт близького фронту.

З потородою ми гляділи на втікаючих німців. Ворог наступав і наші сотні вступили в бій. Друга сотня 30 полку вже відбивала ворожий

наступ. Третя сотня сот. Богдана Підгайного розгортала успішний протинаступ. Гупали пранатомети, ригали вогнем гармати батареї сот. Палієнка. Просувалися на вихідні позиції фюзілери.

Хилиться до обрію липневе сонце та поволі зникає. Настає вечір, а там і ніч. Ущухає бій. За бойовими позиціями рухається постачання, польові кухні, ідуть підводи з раненими, виростають стрілецькі могилки з дерев'яними хрестами.

Бойовою славою вкриваються оборонці Олеська, Підгірців, Підлися, Майдану, Княжого...

А далі й кривавий прорив.

Це було 35 років тому...

Сьогодні, 6 травня 1979 року, ми згадуємо ці героїчні дні та складаємо глибокий поклін нашим побратимам, що полягли на брідських полях за волю України.

Набожним мелодійним «Благословення Господне...» починає Святу Літургію кол. дивізійник всч. о. крилошанин Микола Матичак. Сумовитим відлунням несеться спів Панахиди і «Вічної пам'яті».

«...Вони поклали своє життя за друзів своїх, — говорить о. крилошанин. — З ім'ям Христа в серцях, з гарячою любов'ю до Батьківщини, вони відважно гляділи смерті у вічі. Кров'ю і залізом писали свій заповіт прядучим поколінням».

Концертову частину свята відкрив вступним словом поб. Петро Кіщук, голова Округи ОБВУ й організаційний референт Головної Управи ОБВУ, а пропрямом керував поб. Володимир Нагайло, член Гол. Управи ОБВУ.

У добре опрацьованому рефераті побр. Мар'ян Д. Гайва, член Головної Управи ОБВУ переніс присутніх думками в так ще свіжу, але водночас уже легко притрушену серпанком забуття історію І УД УНА.

Репрезентативний хор СУБ «Гомін» з Манчестеру під диригентурою маестра Ярослава Бабуняка проспівав декілька вояцьких, стрілецьких і повстанських пісень, належно підібраних до програми цього свята.

Струнна оркестра «Верховина» Дарбівського Осередку СУМ під диригуванням п. Й. Купранця відіграла різні стрілецькі, повстанські та народні мелодії. Деклямували «Ворцям Героям» ст. пластова юначка Н. Онуфрик і «Товаришеві з-під Бродів» побр. Анатолій Кривонос.

Заключне слово виголосив побр. Михайло Татарчук, голова Округи ОБВУ — Лінколншір, а свято закінчено грімким проспіванням національного славня.

М. М.

СВЯТО ГЕРОІВ У НОТТІНГАМІ

Рік-річно у місяцях травні-червні ми віддаємо пошану нашим великим героям, які в боротьбі за волю і долю українського народу, за його державну самостійність і незалежність у різних історичних періодах, могутнім злетом залінули перед вітвар Найвищого Законодавця здати Йому звіт, як вони сповнили Його закон любови.

Завдяки старанням Управи Відділу ОБВУ та Осередку СУМ у Ноттінгемі влаштовано в неділю, 27 травня цього року, святкову академію для вшанування славної пам'яті поляглих Героїв і Героїнь України, які на протязі 1000 літ нашого національного буття клали своє життя на жертвовник боротьби за волю й державу.

Святкову академію започатковано о годині 6.15 увечері, в просторій залі українського громадського дому СУБ — в українському культурному центрі ноттінгемської громади.

Святковий Сумівський Апелъ Поляглим перевів дружинник СУМ М. Добровський, булавний місцевого Осередку СУМ. Під час салюту поляглим Героям прапороносці — три старші юнаки — Євген Куриляк, Маркіян Стасів і Тарас Мороз, похилили прапори (військовий, сумівський і революційний), віддаючи честь і пошану поляглим борцям і воїнам за волю України. В тому часі двоє молодших сумівців юнак Богдан Бараняк і юначка Наталка Курляк поклали китиці живих квітів на символічну могилу. На тій могилі з березовим хрестом були симетрично розложені — стрілецька мазепинка, дві шаблі та вінок з лаврових листків. У тому часі старша юначка СУМ Ірена Гуменюк відчитала Святочний Сумівський Наказ, а відтак старша юначка Галина Яечник, виконала деклямацію Богдана Лепкого «Спить хлопці спить». Сцена була відповідно, по святочному вдекорована.

Святкову доповідь виголосив побратим Митрон Гайвовий. Шановний доповідач у своїй глибоко обдуманій півгодинній промові навів багато історичних фактів, які мали місце на протязі 1000 літ нашого буття, та зацитував декілька фраз Валентина Мороза.

З деклямаціями виступали збірно старші юнаки Михайло і Тарас Сухоручки — «В єдності сила», а молодший юнак Степан Дутчин — «Не згас вогонь до вільности і слави».

Останнім був виступ чоловічого хору ім. Миколи Лисенка під диригентурою маестра Остапа Діонізія Пицка, що проспівав дві пісні: «Слава Героям» та «Коли ви вмирали, вам дзвони не грали».

Відспівання українського національного славня закінчено цю вдалу під кожним оглядом святкову академію.

Другу частину свята, присвячену Героям і Героїням України, розпочав всч. о. крилошанин М. Матичак Марійським Молебнем, а відтак відпрэвиз Панахиду за спокій душ усіх Героїв різних часів і різних поколінь, закликаючи вірних долучитися своїми молитвами за спокій душ усіх, що життя своє поклали в боротьбі проти відвічних ворогів України.

З черги отець крилошанин проказав три молитви: молитву за український народ, молитву за прославу Слуги Божого митрополита Андрея, молитву за покликання добрих священиків і виголосив релігійно-національну патріотичну доповідь.

Під кінець святкової академії голова Відділу ОБВУ побр. Д. Плешкан, в імені місцевих братніх установ, в імені численно зібраної аудиторії і від себе особисто, висловив щиру подяку всч. о. крил. М. Матичакові, за його великий душпастирський труд, виконавцям святочної про-

грами за їхню працю, а звертаючись до багаточисленної святочної громади висловив слова подяки за численну участь у наших травневих святкуваннях у Ноттінгхамі.

Цю другу релігійну частину свята закінчено проспіванням всенародньої молитви «Боже, вислужай благання».

М. В. Гуменний

ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В МАНСФІЛДІ

У неділю, 29 квітня ц. р., о год. 4.00 пополудні, відбулись у залі Мансфілдського Відділу СУБ річні Загальні Збори Відділу ОБВУ, що їх відкрив уступаючий голова Відділу побр. В. Филипович, а всі присутні зшанували однохвилинною мовчанкою пам'ять померлих членів місцевого Відділу. Президія Зборів працювала в такому складі: побр. Ю. Олексюк — голова і побр. І. Когут — секретар. До Почесної Президії Зборів був запрошений представник Головної Управи ОБВУ побр. Андрій Гавірко та представники місцевих громадських організацій.

Збори заслухали звітів з діяльності, а також і фінансово-господарський звіт, обговорили звіти та уділили абсолюторію уступаючій Управі

Відділу, обрали нову Управу, що її очолив повноно побр. В. Филипович. До Управи обрано побр.: І. Когута і Д. Микуляка. Контрольну Комісію очолив побр. Ю. Олексюк, а членами Комісії були обрані — побр. М. Янківський і І. Гіль.

Побр. Андрій Гавірко привітавши Загальні Збори від Головної Управи ОБВУ, навітлив дуже широко завдання ОБВУ, вказуючи на актуальні важливі справи та намічені пляни Головної Управи, а після їхнього зreferування порядком загальної інформації, побажав вибраній Управі Відділу багато успіхів у її праці в діловому році.

Учасник Зборів

ПОБРАТИМСЬКА ЗУСТРІЧ

Заходами Головної Управи Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії, а головню її Організаційного Референта, побр. Петра Кіщука, відбулась у суботу, 19 травня ц. р., в м. Лестері, в приміщеннях місцевого Відділу СУБ перша щорічна Побратимська Зустріч ОБВУ. Її відкрив побр. Петро Кіщук, о годині 5.00 пополудні, вітаючи гостей: заступника голови ОБВУ сот. Івана К. Гвоздика з дружиною, ген. секретаря ОБВУ д-ра Святомира М. Фостуна, побр. Володимира Натайла з дружиною та побр. Андрія Гавірка — членів Головної Управи ОБВУ, а також і Голів Округ — побр. Василя Гуменюка з Бедфорду та побр. Пригорія Трухана з Глостеру. Організаційний Референт Головної Управи привітав також членів Управ Відділів ОБВУ та українське кол. воєцтво, яке прибуло численно на цю Побратимську Зустріч, що нею проводив побр. Володимир Нагайло. На початку обіду заступник голови ОБВУ сот. Іван К. Гвоздик підніс тост за українське воєцтво — членство ОБВУ, Його Блаженство Патріярха Йосифа І та Валентина Мороза, а всі присутні проспівали їм прімке многоліття.

Святкове слово в часі Зустрічі виголосив ген. секретар ОБВУ д-р Святомир М. Фостун, наголосуючи, що ця Побратимська Зустріч відбу-

вається під кличем відзначування цього року 30 роковин існування і безперерійної діяльності Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії. Він схарактеризував багатогранну діяльність ОБВУ, його здобутки та осяги продовж 30 років і закликав усе членство працювати й далі для добра й розвитку своєї комбатантської організації, вказуючи, що всіх колишніх українських вояків, а зокрема членів ОБВУ й далі зобов'язує воєцька присяга на вірність Україні й українській нації.

У програмі Побратимської Зустрічі був також виступ вокальної групи «Чабан» з Бадфорду під керівництвом п. Ярослава Шутки. Ця група виступала в розривковій частині Зустрічі з майже новим репертуаром розвагового характеру, проспівавши на початку три пісні: «Ой по горі, по горі» (в'язанка), «Ой на горі, на горі» і «На бережку ставка», а в другій: «Ой дівчино, рибчино», «Ой дівчино шумить гай» та «Пирог».

Після закінчення обіду та подяки, що її склав побр. Петро Кіщук, відбулась танцювальна забава, до якої пригравала молодеча оркестра «Ясени» з Рагбі й всі учасники забавлялися весело до пізньої ночі.

Учасник

НА СЛІДАХ ВОЯЦЬКОГО МИНУЛОГО

Уже від років Управа Братства кол. вояків І УД УНА в Західній Німеччині, організує щороку в травні поїздки до південної Стирії, Австрія, на воєнні цвинтарі, щоб віддати покліни побратимам, які полягли там у боях з більшовиками на весні 1945 року.

В минулих кількох роках такі щорічні поїздки влаштувала також і Головна Управа ОБВУ. Цього року, з уваги на нагромадження різних важливих імпрез, а теж і праці Головної Управи, вона вирішила, щоб не організувати такої групової, більшої поїздки до Австрії, а вислати туди тільки представника, автора цих рядків, що сповняє обов'язки референта опіки вояцькими могилами.

До всім нам, кол. воякам, відомого, старовинного міста Грацу я приїхав у понеділок, 21 травня ц. р. Місто все потопало у весняній зелені й квітах. У Грацу похоронений бл. п. дивізійний капелян о. М. Ковалюк. У вівторок я відвідав центрально австрійського Чорного Хреста, організацію, що опікується воєнними цвинтарями та в зустрічі з віце-президентом п. Сеп. Тойшлером і другими нашими приятелями передав їм привітання від Головної Управи ОБВУ. При тій нагоді я познайомився також із представниками австрійського комбатантського життя в Грацу та відчув їхнє дружнє відношення до нас, українців.

У середу, 23 травня я виїхав до міста Ст. Вайт, де відбув зустріч з посадником міста інж. Фрідрихом Вальте, з архітектором міської ради Гертом Фердіно та представником адміністрації цвинтарів п. Едвардом Лянґмаером. У часі цієї зустрічі ми обговорили всі питання зв'язані з пропам'ятною плитою на цвинтарі в Ст. Вайт. Того ж дня я відвідав також фірму, яка мала б спорудити пропам'ятну плиту. У надвечер'я я приїхав до Фельдбаху, куди вже почали прибувати наші побратими із Західньої Німеччини.

Був чудовий весняний вечір і мене захоплювала краса довкілля, хоча коли глянув на воєнний цвинтар на душу налягав сум і згадка про минуле. Здається, що так недавно, а це вже 34 роки проминуло з того часу, коли І УД УНА воювала тут на фронті, й наші молоді вояки клали своє життя...

У п'ятницю, 25 травня, погідну днину, ранком

виїхала в дорогу ціла наша колона — 14 авт до місцевостей: Ст. Штефан, Інас, Бірнбавм, Трайтмансдорф, Бад Гляйхенберг, у яких на воєнних цвинтарях похоронені наші побратими. Всюди всч. о. Олександр Дзерович відправляв Панахиди. Другого дня, в суботу, я відвідав посадника міста Фельдбаху п. Альойза Гармтодта, який передав привітання Головній Управі ОБВУ та заявив, що коли наступного року, тобто 1980 наша група прибуде до Фельдбаху, він улаштує для неї прийняття в міській управі.

Того ж дня після обіду всч. о. О. Дзерович відправив Панахиду на воєнному цвинтарі, і там ми склали вінки, а о год. 4.00 пополуноді наша група разом з австрійськими спадунами поклала вінки у стіп пам'ятника австрійським спадунам. О год. 6.00 увечері всч. о. О. Дзерович відправив у місцевій церкві Св. Літургію. Співав гармонійно вояцький хор, підкріплений прибувшими побратимами з Грацу, Відня та інших місцевостей. На воєнних цвинтарях промовляли всч. о. О. Дзерович, побр. Роман Дебрицький, голова Крайової Управи Братства кол. вояків І УД УНА в Західній Німеччині й автор цих рядків, як представник Головної Управи ОБВУ.

Після Богослуження відбулась побратимська зустріч українських і австрійських комбатантів. У часі зустрічі, яка відбулась в одному з найкращих ресторанів, виголосили промови і привіти: побр. Роман Дебрицький, автор цих рядків, голова товариства австрійських спадунів, посадник міста Фельдбаху та друзі. Зустріч пройшла в дуже дружній, веселій атмосфері.

У неділю, по обіді, я в товаристві побр. В. Душинського, його дружини та побр. Романа Дебрицького вибрався оглянути колишні становища четвертого див. тяжкої артилерії у районі Нальдау, Зац. Ідучи дослівно стежкою бойових позицій, мені стояло перед очима фронтове пережиття, все те, що відбувалось 34 роки тому на цій мальовничій своїм краєвидом землі.

Проминуть роки, десятки років. Про нас мало може й згадуватимуть. Але ніхто з істориків не збуде мовчанкою нашої боротьби, боротьби тих, які пішли слідами покоління, що піднімало в лузі червону калину.

А. Гавірко

У ГЛОСТЕРІ ВІДЗНАЧЕНО РІЧНИЦЮ АКТУ 30 ЧЕРВНЯ

З ініціативи Управи Відділу ОБВУ в Глостері, відзначено в тій громаді роковини Акту 30 червня 1941 року. Святкову імпрезу відкрив п. Василь Мартинюк культурно-освітній референт, виголосивши святкове слово по-англійському для запрошених гостей, а добре опрацьовану доповідь по-українському виголосив п. Іван Мазирик, розглянувши в ній змагання ОУН за волю України, та навітливши, як дійшло до

проголошення Акту відновлення української державности в 1941 році і боротьбу ОУН з нацистськими наїзниками і більшовицькою Москвою. Закінчуючи свою доповідь він побажав кріпкого здоров'я і многоліття кол. прем'єрові України дост. Я. Стецькові, Блаж. Патріярхові Йосифові І, Блаж. Митрополитові Мстиславові й Валентину Морозові. Від ОУЖ промовляла п-ні Стефанія Шкварчук.

Друга частина цієї святкової імпрези мала характер Побратимської Зустрічі з прийняттям, у часі якого п. Василь Мартинюк підніс тост у пошану дост. Я. Стецька, Герархів наших Цер-

ков і Валентина Мороза, а всі присутні проспівали їм прімке многоліття. Після прийняття відбулась танцювальна забава.

В. Косилович

ЕДІНБУРГ ВІДЗНАЧИВ 35-ЛІТТЯ БРІДСЬКОГО БОЮ

В липні цього року проминуло 35 років із часу коли на брідських полях поклали своє життя тисячі українських вояків. У боротьбі з переважаним ворогом згинули ветерани Визвольних Змагань, воїни УГА, армії УНР і молоді вояки народжені в буревійних роках й виховані на традиціях героїчної боротьби українського воляцтва, що зміст свого життя вбачали у здійсненні заповіту сл. пам. полк. Євгена Коновальця. Вони, вояки І УД, віддали своє життя за волю України, скрививши густо своєю кров'ю брідські поля та закарбували на сторінках визвольної боротьби української нації ще одну дату збройної боротьби проти московської імперії.

Згадані 35 роковини брідського бою відзначило членство ОБВУ й українське громадянство в неділю, 22 липня. В місцевій українській церкві була відправлена Панахида за поляглих воїнів під Бродами, а Святочні Сходини відбулись у місцевому Українському Громадському Домі. Їх відкрив коротким вступним словом побр. Олекса Дем'янчук голова Округи ОБВУ —

Шотляндія, проголосивши вшанування поляглих однохвилинною мовчанкою. Змістовний реферат про брідський бій виголосив побр. Є. Шешин, голова місцевого Відділу ОБВУ. Деклямували: Люба Наконечна — вірш Т. Кримського «До Тебе Боже», юначка СУМ Ліда Лестюк — «Ви кров'ю писали Бродів ім'я» і юначка СУМ Анна Наконечна — вірш М. Вереса «Товаришеві з-під Бродів». Дівочий хор місцевого Осередку СУМ під диригентурою подр. Наталки Настюк проспівав дві пісні: «Степом, степом» і «Люди прекрасні». Зворушливим був апель поляглим «Нехай славляться їхні діла», що його виконали побратими: О. Дем'янчук, Є. Шешин і М. Березовський. Святочні Сходини закінчено національним славнем.

Для належного відзначення 35 роковин брідського бою проголошено збірку серед учасників Сходин. Зібрано £27.10 і з цієї збірки призначено £20.00 на пам'ятник у Тарасівці, що його спорудило ОБВУ, а £7.10 на харитативну діяльність місцевого Відділу ОБВУ.

Учасник

ВІДКРИТТЯ І ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА В ТАРАСІВЦІ

Думка про те, щоб у Великій Британії, цій гостинній країні, в якій проживає українська організована промада, спорудити пам'ятник поляглим за волю України, знайшла прихильний відгук у Головній Управі Об'єднання Бувших Вояків Українців, яка і почала розглядати серйозно можливість та форми реалізації такої думки. Були різні пропозиції, проекти та погляди щодо вибору місця, і остаточно прийнято настанову, що найдогіднішим місцем є таки сумівська оселя Тарасівка, з увати на її положення, доїзд та українську власність тієї оселі. Розглядала Головна Управа також довго різні проекти самого пам'ятника, прийнявши врешті рішення, що пам'ятник має бути символічним поєднанням козацько-стрілецької могили, що підкреслюватиме традиційну воляцькість і переємність української зброї та буде споруджений у пам'ять усіх поляглих за волю України в усіх періодах історичного буття української нації. У таких аспектах загальної настанови Головної Управи ОБВУ і діяла окрема комісія побудови пам'ятника в складі: побр. Михайло Захарчук — голова, а члени: пор. Богдан Микитин, пор. Нестор Мулька, побр. Петро Кіщук і побр. Андрій Гавірко. Крайова Управа Спілки Української Молоді, як правний власник оселі Тарасів-

ка погодилась відступити для пам'ятника невелику площу, виглядом неформального трикутника на правах довготривалого, безплатного винайму «лендлізу» з правом доїзду та інших гарантій для ОБВУ.

Спорудити пам'ятник погодились українці-будівники — шп. І. Іванцюра і О. Данкович з Ноттінгтаму, котрі й закінчили побудову з початком серпня ц. р. В останньому тижні роботи цікавився на місці її перебігом побр. Михайло Гринюк, і допомагав у полагоджуванні різних справ, а теж і у підготові відкриття і посвячення пам'ятника, що було намічене на неділю 5 серпня ц. р. Допомогали також у закінченні різних додаткових праць побр. Петро Кіщук, орган. референт ПУ і побр. Михайло Татарчук голова Округи ОБВУ Лінколншир.

Уже зранку в неділю, 5 серпня почало прибувати до Тарасівки громадянство власними автомашинами й автобусами. Коло пам'ятника велися останні приготування до врочистості. В полудневих годинах спортову площу оселі заповнили автомашини й автобуси, а довкола пам'ятника зібралися приблизно три тисячі громадянства. В середині, біля пам'ятника стали численні почоти з прапорами з Відділів ОБВУ: Волвергемптон, Аштон, Рочдейл, Манчестер-

ру, Скандорпу, Стокпорту, Бері, Пітерборо, Ковентрі, Брандфорду, Аннану, Олдгаму, Бедфорду, Болтону, Ноттінгаму, Дарбі і Лідсу. Були також почоти з прапорами з Гуртків ОУЖ. Перед початком урочистості прибула з прапором численна делегація Пласту на чолі з головою п-ні О. Парашак. Делегація прибула прямо

д-р Іван Музичка, Вкінці Служби Божої прибувають всч. о. протопресвітер Сильвестер Богатирець — капелян ОбВУ від УАПЦ, всч. о. крил. Микола Матичак і всч. о. Григорій Лазієнко, що їх вітає після Богослуження всч. о. митрат д-р Іван Музичка. Всі священники стають спільно до посвячення пам'ятника, що його від-

Могила-пам'ятник поляглим за волю України.

з пластового табору Верховина у Валії. Сумівська молодь, яка почала своє таборуння (другий табір) прибула також із прапорами. Попереду прапороносних почотів стали в рядах члени керівних органів ОбВУ й представники та репрезентанти українських центральних і крайових установ та організацій.

Точно о год. 2.00 пополудні лунає команда: Струнко! До звіту голові ОбВУ направо й ліво глянь! — і комендант свята побр. Володимир Лесюк зголошує голові ОбВУ пор. Богданові Микитину, що все готове до врочистості. Почесні почоти підносять прапори на щоглах: національний і ОбВУ й звучить врочисто: «Ще не вмерла Україна».

Опісля всч. о. митрат д-р Іван Музичка і всч. о. д-р Рафаїл Турконяк правлять урочисту польову Службу Божу, до якої співають дяки та курсанти даяківського курсу, що саме відбувся в тому часі в Лондоні. Релігійні торжественності надають також церковні хоругви з церков обидвох парафій ПУКЦ і УАПЦ у Дарбі. Глибокоповчальну й патріотичну проповідь пов'язану з врочистістю, виголошує всч. о. митрат

криває офіційно голова ОбВУ пор. Богдан Микитин в асисті ген. секретаря ОбВУ д-ра Святомира М. Фостуна і побр. Петра Кіщука орган. референта ГУ та проголошує офіційно пам'ятник відкритим.

З черги всч. о. протопресвітер Сильвестер Богатирець й всч. о. митрат д-р Іван Музичка посвячують пам'ятник, а відтак усі отці правлять спільну Панахиду за поляглих за волю України. В часі Панахиди всч. о. протопресвітер виголошує проповідь глибокопатріотичного змісту. Після Панахиди голова ОбВУ в асисті сумівця і пластуна складає перший вінок у стіл хреста. За ним черговий вінок складають від українських ветеранів різних формацій, українські громадські діячі — п. Василь Вабицький, дир. Іван Равлюк та інж. Микола Шупляк. Складають вінки: Крайова Управа Спілки Української Молоді (голова д. Ярослав Рутковський в асисті сумівців), Крайова Пластова Старшина (голова п-ні О. Парашак в асисті пластунів), Головна Управа Організації Українських Жінок (голова — п-ні Анастасія Остап'юк в асисті членок ГУ ОУЖ), Управа Спілки Укра-

**Комендант свята побр. Володимир Лесюк, звітує голові ОБВУ
пор. Богданові Микитиному.**

**Голова ОБВУ пор. Богдан Микитин відкриває пам'ятник у асисті
ген. секретаря ОБВУ д-ра Святомира М. Фостуна й організаційного
референта ГУ побр. Петра Кіщука.**

Всч. о. протопресвітер Сильвестер Богатирець і всч. о. митрат д-р Іван Музичка посвячують пам'ятник.

Священики наших Церков правлять Панахиду за полеглих за волю України. Зліва направо: всч. о. крил. Микола Матичак, всч. о. Григорій Лазієнко, всч. о. митрат, д-р Іван Музичка, всч. о. протопресвітер Сильвестер Богатирець і всч. о. д-р Рафаїл Турконяк.

ПОБРАТИМСЬКА ЗУСТРІЧ ОБВУ В НОТТІНГГАМІ

Заходами Управи Відділу ОБВУ в Ноттінггамі відбулась у неділю, 26 серпня ц. р. велика, місцева Побратимська Зустріч.

На прикрашеній сцені красувався комбатантський прапор ОБВУ, а по правій стороні великий напис: Вітаємо учасників Побратимської Зустрічі!

Програма Побратимської Зустрічі складалася з двох частин — прийняття і танцювальної забави.

Святкову імпрезу відкрив о год. 4.30 пополудні побр. М. Гуменюк — культурно-освітній референт Відділу ОБВУ і господар Побратимської Зустрічі, вітаючи в імені Управи Відділу численно зібраних присутніх, і виголосив коротке слово, а потім попрохав побр. Дмитра Плешка на голову місцевого Відділу ОБВУ до слова й тосту за український народ, а при тому всі присутні проспівали гімнеке багатоліття.

На врочисту Побратимську Зустріч прибули гості зі сусідніх громад. Усні привіти висловили представники українського організованого життя в Ноттінггамі. Були також письмові привітання від побр. д-ра Святомира М. Фостуна, ген. секретаря ОБВУ та побр. інж. Петра Маслія з Скандорпу. Письмові привіти зачитав господар Побратимської Зустрічі.

В першій частині програми присутні мали

приємність прослухати молодого співака, п. Богдана Лесока, який проспівав у власному супроводі на гітарі п'ять пісень: «Там під лісом», «Вже вечір вечоріє», «Вечірній дзвін», «Ой, видно село» і «У трембітоньку затраю». Сумівське співоче тріо: Ірена Гуменюк, Віра Белецан і Леся Захарко проспівали одну пісню «Мені ворожка ворожила». Сумівський дует: Федір Курляк і Леся Захарко виконали три пісні: «Дивлюсь я на небо», «Ой, на горі, два дуби» і «Стоїть дівча над бистрою водою».

На закінчення Побратимської Зустрічі голова Відділу ОБВУ побр. Д. Плешкан висловив щире подяку всім виконавцям програми та всім присутнім, а особливо подякував паням — господиням Катерині Бих і Наталці Кривій за приготування прийняття та всім тим, хто допомагав у підготовці вдалої під кожним оглядом Зустрічі.

Після закінчення прийняття відбулася товариська танцювальна забава, до якої пригравала оркестра Осередку СУМ з Дарбі під керівництвом дружинника Осипа Куприянця. У прийнятті й забаві взяли участь понад 280 учасників, у тсму багато молоді. Побратимська Зустріч відбулася в дружній атмосфері і закінчилася о год. 12.00 ночі.

М. В. Гуменний

Управа Відділу ОБВУ в Ноттінггамі (1979 р.) з перехідною чашею ОБВУ.

ПАРАДА ВЕТЕРАНІВ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В БОЛТОНІ

Асоціація Британських Ветеранів першої світової війни (ФАІТ), влаштувала 15 вересня церемонію зложення вінків перед пам'ятником Незнаного Вояка, на котру запрошено також представників місцевого Відділу ОБВУ. Наш Відділ репрезентували побр. І. Павкнер, Г. Шивоварчук і О. Я. Боднар. Прапороносцем був побр. Г. Шивоварчук.

В поході до пам'ятника взяли участь: 65 колишніх вояків з першої світової війни, віком від 82 до 94 років життя, місцева частина кадетів, британські комбатантські організації, та частина місцевого артилерійського батальйону з гарматою.

Вінок від Відділу ОБВУ зложив пор. О. Я. Боднар, а відтак усіх ветеранів першої світової війни та по одному представникові від комбатантських організацій запрошено до зустрічі з посадником міста п-ні Бетти Гамер і на каву.

Після представлення представників комбатантських установ, п-ні Гамер попросила їх до короткого слова. Від української репрезентації говорив пор. О. Я. Боднар, який між іншим сказав, що «Після розчленування української держави по першій світовій війні, й припечатання окупації українських земель Радою Амбасадорів у 1923 році, нам, українцям, осталося тільки священне право, як і всім поневоленим народам, стати на шлях боротьби за демократичну справедливість на нашій землі. За реалізацію нашої державної незалежності, ми боролись у другій світовій війні всіма доступними шляхами проти нашого найгрізнішого ворога — комуністичної Росії. Якщо ми йшли з німцями проти вашого тодішнього союзника, який тепер

є одиноким ворогом вільного світу, то тільки під умовою, що український вояк, не буде боротися проти західних альянтів. Ті, які хотіли б ссудити наш крок, повинні б пам'ятати, що ворог вашого ворога не був та не є нашим приятелем. Тепер ви вже маєте доволі доказів, що ваш союзник ССРСР у другій світовій війні, це грізна загроза не тільки нам, українцям, але також грізна небезпека демократичним основам вільного життя вашої країни. Німецький фашизм був формою знищення людської гідності і свободи націй включно з українською нацією, але далеко нищивнішою була, є і буде комуністична система, котра готує загибелю вільному світові».

Слово представника ОБВУ, присутні привітали рясними оплесками, а посадниця сказала: «Незважаючи що я жінка, але я знаю, що така рішена нація як українці, вкінці здобуде свою незалежність».

Після офіційної частини відбулося прийняття в готелі на яке був запрошений теж репрезентант ОБВУ.

В заключенні я хотів би підкреслити, що ті ветерани першої світової війни, що прибули на церемонію складення вінків з околиці Манчестеру, могли б своєю солідарністю вшанування пам'яті поляглих на побовищах першої світової війни, послужити прикладом багатьом нашим українським колишнім воякам, що стали, чи стають пасивними до діяльності ОБВУ, та забувають про комбатантську солідарність і дружбу.

О. Грізний

ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ ВІДДІЛУ ОБВУ В ЕДІНБУРЗІ

Субота, першого вересня ц. р., була важливим днем для кол. українських вояків в Едінбурзі, тому, що того дня відбулась у тому ж місті Окружна Конференція ОБВУ, вручення перехідної чаші Відділові ОБВУ в Едінбурзі та інформативна доповідь побр. Петра Кіщука, організаційного референта ГУ ОБВУ.

Окружна Конференція почалась о год. 3.00 пополудні в приміщенні місцевого Відділу СУБ, з участю представників Відділів ОБВУ з Едінбургу, Данді, Аннану, Карлаю та представників української громади в Глязгові.

Окружну Конференцію відкрив побр. Олекса Дем'янчук голова Округи, вітаючи представника Головної Управи ОБВУ побр. П. Кіщука та всіх присутніх, і після затвердження порядку нарад Конференції побр. П. Кіщук реферував доволі широко всі ділові організаційні справи, що в їхньому обговоренні взяли участь майже всі присутні. Були обговорені теж питання ді-

яльності Округи ОБВУ — Шотляндія. Після вичерпання всіх ділових справ і конференційного порядку нарад, голова Округи побр. О. Дем'янчук подякувавши побр. Петрові Кіщуку та всім учасникам за ділову участь, заклав Окружну Конференцію, яка й закінчилась о год. 5.30 пополудні проспіванням національного славня.

Після перерви в залі В-лу СУБ, з участю численного громадянства голова Округи побр. О. Дем'янчук відкрив інформативні сходи, а шан. гостя побр. П. Кіщука привітав голова Едінбурзького В-лу ОБВУ побр. Є. Стешин та попросив його до слова, після якого побр. Петро Кіщук уручив Едінбурзькому Відділові ОБВУ перехідну чашу ОБВУ, що була призначена цьому Відділові за його прикладну працю в цій діловій каденції. Після вручення чаші побр. П. Кіщук виголосив інформативну доповідь про діяльність ОБВУ, відмітивши, що цього року сповняється 30 років з часу постанови ОБВУ.

ну й на вічну пам'ять усім поляглим за волю України. Таку пропозицію підтримали радо тодішній голова ОБВУ побр. хор. інж. Теодор І. Кудлик та члени Головної Управи й з того часу почалися заходи для реалізації тієї справи. Блаженніший Патріярх Йосиф дозволив умурувати задану таблицю у крипті храму св. Софії, й самий визначив відповідне місце для неї, поінформувавши про це голову ОБВУ хор. інж. Т. І. Кудлика при нагоді його побуту в Римі. В між часі велися переговори з ГУ Братства І УД УНА й Управою Братства «Броди — Лев» про їхню спільну співучасть у здійсненню запланованого діла й коли вони погодилися, мистець Ростислав Глукко виготовив проект пропам'ятної таблиці, а саму таблицю в мармурі по-мистецькому зробила італійська фірма в Римі. Водночас на прохання Головної Управи ОБВУ всч. о. митрат д-р Іван Музичка, займався на місці в Римі всіма справами, пов'язаними зі спорудженням таблиці та підготовки до її врочистого посвячення.

Ця врочистість відбулась у часі ювілейних святкувань 40-річчя єпископської хіротонії Блаженнішого Патріярха й в 10-річчя посвячення храму св. Софії, тобто в четвер, 20 вересня 1979 року. Один із учасників згаданої врочистості побр. Ф. Стасів ось так описує своє враження:

«У крипті храму св. Софії у Римі спочили вже перенесені туди тлінні останки покійного митрополита Йосифа Сембратовича, Архипастиря скитальців бл. пам. архієпископа Івана

Бучка та ще кількох визначних діячів українського церковного і наукового світу. На стінах крипти видніють скромні таблички в пам'ять жертвам концтабору в Майданку, в пам'ять і пошану воїнам УПА, воїкам з-під Бродів, жертвам московського терору та сибірської каторги. Між ними на видному місці красується пропам'ятна таблиця з написом:

На вічну пам'ять поляглим у боротьбі за волю України.

ОБВУ Вел. Британія
Братство І УД УНА
Братство «Броди — Лев»

Пополудні в четвер, 20 вересня 1979 р., в крипті зібралось численно українське громадянство, воляцтво, а при невеликому престолі, що стояв перед таблицею по обидвох боках стояли почесна стійка з представників українських комбатантських організацій: голова ОБВУ побр. пор. Богдан Микитин, голова Братства І УД УНА в діяспорі побр. д-р Роман Дrajньовський, почесний голова ОБВУ побр. хор. інж. Теодор І. Кудлик, голова Крайової Управи Братства І УД УНА в Західній Німеччині побр. Роман Дебрицький, орган. референт ГУ ОБВУ побр. хор. Петро Кішук, пор. Ярослав Тріска з Іспанії, побр. хор. М. Цолько і побр. А. Закревський — представники Братства «Броди — Лев».

Повагом увійшов у крипту Блаженніший Патріярх Йосиф у супроводі дякона й духовенства та почав відправляти Панахиду за всіх поляглих за волю України. Після відправлен-

Блаженніший Патріярх Йосиф І править Панахиду за всіх поляглих за волю України.

**Голова ОбВУ пор. Богдан Микитин, урчає Блаженнішому Патріархові
почесне відзначення — медалю.**

Блаженніший Патріарх показує присутнім грамоту почесного відзначення ОбВУ.

ня Панахиди він посвятив пропам'ятну таблицю та звернувся до вояків такими словами:

»Дорогі Брати — бувші вояки!

Ви скотили і бажаєи своїми похортами з

найвищий закон... І хай добро української нації — цей найвищий закон, буде й далі нашим життєвим, вояцьким дороговказом!», — закінчив своє святкове слово ген. секр. ОБВУ.

З черги виступив хор »Гомін« і проспівав три пісні: »Марширують вже повстанці« — пісня УПА, »Вже більше літ двісті« — арр. А. Гнатишина і »Вперед« — пісня УПА. Опісля святкове слово по-англійському виголосив д-р Любомир Мазур, насвітлюючи в ньому також діяльність ОБВУ, її багатогранність, здобутки та підкреслюючи роллю і значення ОБВУ, як української комбатантської організації в організованому житті української спільноти у В. Британії. Приємно було слухати слова молодої людини, яка еключилася активно в українське організоване життя, знає його проблеми, радіє осяганням, турбується труднощами й цинить надбання та здобутки старшого покоління, а не нехтує, чи їх недоцінює, як це часто зустрічаємо серед молоді.

Після святкового слова д-ра Любомира Мазура танцювальний ансамбль »Орлик« виконав два танці: »Гуцульське коло« і »Коломийку«, а потім побр. Андрій Гавірко, член Головної Управи ОБВУ, представив присутнім п. Вольфганга Гнавка та попросив його до слова. Гість висловив свою радість, що може бути учасником цього річного Крайового Вояцького З'їзду ОБВУ у В. Британії, розповів про працю Чорного Хреста, яка охопила також і впорядкування воєнних цвинтарів на яких похоронені полягли Дивізійники, й в їхню пам'ять він разом з головою ОБВУ засвітили велику свічу, що її він привіз зі собою, і яка горіла до кінця офіційно-концертної частини З'їзду. Закінчивши своє слово: »Слава Україні!« по-українському, гість зібрав грімкі оплески присутніх, за його дружне, вояцьке слово.

Після виступу п. Вольфганга Гнавка, відбулась нагорода почесним відзначенням — медалями ОБВУ, заслужених діячів ОБВУ, котрі пропрацювали у своїх Відділах 15 і більше років. Перед їхнім відзначенням, були вручені медалі ОБВУ всч. о. протопресвітерів С. Богатирцеві за його довголітнє капелянство в ОБВУ, а теж і п. Вольфгангові Гнавкові за його особливу турботу й піклування могилами поляглих вояків І УД УНА в Австрії. Церемонія вручення медалів була доволі врочиста. Голова ОБВУ вручував медалі, що їх тримав на оксамитній подушечці побр. Петро Кішук, довголітній і заслужений організаційний референт ГУ ОБВУ, а ген. секретар уручував грамоти. На цього річному Крайовому Вояцькому З'їзді були нагороджені медалями ОБВУ такі діяльні з довголітнім стажем своєї праці в ОБВУ, члени: побр. Іван Овчарик, побр. Зенон Гайовський, добр. Михайло Лихолат, усі з Манчестеру побр. Петро Прокопів з Олджам, побр.

(Пс. 145, 10-12). Амінь».

Слухаючи ці зворушливі слова Патріярха, в очах багатьох заблестіли сльози. Не одному кол. воякові станули в тій хвилині перед очима життєрадісні молоді вояки, що впали в бо-

Танцями »Залицянка«, та як завжди браурним »Гопаком« закінчив свої виступи танцювальний ансамбль »Орлик« у цій частині З'їзду, зібравши бурхливі оплески, а на сцену виїшов побр. сотник Іван К. Гвоздик і зачитав резолюції З'їзду, що були прийняті грімкими оплесками. Закінчуючи офіційно-концертну частину З'їзду, хор »Гомін« проспівав такі пісні: »Гей браття опришки« — слова Д. Устияновича, муз. Е. Козака, »Викопав я криниченьку«, арр. О. Кошиця і »Ой, сів кіс на покіс« — арр. А. Гнатишина. Щиру подяку всім учасникам багатої і мистецької концертної частини З'їзду висловив побр. Володимир Нагайло, дякуючи водночас усім іншим учасникам програми, доповідачам, як також представникам установ і організацій та численній публіці, яка прибула на концерт, що його закінчено проспіванням українського й англійського національних гимнів.

З черги побр. Володимир Нагайло розпорядив про підготову залі до другої частини З'їзду — великої танцювальної забави й заля почала порожніти. В тому часі перед початком забави відбулась у приміщеннях Манчестерського Відділу СУБ вечера, на яку були запрошені гості, представники установ і організацій, а також і представники, зокрема голови Відділів ОБВУ зі своїми дружинами. Друга частина З'їзду почалась у вечірніх годинах. До танців грала відома оркестра »Ясени« з Рабі. В між часі відбувалась реєстрація королев краси Відділів ОБВУ, що її проводив побр. Павло Гошко з Лестеру. До конкурсу станули такі королеви краси Відділів ОБВУ: п-на Леся Глушко з Пітерборо, п-на Марія Юцишин з Болтону, п-на Леся Гумен — Лідс, п-на Ганя Микосовська — Манчестер, п-на Наталка Марченко — Лестер, п-на Катруся Стецишин — Дарбі, п-на Марія Борушенко — Галіфакс, п-на Анна Ткачук — Діннінгтон-Шеффілд, п-на Галина Стадник — Брадфорд, п-на Рома Капустинська — Лондон, п-на Галина Юськів, п-на Марія Петришин — Олджам, п-на Оксана Бучок — Аштон і п-на Марія Ганкоюич — Ноттінггам.

Жюрі конкурсу працювало в складі: радник Степан Терлецький — голова, а члени — радн. Антін Тисячний, п. Ігор Лучка, д-р Любомир Мазур, п-ні Олександра Марків, п-ні Вікторія Дяківська-Мулька і м-р Марта Енкала й вибрало королевою краси ОБВУ на 1979-80 рр., п-ну Лесю Глушко з Пітерборо, першою княжною п-ну Марію Юцишин з Болтону, другою княжною п-ну Ганю Микосовську з Манчестеру. Вибраній королеві наклав корону голову ОБВУ під грімкі оплески публіки, а торшину королева праси п-на Ірина Нейлик, наклала їй шарфу. Букети квітів уручив королеві і княжним п. Вольфганг Гнавк а ген секретар

ночі. В між часі відбувся теж розграш льоте- рії, що його провів побр. М. Кіндрат, член Уп- рави Манчестерського Відділу ОБВУ. З'їзд за- крив побр. Єсгдан Головатий, голова Підготов-

ного Комітету З'їзду, подякувавши всім за та- ку численну участь у З'їзді та побажавши всім доброї подорожі додому.

Учасник З'їзду

СВЯТКОВЕ СЛОВО ГОЛОВИ ОБВУ НА ВІДКРИТТІ ПАМ'ЯТНИКА В ТАРАСІВЦІ

»Заквітчали дівчатонька стрілецьку могилу«, — співається в одній з відомих усім нам, стрілець- ких пісень, що оспівують один із періодів збройної боротьби нашого народу за усамотійнення України. Період, який не був випадковим, чи винятковим, а був послідовною тяглістю змагань української нації за свою волю і державність. На легенді цього періоду і героїчних чинах, тих, що «піднімали в лузі червону калину», молоде покоління творило новий епос збройної боротьби, стаючи під прапори УВО, ОУН і УПА. Й знову ж на героїзмі того покоління, виросло покоління сучасних нескоримих борців, котрі змагалися за права і волю нашої нації, хоча й не зі зброєю в руках.

Уся історія нашої батьківщини, від сивої давнини є горнилом на грані двох світів, у якому український воїн у древніх часах схищував свій меч із степовими ордами й шоломом пив воду з Дону. Безмежний степ виховував завзятих степових лицарів, що їх боялася горда Візантія, і які знали, що йдучи на криваву рать треба здобути перемогу, або полягти, а не посоромити землі руської. Цю лицарськість древніх воїнів Русі-України перейняло нове степове лицарство — коза- ки, які створивши військовий орден — Запорізьку Січ — дивували світ своїм героїзмом, своєю очайдушністю і безстрашністю. Вони наганяли жах на османську імперію своїми морськими похо- дами, громили армії могутньої тоді польської держави, встеляли московським трупом конотопські поля і безстрашно штурмували московські редути під Полтавою. Це було лицарство унікальне своєю характером у цілому світі.

Коли ж після вікової неволі Україна піднялась знову до вільного державного життя, в її обо- роні розгорнули прапори прапори збройної боротьби гідні нащадки мазепинців. Як відгриміли криваві бої, вони творили збройне підпілля, творили легенду Холодного Яру, формували СВУ, СУМ, УВО, ОУН, гинули у в'язничних підвалах розстрілювані катами з ЧЕКА, ГПУ, НКВД, вми- рали на шибеницях, коротали своє життя в московських і польських в'язницях, а коли ж уда- рили громи другої світової війни, українські воїни й патріоти знову піднялись до боротьби за визволення України.

Вони писали своєю кров'ю і своїми великими жертвами сторінки новітньої історії нашого на- роду в сучасному ХХ столітті. Вони самі, й їхні чини ставали легендою, і на тій легенді виростили нові пересемники визвольної боротьби української нації — нові нескоримі борці, котрі йдуть тепер свідомо на мучеництво, знаючи, що народ потребує нових апостолів великої Правди.

В сучасній Україні, в нашій Батьківщині, дівчата не квітчають могил, ані стрілецьких, ні ко- зацьких, бо їх розорюють і нищать московські окупанти, намагаючись затерти всякий слід геро- їчного минулого українського народу, того народу, який віками бореться, карається, але не ко- риться. Ворог руйнує не лише окремі могили, але й цілі цвинтарі. Такого дикунського варвар- ства не робить жодна нація у світі.

Але пам'ять про славних предків, про героїчні їхні чини живе й житиме серед народу. Цю пам'ять хочемо й ми, українські вояки, зберегти тут, у цій вільній країні, на цьому куснику нашої власної землі — оселі нашої сумівської молоді ми здвигнули цей пам'ятник — символічне по- однання козацько-стрілецької могили. Здвигнули ми його в пошану древнім княжим воям, воле-любним козакам, Українським Січовим Стрільцям, воякам, підстаршинам і старшинам армії Української Народної Республіки, Української Галицької Армії, Січовим Стрільцям, Гетьманським військам, українським півстанцям, патріотам з-під прапорів СВУ, СУМ, Карпатським Січовикам, Дружинам Українських Націоналістів, бойовикам УВО, членам і членкам ОУН, воїнам УПА, І УД УНА, всім українським воякам, котрі хоч і в чужій уніформі але з чистим українським серцем упали в бою за волю України та всім українським патріотам, котрі поклали своє життя за волю нашої Батьківщини, згинули замучені у в'язницях, концтаборах і на засланнях. Усім їм, відомих і невідомих, присвячуємо цей наш пам'ятник, бож вони віддали на вівтар вітчизни найбільший свій скарб — своє життя, за те, щоб жила українська нація, і щоб Україна була вільною державою.

Хай цей пам'ятник нагадає повсякчасно нам, і нашим молодим поколінням тих усіх, що у роз- квіті свого молодого, часто, ще юного життя, прощались з ним, віддаючи його у великій жертві.

Хай цей пам'ятник пригадає постійно нам, українським воякам, наш вояцький обов'язок — далі служити вірно своїй Батьківщині і своєму народові.

Вічна слава поляглим за волю України!

»І ОСЬ ІДЕМО В БОЮ ЖИТТЕВОМУ . . .«

У відзначення 50-річчя Організації Українських Націоналістів, що відбулось урочисто в Манчестері, Велика Британія, в неділю, 17 червня 1979 року, Головна Управа Об'єднання Бувших Вояків Українців нагородила почесним відзначенням — медалями ОБВУ дост. Ярослава Стецька — Голову Проводу ОУН за його довголітню працю, посвяту, терпіння і зусилля, а також нескоримого борця за права й волю українського народу — Валентина Мороза за його героїчну стійкість, безкомпромісову боротьбу р ворогом і нескоримість. Унаслідок дуже обмеженого часу при врученню медалів, голова ОБВУ побр. пор. Богдан Микитин, не мав змоги виголосити святкового слова з цієї нагоди й це його слово друкуємо нижче для документації.

* * *

Дорогий Пане Голово!

»І ось ідемо в бою життєвому, тверді, міцні, незламні мов граніт« — співається в Марші Українських Націоналістів.

Такими твердими і незламними були всі ті, що 50 років тому творили ОУН, усі ті, що горнулися під її прапори, боролися і клали своє життя за волю України й української нації.

Такими були й Ви, ставши молодим студентом, на шлях служіння своїй нації, і таким Ви залишились, ідучи шляхом безперервного труду, поневіряння, посвяти й зусиль, вибравши цей шлях, про який говорив на Першому Конгресі сл. пам. полк. Євген Коновалець, кажучи, що маємо до вибору: «або бути творцями, або жертвами історії». ОУН вибрала цей перший шлях і з нього ніколи не зійшла. Цей перший шлях вибрали й Ви, дорогий Пане Голово, й ним проходить усе Ваше життя, що його Ви присвятили великій ідеї, великій національній справі — визволенню України.

Сьогодні ми, всі радіємо, коли відзначаючи 50-ліття ОУН маємо шану вітати Вас серед нас. Вітати Вас, як одного з плеяди тих великих провідних діячів, що творили, духово й ідеологічно наснажували та очолювали Організацію, вписуючи на її сторінках героїчні чини.

Ми не в силі Вам подякувати за Ваш всеобіймаючий вклад в ОУН. Робить це історія. Все таки, дозвольте за Вашу працю, посвяту, терпіння і зусилля нагородити Вас хоч і дуже скромно — почесним відзначенням нашої комбатантської організації — медалю ОБВУ.

* * *

Дорогий Валентине Яковичу!

Деякі роки тому, ми ввели в нашої комбатантській організації: Об'єднанню Бувших Вояків Українців у Великій Британії, гарний традиційний звичай звати себе побратимами та плекати побратимство, так, як це водилось у княжій Русі й серед нашого славного козацтва, як це водилось і в новітніх часах збройної боротьби за визволення України.

Тому дозвольте привітати Вас у нашої громаді й від нашого вояцтва словами: вітайте дорогий побратиме!

Вітаючи Вас ми всі радіємо, що Боже Провидіння дало Вам змогу видістатись у вільний світ, у якому Ви зможете й далі ще з більшою наснагою працювати для визволення України й нашого народу. Є гарний прецький переказ, що одного разу в старовину, грецьке невелике військо, яке опинилось віч на віч переважаючих ворожих сил, охопив переляк, який передався і їхнім командирам, і вони не захотіли вести військо до бою. І тоді виступив скромний співак, і своїм співом так підбадьорив преків, що вони кинулись очайдушно на ворога і його перемогли. Так само, Ви перемогли Вашою стійкістю московсько-комуністичний режим, а Ваші писання збуджували й скріплювали та оновлювали духовість нашої нації, затиснену ворогом, і зроджували борців за права і волю України. Ви стали символом боротьби, що її розгорнула сучасна молода Україна, боротьби, яка вже не припиниться, а навпаки, буде розгортатися і могутіти. Ви не завагались стати на шлях з прізним могутнім ворогом і не зійшли з поля бою.

Дозвольте нам, Головній Управі, Об'єднання Бувших Вояків Українців у Великій Британії за Вашу героїчну стійкість, за Ваші полум'яні слова духової наснаги, що їх Ви дали для нашої нації, за Ваші терпіння і Вашу велику нескоримість нагородити Вас почесною нагородою — медалю ОБВУ.

ВІДІШЛИ У ВІЧНІСТЬ

БОЙКО МИХАЙЛО

нар. 16.6.1921 року в Дмитрові. Вояк І УД УНА. Помер у Ноттінггамі 19.4.1979 року.

ГАРАСИМІВ МИКОЛА

нар. 8.2.1919 року в с. Лашчині, Бережанського рай., Тернопільської обл. Підстаршина артилерії сов. і німецької армій. Учасник боїв на фінському фронті, під Ленінградом і у Франції. Нагороджений медалями за хоробрість. Помер 6.11.1979 року в Манчестері й там похоронений.

ГНАТИШИН ВАСИЛЬ

нар. 9.1.1924 року в Самбірщині. Вістун німецької армії у 1943-1944 рр., вістун І УД УНА. Помер 31.3.1979 року в Гаддерсфілді.

ГІНДА ОСИП

нар. 6.4.1917 року в с. Залуже, Лемківщина. Вояк І УД УНА. Помер 21.5.1979 року в Болтоні.

ДАЛЯК КОНСТАНТИН

нар. 31.8.1923 року в с. Бінчарове, Лемківщина. Вояк І УД УНА. Помер 10.7.1979 року в Единбурзі, Шотляндія.

ДАНЧУК АНДРІЙ

нар. 7.5.1910 року в с. Русилів, Бучацького рай. Вояк польської армії в 1931-1932 роках, вістун І УД УНА в 1944-1945 рр. Помер 12.4.1979 в Лечворті.

ДУДАРІВ КОНСТАНТИН

нар. 15.6.1899 року. Інженер агроном. Пор. армії УНР, і пор. Карпатської Січі в 1938-1939 роках. Помер у Лондоні 6.4.1979 року.

КУРИК ВАСИЛЬ

нар. 21.7.1925 року в с. Стара Ропа, Львівська область. Вояк І УД УНА. Помер 24.7.1979 в Лідсі.

ЛОВЧИЙ ФИЛИМОН

нар. 5.12.1913 року в с. Бариші, Бучацького рай., Тернопільської обл. Вояк І УД УНА. Помер 27.9.1979 року в Ноттінггамі й там похоронений.

МИКОЛИШИН МИКОЛА

нар. 18.11.1912 року в с. Парочин, Тернопільська область. Вояк І УД УНА. Помер у липні 1979 року в Рочдейлі.

МИРОНЯК СЕМЕН

нар. 23.2.1906 року в Надвірній, Івано-Франківська область. Вояк польської армії. Помер 14.5.1979 року в Галіфаксі.

ПЕЛЕХАТИЙ СТЕПАН

нар. 12.3.1910 року в Бережанах. Вояк І УД УНА. Помер 5.6.1979 року в Брадфордї.

ПОТРИМАЙКО ІЛЛЯ

нар. 1.8.1920 року в с. Олеша, Івано-Франківської обл. Вояк І УД УНА. Помер 8.6.1979 року в Олдгамі.

ПШЕНИЧНЯК ВАСИЛЬ

нар. 25.7.1920 року в Підгайцях. Вояк І УД УНА. Помер 3.6.1979 року в Лінколні.

СЛОБОДА ІВАН

нар. 4.7.1904 року в с. Урмані, Тернопільська обл. Вояк польської армії в 1924-1926 роках і вояк І УД УНА в 1944-1945 роках. Помер у Чіддінгфолді 20.2.1979 року.

ХУДЗІЙ ТОМА

нар. 27.2.1915 року в Бібрках Великих. Вояк І УД УНА, активний громадський діяч. Помер 20.3.1979 року в Олдгамі.

ЦЕБРИК СТЕПАН

нар. 18.2.1921 року в Лужку Горішньому, Самбірщина. Підстаршина І УД УНА. Помер 15.2.1979 року в Глостері.

ШИРИЙ АНДРІЙ

нар. 14.12.1905 року в м. Жовкві, Львівської обл. Вояк польської армії в 1926-1927 роках. Гарматчик І УД УНА. Помер 8.10.1979 року в Ковентрі.

Вилітає
і жалить
коли
й кого хоче

РІК 18

1979

Ч. 18

Ю. ПРОКОПЕНКО

ЛЕКЦІЯ ВИХОВАННЯ (Гумореска)

Чомусь жінки твердо переконані, що чоловіки потребують повсякденного виховання. І з наполегливістю, якій може позаздрити досвідчений педагог, виховують нас на позитивних прикладах.

Наприклад, моя дружина не пропустить нагоди, щоб зайвий раз нагадати мені про те, що я міг би бути кращим. Чоловіки її подруг і додому вчасно приходять, і квіти дарують, і взагалі здмухують порошок з коханих дружин. Якщо вірити її словам, то сильна половина людства тільки тим і займається, що мие підлогу, пере простирадла і бігає з торбами по базарах. Наче в телевізорі не показують гокею, наче не існує шахів і пивних.

Але якщо є на світі те саме рівноправ'я жінок і чоловіків, то я теж маю право виховувати свою дружину. І теж на прикладах. Чи не так?

Приходжу я, приміром, додому після роботи, а дружина, як завжди, за виховання береться:

— Порядні люди не вештаються вечорами хтозна де, а до сім'ї поспішають! Ось чоловік моєї подруги сьогодні з роботи відпросився на цілу годину раніше, щоб дитину з садочка забрати...

— Може, чоловік твоєї подруги і відпрошується з роботи, — переходжу в контр-наступ, — а ось мій друг Петренко приходить додому завжди опівночі. Я з ним лише по молочному коктейлю випив — і чимдуж до тебе. А він ще на станцію поїхав. Каже,

там завжди свіже пиво продається. А на станції знаєш як? Обов'язково зустрінеш людину цікавої долі, розбалакаєшся... Отже, дякуй, що я з ним не поїхав!

Наступного дня дружина знову почала... Мовляв, чоловік моєї подруги і килими витрушує, і підлогу підмітає. А я їй:

— Щодо витрушування і підмітання, то мій друг Петренко вважає прибирання квартири — не чоловічою справою. А остільки він самітний, то сидить дома по самі рука у грязюці.

— Ну й нерозумний твій Петренко, — тільки й знайшлася дружина.

Прикладів було в неї на всі випадки життя. Та я завжди мав чим відповісти.

— Чоловік моєї подруги зварив такий смачний борщ, що сусідка порадила віднести його на конкурс кулінарів-аматорів, — ніби між іншим розповідала вона.

— А мій друг Петренко, — реагував я на розповідь, — принципово нічого не готує. Коли він дізнався, що я вмю смажити яєшню, то від подиву ледве не впав.

— Підсмажити яєшню — це все, що ти вмієш! — з нудьгою в голосі мовила дружина.

— А картоплю варити? Хіба я не можу зварити картоплю в лущинні? Якби Петренко про це сказати, він би просто не повірив, — відповів я.

Спершу від моїх прикладів дружина кривилася, наче від перцю, а згодом почала вислуховувати мене з увагою. Коли, на-

приклад, я розповів, як Петренко пропив до останньої копійки свою зарплату, в той час, як я дозволив собі на радощах розпити з друзями лише пляшку-другу «Шампанського», вона сумно зауважила:

— Це він п'є від самотності. А тобі чого?

У яку б халепу не потрапляв Петренко, я негайно доповідав про це дружині. Вона знала про його життя більше, ніж про моє. Тепер усе менше й менше чув я від неї про чоловіка її подруги.

Часом, коли я забував розповісти чергову пригоду приятеля, дружина нагадувала:

— Ну, що там ще Петренко накоїв?

Довелося розповісти, як він розбив шибку в продуктовому магазині (звичайно, випадково), і його повели в поліцію. На очах у неї з'явилися сльози.

— Ти знаєш, до чого він так докотиться? — суворо спитала вона.

— Він — не знаю, а ось я докотився до того, що сьогодні прийшов раніше, ніж завжди, — похвалився я.

На ранок Петренка відпустили. Він відбувся штрафом. А наступного вечора знову таке наробив, що я з великим задоволенням розповів про це дружині.

Звичайно, моя неуважність, неакуратність, вайлуватість — усе це здавалося ризиками янгола на тлі похмурої тіні Петренка, що вітала в нашій хаті і, здається, навічно прописалася в ній.

Як завжди, у свято жінки я мучився проблемою: що дарувати дружині? Можна було б

обмежитися фразою: «А Петренко нікому і нічого не дарує». Та, либонь, це було б занадто. Я довго ламав собі голову і таки придумав:

— Знаєш, любя, — кажу їй, — у мене подарунок цього разу незвичайний. Хочу подарувати тобі приємну новину.

— Яку? — здивувалася дружина.

— Наші шляхи з Петренком назавжди розійшлися.

— Це як розуміти? — вона завжди все любить уточнювати.

— А так. Просто. Петренко для мене більше не існує.

— Чому? — поцікавилася вона.

— Тому, — врочисто кажу, — що Петренка я вигадав. Його взагалі не існувало і не існує.

Запала тиша. Кілька хвилин дружина зосереджено дивилася у вікно. А потім мовила:

— До речі, чоловік моєї подруги ніколи не обманує.

— Я не брешу, слово честі.

— Річ у тім, — сказала дружина, — що позавчора я познайомилася з цим самим Петренком, який на заводі у вас працює. І вирішила зайнятися його вихованням. Сьогодні, наприклад, ми з ним збираємося до театру...

Я був приголомшений. Адже ніякого Петренка на нашому заводі нема. Хоча, здається, кілька днів тому у конструкторському бюро з'явився один. Так, так, його прізвище Петренко...

Різні погляди на любов і шлюб.

У селах і містечках поневоленої України люди гонять самогон. І от якось в одному селі прибіг хлопчик додому та й навухо шепче батькові:

— Тату, в дядька Охріма вже горілку гонять з маку...

— А ти бачив? — питає батько.

— Ні, але я чув як дядина говорила до дядька: «Ось я тобі зараз дам скуштувати макогона!..»

*

— Вона так багато витрачає грошей на всяку косметику, що збожеволіти можна.

— А ти бачив її без косметики?

— Ні.

— Ото й добре! Бо давно б уже збожеволів!..

*

— Як ваші нові сусіди?

— Нестерпні.

— Чому? Галасливі?

— Аби ж то... Так тихо говорять, що нічого підслухати не можна.

»Щаслива« людина сучасного століття.

*

— Мамо, я сьогодні зробив одне добре діло.

— Що ж ти зробив, синку?

— Двоє бігли до поїзда. Я нацькував на них нашого пса, і вони так втікали від нього, що встигли на поїзд.

*

У колгоспі »Успіх Леніна« відбулися курси трактористів. Приїхала екзаменаційна комісія і голова питає курсанта:

— Ну, що тепер уже знаєш, як працює трактор і скільки в ньому кінських сил?

— Та знаю, — відповідає той, — та тільки ніяк не второпую, як у нього тих коней запрягають...

*

Під час ХХІІІ з'їзду КПСС Брежнєву доклали, що серед делегатів є американський шпигун. Брежнєв покликав агента КГБ. Той став спереди спостерігати за делегатами. З усіх присутніх він зауважив лише одного делегата, що уважно слухав промовця і зараз же заарештував. На питання Брежнєва, як він зміг так скоро виявити шпигуна агент КГБ відповів:

— Ленін учив нас, що ворог ніколи не спить.

*

Советський громадянин втік до ЗСА. Кореспондент запитав його:

— Які житлові умови в ССРСР?

— Ніхто не протестує.

— Які ціни?

— Ніхто не скаржиться.

— А який рівень життя?

— Ніхто не нарікає.

— А чому ж ти втік до ЗСА?

— Бо я нарікав.

Коли Москва насильно перервала гуманітарний комунізм Дубчека в Чехо-Словаччині, за якийсь час серед празьких студентів появився такий анекдот:

— Ти знаєш, всіх школярів запрягли вибирувати в лісі жолуддя.

— А нащо?

— Щоб не могли родитися дубчеки...

*

Лікарка в соціалістичній Польщі бачить, як урядник числить свою платню, слинячи що-хвилину пальці:

— Це що робите, дуже негігієнічно. Не боїтеся бактерій?

— Прошу пані, з моєї платні не могли б вижити навіть бактерії.

— Слідкуйте уважно за виразом обличчя моєї дружини, коли вона дізнається, що я запросив усіх вас на обід!

НЕПРИЧЕСАНИ ДУМКИ

Той найбільший завойовник, хто завойовував сам себе.

* * *

Краще, щоб плакала дитина ніж старець.

* * *

Втелюцив свої мрії в життя.

* * *

Немає поганих лікарів, є нікудишні хворі.

* * *

Майстер живого сміху.

* * *

Захлинувся від повного щастя.

* * *

Не озивайся, коли тебе не тукають.

* * *

Не з кожного пня можна витесати святого.

* * *

Хто вівцею стане, того вовки з'їдають.

*

**КООПЕРАТИВА
»НОВА ФОРТУНА«**

ДАЄ ВИСОКІ ДИВІДЕНДИ.

ВСТУПАЮЧИ В ЧЛЕНИ

**КООПЕРАТИВИ,
ДОПОМОЖЕШ СОБІ**

Й УКРАЇНСЬКОМУ

ПІДПРИЄМСТВУ.

ВСІ В ЧЛЕНИ КООПЕРАТИВИ

»НОВА ФОРТУНА«!

Ціна £ 1.25